

אוניברסיטת תל-אביב
הפקולטה למדעי הרוח ע"ש לסטר וסאלי אנטין
בית-הספר למדעי התרבות ע"ש שירלי ולסלי פורטר
היחידה למחקר התרבות

"אני המלכה בממלכה שהיא הגוף שלי":
הבניית זהות בקהילת 'פרו אנה' בישראל

חיבור זה הוגש כעבודת גמר לקראת התואר

"מוסמך אוניברסיטה" – M.A. באוניברסיטת תל-אביב

על-ידי

רונית רייטשטיין

העבודה הוכנה בהדרכת

ד"ר דפנה הירש

שבט תשע"ב, 2012

Tel Aviv University

Tel Aviv University
The Lester and Sally Entin Faculty of Humanities
The Shirley and Leslie Porter School of Cultural Studies
Unit of Culture Research

"I am the Queen in the Kingdom that is my Body:
Identity Construction in the Israeli 'Pro Ana' Community

Thesis Submitted for the M.A. degree at Tel Aviv University

by

Ronit Reitshtein

Prepared under the supervision of

Dr. Dafna Hirsch

January, 2012

תודות

ברצוני להודות מקרב לב לד"ר דפנה הירש, על הנחייתה המסורה והמקצועית, קריאתה הקפדנית ועל כך שהייתה לי אוזן קשבת בכל לבטיי במהלך העבודה.

תוכן עניינים

6	תקציר
8	Abstract
10	א. מבוא
10	א. 1. שאלת המחקר ומטרות העבודה
13	א. 2. המסגרת המושגית
16	א. 3. מצב המחקר
16	א. 3. א. הפרעות אכילה וסטיגמה
18	א. 3. ב. קהילות מקוונות
21	א. 4. מבנה העבודה
23	א. 5. מתודולוגיה
26	ב. הבניית זהות וייצור ערך בקהילת 'פרו אנה'
27	ב. 1. הפרעות אכילה וסטיגמה
30	ב. 2. 'פרו אנה' וסטיגמה
33	ב. 3. קהילת 'פרו אנה' כקבוצת תמיכה
37	ב. 4. סטיגמות וייצור ערך
37	ב. 4. א. קולה של 'אנה'
41	ב. 4. ב. השליטה בנראות הגוף
43	ב. 4. ג. הטענת הפרעות האכילה בערכים חיוביים
45	ב. 4. ד. שמנה, רזה וערך עצמי
49	ב. 5. היחס הכפול למושג אנוורקסיה
55	ב. 6. סיכום
58	ג. קהילת 'פרו אנה' כמוסד טוטאלי
59	ג. 1. המוסד הטוטאלי וקהילת 'פרו אנה'
64	ג. 2. קהילת 'פרו אנה' כמוסד מבודד, מבדד ומגביל את חופש התנועה
68	ג. 3. אובייקטיפיקציה והשפלה של חברות הקהילה
69	ג. 3. א. איסוף פרטים על החוסות במוסד
72	ג. 3. ב. וידויים קבוצתיים
76	ג. 4. הכתיבה בבלוג כאמצעי פיקוח
80	ג. 5. סיכום
82	ד. מנגנוני הפיקוח בקהילה
83	ד. 1. 'אנה' כאמצעי פיקוח

- 85 ד. 2. סטאטוס הנקשר לסטיגמות _____
- 86 ד. 2. א. גילאי חברות הקהילה _____
- 91 ד. 2. ב. גופן של חברות הקהילה _____
- 93 ד. 3. 'אנה' מול 'מיה' _____
- 94 ד. 3. א. 'אנה' 'ומיה' והמשמעויות שקושרות להן חברות הקהילה _____
- 97 ד. 3. ב. מי אני, 'אנה' או 'מיה'? _____
- 101 ד. 4. סיכום _____
- 104 ה. **דיון ומסקנות** _____
- 104 ה. 1. תהליכי ייצור הערך והבניית הזהות של חברות הקהילה _____
- 107 ה. 2. קהילת 'פרו אנה' כמוסד טוטאלי _____
- 108 ה. 3. 'אנה' כאמצעי פיקוח _____
- 111 ו. **ביבליוגרפיה** _____

תקציר

אנורקסיה נרבוזה הינה הפרעת אכילה המתאפיינת בהתעסקות כפייתית במשקל הגוף ודיכוי התיאבון, תוך סירוב לאפשר משקל גוף מעל למינימום המחושב בהתאם לגיל וגובה הסובלים מהפרעה זו. תסמיני הגוף האנורקטי כוללים הפסקת ווסת למשך שלושה חודשים לפחות, חולשה, סחרחורות, תחושת קור תמידית, נשירת שיער וצמיחת שיער פלומתי על הגוף (ורבין, 2006; גורדון, 1991; דנה ולורנס, 1999; בוניאל-נסים וברק, 2001; Dwyer, 1985). חשוב לציין, כי 92% מהלוקים בהפרעת אכילה זו הינן נשים (וולף, 2006; Schoemaker, 2004).

ממחקרים עולה, כי הסביבה מתקשה להבין את תחושותיה של בעלת הפרעת האכילה, לא כל שכן את המניעים הפנימיים המנחים אותה לדכא את תאבונה, במטרה להשיג משקל גוף נמוך ככל האפשר. העובדה, שבשונה מהפרעות רבות אחרות, ניתן להבחין בקיומה של הפרעה זו דרך גופן של אלו הסובלות ממנה, מובילה לכך שהסביבה שמה דגש על טיפול בסממנים החיצוניים של הפרעות האכילה, תוך הזנחת הטיפול ברגשותיה של האישה או הנערה הגורמים לה להרעיב את עצמה (Rich, 2006). במקביל, לנשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה מוצמדות סטיגמות (גופמן, 1983 [1963]), כגון האשמה במניפולטיביות, חוסר רצון להחלים ועוד (Roehrig and McLean, 2010; Dias, 2003; McLorg and Traub, 1987; Stewart, Keeland and Schiavo, 2006; Stewart, Schiavo, Herzog and Franko, 2008).

כל אלה תורמים לתחושת הבדידות שחוות נשים ונערות הסובלות מהפרעת אכילה. חוסר האמפתיה של הסביבה ותחושת הבדידות מתעצמים כאשר מדובר בנשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה, אשר אינן מעוניינות לגשת לטיפול, כמו במקרה המבחן של קהילת 'פרו אנה', הנדון בעבודה זו. קהילה זו הינה קהילה וירטואלית, המתקיימת בצורת פורומים או בלוגים ברחבי הרשת העולמית, וחברותיה מבקשות לערער על ההבנייה החברתית של אנורקסיה נרבוזה כמחלה וכבעיה נפשית. כלומר, חברות הקהילה מסרבות לגשת לטיפול בשל תפיסתן את הפרעת האכילה אנורקסיה נרבוזה כבחירה מודעת, המהווה מצב זמני ואמצעי להשגת יופי ואושר.

באמצעות ניתוח שיח של הטקסטים שהתפרסמו בשלושים וחמישה בלוגים החברים בטבעת הבלוגים 'פרו-אנה' הגדולה בישראל, העבודה בוחנת את תהליך הבניית הזהות וייצור הערך של חברות הקהילה אל מול ההבניה החברתית של האנורקסיה כמחלה.

בעזרת שימוש במודל הסטיגמה של גופמן (גופמן, 1983 [1963]), העבודה בוחנת את התמודדותן של נשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה אשר אינן מעוניינות לקבל טיפול עם הסטיגמה החברתית המושתת עליהן. קהילת 'פרו אנה' מהווה עבור חברות הקהילה מרחב נטול שיפוטיות. ככזו היא מאפשרת לחברות בה להתווכח עם הסטיגמות המושתתות עליהן ולייצר לעצמן ערך בין אם על ידי השבת השליטה על נראות גופן, בין אם על ידי ויכוח ישיר עם אלו המבקרים את מעשיהן, ובין אם על ידי העלאת מחשבותיהן ותחושותיהן על הכתב. במובן זה, קהילת 'פרו אנה' מהווה, למעשה, קבוצת תמיכה.

עם זאת, כפי שעלה ממחקר זה, קהילת 'פרו אנה' מתפקדת לא רק כקבוצת תמיכה, אלא גם כקבוצה של פיקוח הדדי. מנגנון הפיקוח המרכזי הפועל בקהילה הוא 'אנה' – האנשה של הפרעת האכילה אנורקסיה נרבוזה, שיצרו חברות הקהילה – המהווה את האידיאל הקולקטיבי שלה. אידאל זה מהווה קנה מידה לפיו נמדדות החברות בקהילה. באופן זה פועל האידאל של 'אנה' כמנגנון ממשטר, המייצר היררכיה בין חברות הקהילה, כאשר אלו המאיימות על המשך קיומו של אידאל זה זוכות ליוקרה פחותה, הבאה לידי ביטוי בתגובות עוינות מצד חברות הקהילה. הווה אומר, שהסטאטוס של חברות הקהילה מעיד על האופן שבו הקהילה נותנת תוקף לזהותן כ'פרו אנה' או שוללת אותה.

קיומם של אמצעי פיקוח אלה, כמו גם הקושי של חברות הקהילה לעזוב את הקהילה ובידודן הסימבולי מן העולם שמחוץ לקהילה הובילו אותי לראות בקהילה מוסד טוטאלי (גופמן, 2006 [1961]), כלומר, מוסד המתאפיין בפיקוח על הפרטים החוסים בו, בהכתבת התנהגותם ובבידודם מן העולם שמחוץ לו. החידוש בעבודה זו אינו רק בטענה שקהילת 'פרו אנה' מהווה קבוצת תמיכה ובה בעת מוסד טוטאלי, אלא גם בחשיפת מוסד טוטאלי ייחודי, שבו חברות הקהילה מתפקדות כמנהלות וכחוסות במוסד בו זמנית.

Abstract

Anorexia Nervosa is an eating disorder, characterized by an obsessive body weight engagement and appetite suppression, while refusing to maintain the 'normal' body weight for one's age and height. Some of the main symptoms of the anorectic body include the absence of three consecutive menstrual cycles, weakness, dizziness, cold intolerant and lanugo (the growth of soft fine hair on the anorexic's face and body) (Verbin, 2006; Gordon, 1991; Dana and Lawrence, 1999; Boniel-Nissim and Barak, 2001; Dwyer, 1985). It should be noted, that 92% of all anorectics are women (Wolf, 2006; Schoemaker, 2004).

Studies show that the anorexic woman's environment doesn't fully understand her feelings, and all the more so, her internal motives to starve herself. Given the visibility of the anorexic body, treatment often focuses on external symptoms, while leaving aside the emotional condition which causes them (Rich, 2006). The anorexic woman also suffers from stigmas (Goffman, 1963), such as being regarded as manipulative, unwilling to be cured and so on (Roehrig and McLean, 2010; Dias, 2003; McLorg and Traub, 1987; Stewart, Keeland and Schiavo, 2006; Stewart, Schiavo, Herzog and Franko, 2008).

As a result, anorexic women often feel lonely, and all the more so when concerning women who refuse to treat their disorder. Such is the case of the members of the 'Pro Ana' community. The members of this virtual community, which is composed of blogs and forums in the World Wide Web, subvert the social construction of anorexia nervosa as an illness and a mental disorder. Their refusal to be treated stems from the notion that anorexia nervosa is a choice, a temporary state and a means to attain happiness and beauty.

In this thesis I analyze the discourse in thirty five blogs, taken from the largest Israeli 'Pro Ana' community, under the 'Israblog' website. I focus on the members' identity construction in face of the social construction of anorexia nervosa as an illness and a mental disorder.

Using Goffman's theory of stigma (Goffman, 1963) I analyze the struggle of women who suffer from anorexia nervosa with the social stigmas that are attached to them. In this context, the 'Pro Ana' community constitutes a judgmental-free space, and as such it allows its members to confront the stigmas they are judged by, and to create for themselves a sense of value. This is done either by regaining control over their body's visibility, by arguing directly with those who judge them or by expressing their feelings and thoughts. In this sense, the 'Pro Ana' community functions as a support group.

Nevertheless, as this study shows, the 'Pro Ana' community is not only a support group but also a space of mutual supervision by the members. The main mechanism of supervision is 'Ana' – the personification of Anorexia Nervosa, which forms the collective ideal of the 'Pro Ana' community. Since the community members are being compared to and measured by this ideal a hierarchy is created within the community whereby the prestige of those who threaten the integrity of this ideal is low. Low prestige is manifested mainly by hostile remarks from the other community members. Thus, one's status reflects the community's validation or negation of her 'Pro Ana' identity.

Due to the existence of such means of supervision within the community, along with community members' difficulty to leave the community, and their symbolic isolation from the 'outside world', I regard the community as a "total institution" (Goffman, 1961). That is, an institution where inmates are being supervised and their behavior is being dictated by the institution, which isolates them from the outside world. The main innovation in this research is not only that it regards the 'Pro Ana' community as both a support group and a total institution, but also that it points at a unique total institution, in which the inmates also serve as managers.

פרק א: מבוא

א. 1. שאלת המחקר ומטרות העבודה

'אנורקסיה נרבוזה', על פי ההגדרה הרפואית, מתאפיינת בדיכוי התיאבון תוך סירוב לאפשר משקל גוף מעל למינימום בהתאם לגיל וגובה האישה והיא מלווה בתסמינים פיזיולוגיים, כגון, הפסקת ווסת למשך שלושה חודשים לפחות, חולשה, סחרחורות, תחושת קור תמידית, נשירת שיער וצמיחת שיער פלומתי על הגוף (גורדון, 1991; דנה ולורנס, 1999; Halmi, 1985; Dwyer, 1974). רוב הסובלים מהפרעת אכילה זו הן נשים (גורדון, 1991; וולף, 2006; Orbach, 1986; Dwyer, 1985): כתשעים ושניים אחוזים מן הסובלים מאנורקסיה נרבוזה בארצות הברית הן נשים (וולף, 2006; Schomaker, 2004) וכך גם בבריטניה (Schomaker, 2004). על פי הנתונים המצויים באתר המידע של מרכז שניידר לרפואת ילדים, בו קיימת מרפאה לטיפול בהפרעות אכילה, שכיחותה של הפרעת אכילה זו נעה בין 0.5% ל-1% בקרב נערות מתבגרות בגילאי 13-18 (המרפאה לרפואה פסיכולוגית, אתר המידע של מרכז שניידר לרפואת ילדים, 7.11.2011). כ-5.5% מכלל הסובלות מהפרעת אכילה זו מתות ממנה (Schomaker, 2004).

הסביבה, המתקשה להבין את המניעים הפנימיים הגורמים לנשים ולנערות לדכא את תיאבונן במטרה להשיג משקל גוף נמוך ככל האפשר, מתמקדת ברובד החיצוני של הפרעת האכילה – הגוף. בשל העובדה שבמקרים רבים משקל גופן של הסובלות מהפרעות אכילה הינו נמוך, מוצמדות להן סטיגמות שונות, כגון ההנחה שנשים אלה מרעיבות את עצמן בכוונה כדי לקבל תשומת לב, שהן מניפולטיביות, בעלות יכולת להבריא אך אינן רוצות בכך במידה מספקת ושהן אשמות במצבן (Roehrig and McLean, 2010; Dias, 2003; McLorg and Traub, 1987; Stewart, Keeland and Schiavo, 2006; Stewart, Schiavo, Herzog and Franko, 2008).

כתוצאה מסטיגמות אלו, נשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה סובלות מבדידות וחוסר אמפתיה מצד הסביבה בה הן חיות. בדידות זו מורגשת במיוחד כאשר מדובר בנשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה ואינן מעוניינות לגשת לטיפול, כמו במקרה של אלו החברות בקהילת 'פרו אנה' ('Pro Ana'), המתקיימת בצורת פורומים ובלוגים ברחבי הרשת העולמית.

המושג 'פרו אנה' הינו צירוף של המילים פרו ו-אנורקסיה, והוא נושא שתי משמעויות על פי חברות הקהילה: הראשונה שבהן היא במובן של 'בעד' (pro) קיום פרקטיקות אכילה המזוהות עם אנורקסיה נרבוזה. כלומר, במובן זה, קהילת 'פרו אנה' ככלל מחזיקה בגישה חיובית כלפי הפרעת האכילה אנורקסיה נרבוזה. המשמעות השנייה של שם הקהילה מתארת את האופן שבו חברות הקהילה רואות את עצמן - כמקצועניות, או 'professional' באנגלית.

כך או כך, שמה של הקהילה מעיד על כך שחברות קהילה זו מתייחסות לאנורקסיה והפרעות אכילה כבחירה מודעת. אל מול המדיקליזציה של הפרעות האכילה, חברות הקהילה אינן מעוניינות לגשת לטיפול ותופסות את הפרעות האכילה מהן הן סובלות כבחירה; כמצב זמני ונשלט וכאמצעי להשגת אושר ויופי.

קהילת פרו-אנה צמחה בארצות הברית בסוף שנות התשעים של המאה העשרים ומאז 'שלחה ענפיה' למדינות רבות בעולם. עד היום, החברה מתקשה לקבל את קיומה של קהילת 'פרו אנה' ומאשימה אותה בעידוד והסתה של נשים ונערות צעירות להפרעות אכילה. בשנת 2001, למשל, התפרסמה הקהילה בשל תביעה שהוגשה לאתר האינטרנט יאהו! (Yahoo!) ולאטרי אינטרנט קטנים נוספים מטעם הארגון האמריקני להפרעות אכילה, בה הם נתבקשו לסגור את אתרי קהילת 'פרו אנה', שנבנו על שרתיים. כעבור ארבעה ימים מיום הבקשה, כמאה וחמישה עשר אתרים שהשתייכו לקהילת 'פרו אנה' נסגרו (Dias, 2003). בשנה זו מנחת הטלוויזיה אופרה ווינפרי (Oprah Winfrey) הקדישה תכנית שלמה לדיון בנושא זה, במטרה לחשוף את הציבור לתופעה שנויה במחלוקת זו. בשנת 2003, חברת הכנסת זהבה גלאון גינתה בפומבי את פורום קהילת 'פרו אנה' הישראלי, שהתקיים תחת אתר הגג 'הייד פארק', וזמן קצר לאחר מכן הוסר הקישור לפורום מרשימת הפורומים באתר (שרון, MAKO, 03.11.2008). בהמשך, נסגר הפורום לצמיתות. השנה שוב עלתה קהילת 'פרו אנה' לכותרות, כאשר משרד הבריאות הספרדי פנה למנהלי הרשת החברתית 'טוויטר' (Twitter) בבקשה לחסום מסרים המכילים תכנים המעודדים אנורקסיה, מחשש מהשפעות מסרים אלה על נשים ונערות אחרות (גרסיה, El País, 07.09.2011).

בנוסף להד הציבורי שלו זכו קהילות אלה, קמו קהילות נגד בשם 'אנטי פרו אנה' או 'אנטי פרו אנה/מיה'. בישראל, קהילות אלו, בין היתר, מפיצות עצמות מקוונות, הקוראות לסגור את הבלוגים של קהילת 'פרו אנה', תוך התמקדות באלו המנהלים באתר הגג 'ישראלבוג'. בשנת 2008 אחת העצומות שחוברו באחת מקהילות הנגד הצליחה לגייס כ-2,000 חתימות (שלו, YNET, 18.02.2008). העצומה קראה לסגור את הבלוגים החברים בטבעות 'פרו אנה'

השונות המנוהלות באתר הגג 'ישראלוג' וזאת במטרה למנוע מנשים ונערות החברות בטבעות בלוגים אלה להמשיך ולתחזק את הפרעות האכילה שמהן הן סובלות. אולם מנהלת 'ישראלוג' החליטה שלא לסגור בלוגים אלו וחלקם קיימים עד היום.

לנוכח ההבניה החברתית של האנורקסיה כמחלה וכבעיה נפשית ביקשתי לבדוק, כיצד מייצרות לעצמן נשים עם הפרעות אכילה תחושה של ערך עצמי ושל קהילה. לשם כך בחנתי את הבלוגים השייכים לקהילת 'פרו-אנה', המתקיימת באתר הגג 'ישראלוג'. קהילה זו, המורכבת מנשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה ואשר מסרבות לפנות לטיפול, מהווה קבוצת תמיכה. החברות בקהילה מאפשרות לחברות הקהילה לפגוש נשים ונערות הדומות להן ולחלוק איתן את מחשבותיהן וקשייהן בהתמודדות עם הפרעות האכילה מהן הן סובלות. זאת, מבלי לחשוש מפני ביקורת הסביבה, השופטת אותן הן בצל הפרעות האכילה מהן הן סובלות והן בשל סירובן לגשת לטיפול.

העובדה שקבוצת תמיכה מקוונת נטולת מנחה יחיד המהווה בעל הסמכות והידע, המנחה את קבוצת התמיכה ומחזיק ביכולת להעניק למשתתפים את זכות הדיבור, הובילה חוקרים רבים לתאר את קבוצות התמיכה המקוונות כהרמוניות, נטולות מתחים פנימיים וכמאפשרת לכל חברה את זכות הדיבור (Tutty, Taylor, Falke, Shoptaw and Lichtman, 1986; Bidgood and Rothery, 1993; Winzelberg, 1997; Salem, Bogat and Reid, 1997). לעומת זאת, מחקרים שבחנו את קהילת 'פרו אנה', המהווה גם היא קבוצת תמיכה, חשפו כי קהילה זו אינה הרמונית, אלא מתקיימת בה היררכיה. מחקרים אלה תיארו את ההיררכיה הקיימת בין נשים ונערות הסובלות מבולימיה נרבוזה לאלו הסובלות מאנורקסיה נרבוזה (בוניאל-נסים וברק, 2009, 2009; McCabe, 2009; Burns, 2004; Giles, 2006), ואת זו הקיימת בין חברות קהילה הנתפסות כ-'wannabe' (מזויפות) לבין אלו הנתפסות כ'כאוונטיות' (Giles, 2006). עם זאת, נכון לכתיבת שורות אלו, ההיררכיה הקיימת בקהילה זו, ובייחוד הגדרתן של חברות קהילה זו את זו כ-'wannabe', לא נבחנו לעומק; מדוע חלק מחברות קהילה נתפסות כמזויפות ולא אחרות? כיצד משפיעה ההיררכיה בקהילה על תהליך הבניית הזהות של חברות קהילה כ-'פרו אנה'? וכיצד היררכיה זו עשויה להעיד על מבנה?

על מנת לענות על שאלות אלו ביקשתי לבחון את מבנה הקהילה. עד כה, לא נבחן מבנה של קהילת 'פרו אנה' כאחראי לקיומם של מתחים פנימיים בין חברות קהילה, לא כל שכן כחלק מהותי מתהליך הבניית הזהות של חברות קהילה כ-'פרו אנה'. בחינת מבנה הקהילה חשפה את כוחם ותפקידם של אמצעי הפיקוח בהבניית הזהות של חברות קהילה והובילה

אותי להגדיר את קהילת 'פרו אנה' כקבוצת תמיכה המהווה בו בזמן כמוסד טוטאלי, בו חברות הקהילה מתפקדות כחוסות וכמנהלות המוסד, המפקחות זו על זו, בה בעת.

מחקר זה בוחן אפוא את קבוצות התמיכה האלקטרוניות האלקטרונית כמאפשרות התמודדות עם סטיגמה, אך גם כמייצרות קשיים חדשים, הנובעים מכך שקבוצות התמיכה בעצמן מייצרות אידאליים ונורמות המחייבים את החברים והחברות בהן.

א. 2. המסגרת המושגית

על מנת לנתח את קהילת 'פרו אנה' כקבוצת תמיכה, המאפשרת לחברות הקהילה להתמודד עם הסטטוס שלהן כבעלות הפרעות אכילה נעשה שימוש במודל הסטיגמה של גופמן (גופמן, 1983 [1963]), לפיו סטיגמה הינה תכונה, המיוחסת לפרט או לקבוצה, המובילה להפחתה בערכם. על פי גופמן, הסביבה ממקדת את מבטה בתכונה זו, תוך התעלמות כמעט מוחלטת מתכונותיהם האחרות של הפרט או של הקבוצה (שם, 9). בעלי הסטיגמה אינם נחווים על ידי כשווים להם, אלא כנחותים מהם:

"את עצמנו ואת אותם שאינם סוטים בצורה שלילית מן הציפיות הנדונות אכנה נורמאליים. [...] על פי עצם ההגדרה, אנו סבורים כמובן כי האדם בעל הסטיגמה איננו אנושי לחלוטין. [...] אנו נוהגים אפילו שונות, שבאמצעותן אנו מצמצמים למעשה [...] את הזדמנויות החיים שלו. אנו יוצרים תיאוריות סטיגמה, אידיאולוגיה שתסביר את נחיתותו ואת הסכנה שהוא מייצג [...] אנו נוטים לייחס קשת רחבה של פגמים על יסוד הליקוי המקורי [...] יתרה מזאת, אנו עשויים לתפוס את התגובה המתגוננת שלו כלפי מצבו כביטוי ישיר של המום שלו." (שם, 9-10)

חשוב לציין, כי 'נורמאליות' היא מושג יחסי אצל גופמן, משום שהוא רואה אותה כתלויה בהקשר החברתי בו מצוי האדם. הווה אומר, שהחברה מטילה סטיגמה על אדם מסוים בהקשרים מסוימים, בעוד שבהקשרים אחרים הוא ייחשב 'לנורמאלי'.

החשש הגדול של אלו המבקשים להסתיר את היותם בעלי סטיגמה הוא גילוייה על ידי הסביבה. לכן, טוען גופמן, על אותם אנשים לשלוט על המידע שהסביבה קולטת אודותיהם (שם, 71-87). השליטה על המידע המועבר לסביבה יכולה להוביל לקושי בקיום קשרים חברתיים, משום שקיים החשש שככל שהאדם יתקרב לזולת, כך אותו זולת יוכל לחשוף מידע שעלול להפחית מערכו (שם, 73). 'המתחזה', אם כן, בוחן את סביבתו באופן קבוע, על

מנת שלא להתנהג בצורה 'מחשידה', החושפת את היותו בעל סטיגמה, דבר המוביל לתחושת ניכור (שם, 75-77). לבדידות הנובעת מחוסר ההבנה וחוסר האמפתיה של הסביבה, מתלווה אפוא גם תחושת בדידות בשל הסתרת הסטיגמה וההתחזות 'לנורמאלי'.

עם זאת, על פי גופמן קיימים מרחבים בהם אין בעל הסטיגמה חייב לנסות ולהסתיר את זהותו 'האמיתית'. מרחבים אלו מכילים פרטים בעלי סטיגמה זהה או דומה, כגון קבוצות תמיכה (שם, 70). אבלון (Ablon, 2002) טוען שקבוצות תמיכה מאפשרות לבעל הסטיגמה לפגוש באחרים, הנושאים סטיגמה זהה או דומה לשלו, דבר המאפשר הפנמה והשלמה של היחיד עם הסטיגמה שהוא נושא. כמו כן, דרך המפגש עם אחרים הנושאים סטיגמה דומה, היחיד יכול לראות כיצד הם מתמודדים עם הסטיגמה ולקבל מהם השראה (שם, 7-8). בנוסף, בדידותם של הפרטים הנושאים סטיגמה, החברים בקבוצות תמיכה, מופגת. מחקרים רבים מצביעים לא רק על הפגת הבדידות, אלא גם על תחושת העצמה ואף סיוע בהחלמה ממשית ממצבים נפשיים, כגון דיכאון ואובדנות (Taylor, Falke, Shoptaw and Lichtman, 1986; Galegher, Sproull and Kiesler, 1998; Davidson, Pennebaker and Dickerson, 2000; Tutty, Bidgood and Rothery, 1993; Winzelberg, 1997; Salem, Bogat and Reid, 1997).

כפי שציינתי קודם לכן, קהילת 'פרו אנה' הינה קבוצת תמיכה לנשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה אשר אינן מעוניינות לגשת לטיפול. הכתיבה בבלוג, המהווה חלק מקהילה, מאפשרת לחברות הקהילה לשתף זו את זו בקשיים שהן חוות בשל הסטיגמה המוצמדת אליהן ובכך להפיג את בדידותן. יתרה מזאת, מאחר והקריאה במרבית הבלוגים אינה חסומה לגולשי האינטרנט, ניתנת להן אפשרות לענות לדברי אלו המבקרים אותן ובכך להשיב לעצמן את קולן ולייצר לעצמן ערך.

עם זאת, קהילה זו, כדומותיה באירופיה וארצות הברית, איננה קהילה הרמונית אלא קיימים בה מתחים פנימיים. ממחקר זה עולה, למשל, כי קיימת היררכיה לא רק בין חברות קהילה הסובלות מאנורקסיה נרבוזה לבין אלו הסובלות מבולימיה נרבוזה, אלא גם בין חברות קהילה בגילאי העשרה המאוחרים, לבין חברות קהילה המבוגרות מהן באופן קיצוני. חברות אלו נתפסות כמזויפות, בשל הקושי של חברות קהילה האחרות לקבל את הטענה שהפרעות האכילה ממשיות להתקיים גם בגילאי השלושים. חלק מחברות קהילה המחזיקות במשקל גוף נמוך מן 'המומלץ' להן מבחינה רפואית סובלות גם הן מהאשמות בהיותן מזויפות.

דוגמאות אלה מצביעות על כך שקיים בקהילת 'פרו אנה' מנגנון מפקח, המכתיב לחברות הקהילה כיצד עליהן לנהוג ולהציג עצמן, על מנת להתקבל לקהילה. על מנת להבין את כוח ומשמעותו של מנגנון מפקח זה, ביקשתי לבחון את מבנה הקהילה. הקושי בעזיבת הקהילה, איסוף הפרטים של חברות הקהילה זו על זו, הניסיון לבודד את הבלוג מן 'העולם שמחוץ' לו והפיקוח המתמיד של חברות הקהילה זו על זו ועל עצמן הובילו אותי קהילה זו כמוסד טוטאלי (גופמן 2006 [1961]). אם כן, מחקר זה בוחן את תהליך הבניית הזהות של החברות בקהילת 'פרו אנה', תוך שימת דגש על מבנה הקהילה כחלק מכריע מתהליך זה.

על פניו, קהילת 'פרו אנה' אינה מתאפיינת במאפייני המוסד הטוטאלי, הכוללים, בין היתר, הפרדה בין המוסד לעולם שמחוץ לו, הגבלת תנועתם של החוסים והפשטת העצמי של החוסה. בפועל, נראה שקהילה מקוונת זו בכל זאת מחזיקה במאפיינים רבים של המוסד הטוטאלי.

בעוד שגופמן אינו מבחין בין מוסדות טוטאליים אליהם נכנס החוסה מרצון (כגון, מכוני גמילה או אפילו צבא, במדינות מסוימות), לבין מוסדות אליהם החוסה מוכנס בכפייה או בעל כורחו (כגון, בתי סוהר), חוקרים אחרים טוענים כי הבחנה זו חשובה ביותר להבנת תהליך הפשטת העצמי במוסדות אלה (Davis, 1989; Scott, 2010). במובן זה, נראה שקהילת 'פרו אנה' מהווה מוסד טוטאלי, אליו נכנסות נשים ונערות מבחירה. האופן שבו הן תופסות את הפרעות האכילה – כמצב זמני, בר שליטה וכאמצעי להשגת אושר ויופי – עשוי אף להעיד על כך שהן נכנסו למוסד זה במטרה לשנות את עצמן, בהתאם לנורמות של התרבות המערבית בדבר יופי נשי ונשיות.

השליטה המוחלטת על תנועת החוסים במוסד, והיות המוסד מבודד מן החוץ, גם הם מאפיינים שאינם קבועים, לטענת מוזליס (Mouzelis, 1971). מכוני הגמילה הפרטיים, למשל, כפופים לרצונם של החוסים, משום שאלה משלמים להם ולכן מתאפשר להם חופש תנועה רב מאשר במוסדות טוטאליים אחרים. עם זאת, אין זה גורע מהיותם מוסדות טוטאליים.

בקהילת 'פרו אנה' קיים לכאורה חופש תנועה: מאחר והקהילה אינה תחומה בשערים וגדרות אמיתיים, על פניו נראה שחברות הקהילה יכולות להיכנס ולעזוב כרצונן. בפועל, נראה שלמרות שקהילת 'פרו אנה' מתקיימת במרחב הווירטואלי של הרשת, חלק מחברות הקהילה מתארות תחושת כלא כלפי הקהילה וקושי רב בעזיבתה.

בשל קיומה של הקהילה במרחב ווירטואלי, לא קיימת הפרדה מוחלטת בין המוסד לבין העולם שמחוץ לו. עם זאת, חברות הקהילה מבקשות לשרטט גבול ברור בין המוסד 'פרו אנה' לבין החוץ על ידי שליטה על התכנים המופיעים בבלוגים שלהן.

תהליך הפשטת זהותם של החוסים על ידי מנהלי המוסד מתקיים גם הוא בקהילת 'פרו אנה'. בתהליך זה נאספים פרטיו האישיים של החוסה על ידי מנהלי המוסד ובכך הופך הפרט מבעל ייחוד לאובייקט חסר אפיון, לחלק קטן מקבוצה גדולה. בדומה לכך, חברות הקהילה נדרשות למסור לחברותיהן לקהילה פרטים אישיים, הנוגעים לגופן ולפרקטיקות האכילה בהן הן נוקטות.

עבודה זו מנתחת את קהילת 'פרו אנה' המהווה בה בעת קבוצת תמיכה ומוסד טוטאלי, אליו מבקשות החברות בקהילת 'פרו אנה' להיכנס באופן מודע, על מנת לשנות את עצמן, לאור מודל שלכאורה הוא המודל של נשיות אידיאלית. על ידי שימוש במודל המוסד הטוטאלי נחשפת, בין היתר, הסיבה לקושי של חברות הקהילה לעזוב את הקהילה והיא התפקיד הכפול בו הן מחזיקות כחוסות וכמנהלות המוסד בה בעת.

א. 3. מצב המחקר

א. 3. הפרעות אכילה וסטיגמה

הספרות המחקרית מנתחת את הפרעת האכילה אנורקסיה נרבוזה מכיוונים שונים: רפואיים, פסיכולוגיים, סוציולוגיים ותרבותיים. בשעה שהספרות הרפואית מתמקדת בהגדרת הסימפטומים הגופניים של הפרעת אכילה זו ובטיפול בהם, הספרות הפסיכולוגית בוחנת את הפרעת האכילה אנורקסיה נרבוזה כהפרעה נפשית ובהתאם מתמקדת במאפיינים פסיכולוגיים, כגון דימוי גוף מעוות ופחד מפני השמנה (Troop and Baker, 2009; גורדון, 1991; דנה ולורנס, 1999). האנורקטיות מתוארות במאמרים רבים כפרפקציוניסטיות, תחרותיות ובעלות הישגים גבוהה בלימודים ובפעילויות פנאי ובעלות קשר קרוב מאוד להוריהן (גורדון, 1991; דנה ולורנס, 1999; McLorg and Taub, 1987; Rich, 2006).

מחקרים מתחום הסוציולוגיה ומחקר התרבות עוסקים, בין היתר, בסוגיות של הפנמוולוגיה שלהפרעת האכילה אנורקסיה נרבוזה. כלומר, באופן שבו האנורקטיות מבנות את זהותן האנורקטית ובאופן שבו הן תופסות וחוות את מצבן. חלק מן המחקרים שנעשו בתחום זה הצביעו על כך שנשים ונערות הסובלות מאנורקסיה נרבוזה מדווחות על השליטה על גופן

כסמל לשליטה על עולמן (, Chernin, 1978; Bruch, 1986; Orbach, 1986; Bordo, 2008; Lawrence, 1979; MacSween, 1995).

חלק מן החוקרים טוענים שהפרעה זו הינה ביטוי קיצוני לדילמות של זהות נשית, בעולם בו נשים נדרשות להיות עצמאיות וחזקות אך גם רכות ונשיות. על פי גישה זו, השליטה הקיצונית בגופן, המאפשרת את טשטוש המאפיינים הנשיים של הגוף, מהווה עבורן מעין פתרון לקונפליקט זהות זה (, Lawrence, 1985; Chernin, 1978; Bruch, 1986; Orbach, 1986; MacSween, 1995; Bordo, 2008).

סוזן בורדו (Bordo, 2008) מציינת שתחושת חוסר השליטה על חייה של האנורקטית מוביל אותה לשלוט על רעבונה. היכולת לשלוט על תחושת הרעב, היא בבחינת הצלחה ומקנה לה כוח ותחושת עצמאות. גולדין (Gooldin, 2008) מתארת כיצד עבור האנורקטית, הרעב מסמל כאב וסבל אך גם מהווה מקור לעונג ולגאווה (שם, 285). הרעב והיכולת להתגבר עליו הם חלקים בלתי נפרדים מהבניית זהותן 'ההרואית' של האנורקטיות, כבעלות יכולות גבוהות לשליטה עצמית וכוח סבל.

עם זאת חשוב לשאול, האם המשמעויות שנשים ונערות מתרבויות שונות קושרות להפרעות האכילה מהן הן סובלות זהות? על פי חלק מן החוקרים, התשובה היא "לא" (, Swartz, 2008; Gooldin, 1985; 2002). שוורץ מגדירה את הפרעת האכילה אנורקסיה נרבוזה כתסמונת תלוית תרבות (Culture Bound syndrome), הגדרה המאפשרת, לדעתה, להבין את המניעים והמשמעויות השונים המיוחסים להפרעות האכילה בתרבויות שונות.

גולדין (Gooldin, 2008; גולדין, 2002) עונה על שאלה זו דרך ניתוח המשמעויות שנשים ונערות ישראליות מעניקות לאנורקסיה נרבוזה. גולדין מראה, שלמרות שהעיסוק של האנורקטיות הישראליות נכרך גם הוא בזהות נשית, כמו 'אחיותיהן' בארצות הברית ואנגליה, המשמעויות הנקשרות להפרעת האכילה שלהן שונה מאוד. הפסקת הווסת, למשל, נקשרת על ידי נערות ישראליות לפגיעה בפריון ובאמהות עתידית, ולא בהכרח להשתקה של מיניותן. כמו כן, הנשים והנערות הישראליות שמות דגש על כך שכאנורקטיות לא יוכלו לשרת בצבא. כלומר, המשמעויות הנקשרות עם אנורקסיה נרבוזה הן 'מקומיות'.

ריץ' (Rich, 2006) מתארת כיצד האנורקטית מבנה את זהותה לא רק כדבר חיובי, המקנה כוח, אלא גם כנרטיב של התנגדות לסטיגמה החברתית (גופמן, 1983 [1959]) המוצמדת

לה על ידי סביבתה. בעת גילוייה של הסביבה את היות האישה או הנערה בעלת הפרעת אכילה, גופן של האנורקטיות הופך למוקד למבטים מן הסביבה. דבר זה מוביל לכך שהסביבה קוראת את האנורקסיה דרך הרובד החיצוני, הגופני, בלבד ומתעלמת מהרובד הפנימי, הרגשי של אותן נשים. הסטיגמה המוצמדת לאנורקטיות מורכבת מהנחות על כך שנשים אלה מרעיבות את עצמן בכוונה, בכדי לקבל תשומת לב, שהן מניפולטיביות, בעלות יכולת להבריא אך אינן רוצות בכך מספיק ושהן אשמות במצב (Roehrig and McLean, 2010; Dias, 2003; McLorg and Traub, 1987; Stewart, Keeland and Schiavo, 2008; Stewart, Schiavo, Herzog and Franko, 2006). במקביל, רוהריג ומק'ל'ין (Roehrig and McLean, 2010) מצאו כי הסביבה מעריכה, ולעיתים אף מעריצה, את יכולת השליטה וכוח הרצון של נשים ונערות בעלות הפרעות אכילה. הערצה זו, הם טוענים, מחזקת את הטענה כי הסביבה אינה רואה את הפרעות האכילה כהפרעה בלתי נשלטת, אלא מאמינה כי בכוחה של האישה או הנערה להתגבר על הפרעה זו.

מק'לורג וטראוב (McLorg and Traub, 1987) מדגימים כיצד ערכה של האנורקטית מופחת, בעת גילוי הסטיגמה שלה. לטענתם, לאחר שהסביבה מגלה שאישה או נערה סובלת מאנורקסיה, אפיוניה האחרים נחלשים והיא מזוהה על ידי סביבתה עם ההפרעה. זהותה של הסובלת מהפרעת אכילה מצומצמת על ידי סביבתה מזוהות של אדם שלם, לכדי זהות המסתכמת בהפרעת האכילה שלה.

ניתן לראות, כי הפרעות האכילה נתפסות באופן אמביוולנטי: מצד אחד, הן מכילות משמעויות של שליטה וכוח ומצד שני הן נתפסות כמחלה (כלומר, כדבר בלתי נשלט), כביטוי לחולשה ואף כאמצעי מניפולטיבי להשגת תשומת לב מצד הסביבה. כמו כן, למרות שהפרעות האכילה נתפסות בקרב החברה 'הנורמאלית' כמחלה נפשית, נראה שנשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה נשפטות דרך גופן. קיים קושי להבין את מניעיה הפנימיים של אישה או נערה בעלת משקל גוף נמוך להמשיך בתהליך הירידה במשקל ולכן תשומת הלב של הסביבה נתונה לצורת ומשקל גופה.

א. 3. ב. קהילות מקוונות

כתוצאה מן היחס האמביוולנטי של הסביבה 'הנורמאלית' לאנורקטיות, נשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה מדווחות על תחושת בדידות רבה, חוסר הבנה וחוסר אמפתיה מצד הסביבה (McLorg and Traub, 1987; Rich, 2006). הדבר יכול להיות קשה במיוחד כאשר מדובר בהרעבה עצמית הנעשית מבחירה (בוניאל-נסים וברק, 2009). קהילת 'פרו

אנה' מספקת לאותן נשים ונערות מרחב, בו אלו שאינן מעוניינות לקבל טיפול יכולות לחבור לאחרות כמותן, בלי לחשוש משיפוט הסביבה (Giles, 2006; Williams and Reid, 2007). מחקרים הבוחנים קהילה זו כקבוצת תמיכה מקוונת מתארים כיצד החברות בקהילה מאפשרת לחברות הקהילה להסיר את המסכות שהן נאלצות לעטות בעת המפגש עם הסביבה 'הנורמאלית' (Giles, 2006; Gavin, Rodham and Poyer, 2008); בוניאל-נסים וברק, 2009). קהילת 'פרו אנה' מאפשרת לחברותיה מפגש עם אחרות, הנושאות בסטיגמה זהה או דומה ובכך ללמוד כיצד להתמודד עם סטיגמה זו. מפגש זה גם מוביל להפגת תחושת הבדידות והבנה, שהן אינן היחידות המחזיקות ברגשות מסוימים, או נתקלות בקשיים מסוימים (Giles, 2006; Gavin, Rodham and Poyer, 2008); בוניאל-נסים וברק, 2009).

קבוצות תמיכה מקוונות וממשיות כאחת מורכבות מפרטים, המבקשים לקיים מרחב, המסייע להם להתמודד עם בעיה או קושי מסוים, אשר בעקבותיו מוטלת או עלולה להיות מוטלת עליהם סטיגמה כלשהי. התחומים סביבם מתארגנות קבוצות התמיכה נעים מהתמודדות עם מחלות (פיזיות ונפשיות) ועד להתמודדות עם מצבים קיצוניים, כגון התעללות מינית או פיזית. חברותם של הפרטים בקבוצות התמיכה חושפת בפניהם את העובדה שאחרים חוו חוויות דומות לשלהם. מחקרים רבים מתארים את הפגת הבדידות שחשים בעלי הסטיגמה המצטרפים לקבוצות תמיכה (בין אם הן מתקיימות פנים מול פנים או באופן מקוון), אך גם את תחושות ההעצמה והכוח שנלווים לחברותם בקבוצה (Taylor, Falke, Shoptaw and Lichtman, 1986; Galegher, Sproull and Kiesler, 1998; Davidson, Pennebaker and Dickerson, 2000; Tutty, Bidgood and Rothery, 1993; Winzelberg, 1997; Salem, Bogat and Reid, 1997). על פי מחקרים אלה, החברות בקבוצות התמיכה אף מסייעת בהחלמה ממשית ממצבים נפשיים, כגון דיכאון ואובדנות (שם).

קבוצות התמיכה המקוונות מתקיימות בצורות שונות, ביניהן כתיבה בקהילות אינטרנטיות הבנויות כטבעות בלוגים. טבעות אלו נוצרות על ידי פרטים בעלי תחום עניין משותף ומאפשרות קבלת עדכונים מבלוגים אחרים החברים בקבוצה. הדבר נעשה בזכות קישור (link) הנמצא בתחתית עמודי הבלוגים החברים בטבעת לבלוגים האחרים בטבעת (Sproull and Arriaga, 2004). במובן זה, טבעות הבלוגים מהוות למעשה קהילות אינטרנטיות, המורכבות מפרטים בעלי רעיונות, חוויות או תחומי עניין משותפים, היוצרים אינטראקציה אלו עם אלו (Erickson, 1997, Sproull and Arriaga, 2004).

מחקרים המשווים בין קבוצות התמיכה המקוונות לאלו המתקיימות פנים מול פנים מצביעים, בין היתר, על יתרונותיה הרבים של קבוצות התמיכה המקוונות. על פי חלק מן המחקרים, קבוצות תמיכה מקוונות מאפשרות לחברים בהן מפגש רחב היקף עם אחרים כמותם מאחר והן, לעומת קבוצות תמיכה המתקיימות פנים מול פנים, אינן מוגבלות בזמן ובמקום. לכן, האפשרות לכך שחברי הקבוצה יימצאו חברים אחרים בעלי בעיות וסיפורי עבר דומים לשלהם גבוהה יותר (Winzelberg, 1997).

נגישותה של הקבוצה המקוונת לחבריה מהווה גם היא יתרון ברור על פני המפגש 'האמיתי', המתקיים פנים אל פנים; בעוד שמפגשיהם של קבוצות התמיכה הממשיות קבועים בתאריכים, שעות ומיקומים מסוימים, ביכולתם של אלו החברים בקבוצות התמיכה המקוונות לבקש את תמיכת הקהילה בכל זמן שיחפצו ומכל מקום בו יהיו בעלי גישה למחשב (Galegher, Sproull and Kiesler, 1998).

יתרון נוסף של הקבוצות המקוונות על פני קבוצות תמיכה ממשיות הוא כמות האנשים המכילים את קבוצת התמיכה. כלומר, בעוד שקבוצת תמיכה ממשית תהיה מוגבלת מבחינת כמות האנשים שזו תוכל להכיל, קבוצות התמיכה המקוונות יוכלו להכיל מספר אינסופי של חברים (Galegher, Sproull and Kiesler, 1998).

האנונימיות של אלו הגולשים ברשת מהווה גם היא יתרון חשוב; היא מגנה על אלו החברים בקבוצות התמיכה שאינם מעוניינים להסתכן בחשיפת פרטי זהותם 'האמיתית' מחשש לפגיעה בסטאטוס החברתי שלהם. במובן זה, אנונימיות זו מאפשרת לחברי הקבוצה להביא את עצמם לידי ביטוי בצורה שאין ביכולתם לעשות במפגש פנים מול פנים (Galegher, Sproull and Kiesler, 1998; Trukle, 1999; Trukle, 2001).

יחד עם זאת, אנונימיות זו טומנת בחובה חסרונות רבים. אילוז (אילוז, 2008), שחקרה אתרי היכרויות וירטואליים, טוענת, שבשל העובדה שבאתרי ההיכרויות הגולשים מתבקשים לתאר את עצמם לקוראים דרך טקסט קצר, הם יוצרים דמויות שבלוניות, שטחיות. דבר זה עלול להוביל לניכור, משום שהם מתקשים לקרוא את חברי הקהילה האחרים מבעד לאותה דמות שטחית. כלומר, נוצר כשל בניהול הרושם באינטראקציה, דבר העשוי להתרחש גם בקבוצות תמיכה מקוונות. מילר (Miller, 1995) מחזק את טענתה של אילוז וטוען שיכולים להיות כשלים באינטראקציה, משום שבעולם הווירטואלי אין תמיד אפשרות לתיקון הרושם שנוצר באינטראקציה מסוימת. כלומר, אין לפרטים הגולשים באינטרנט שליטה על האופן שבו הנמען ייקרא את דבריהם ולכן אותם פרטים עלולים 'להיקרא' על ידי אחרים בצורה לא נכונה.

הבדל משמעותי נוסף העולה מספרות המחקר הוא שקבוצות התמיכה המקוונות מנוהלות על ידי חברי הקבוצה ולא על ידי גורם חיצוני אובייקטיבי. העזרה והתמיכה שהחברים בקהילות התמיכה המקוונות מקבלים נובעות משיתופם של החברים זה את זה בחוויותיהם ובניסיונם האישי בהתמודדות עם הבעיה או המצב המסוים שהביא אותם להצטרף לקהילה. כלומר, חברי הקבוצה תרים אחר ידע ועצות ובה בעת מהווים בעצמם מקור לידע (Hoybye, Johansen and Tjornhoy-Thomsen, 2005; Taylor, Falke, Shoptaw and Derksen and (1998, Sproull and Kiesler, 1986; Lichtman, 1986). הבדל זה מוביל לכך שחברים בקבוצות תמיכה מקוונות מבקשים לנהל רושם של מקצוענים (Bock, 2007), בעלי ידע וניסיון, על מנת שיינתנו להם זכות הדיבור וסטאטוס חברתי גבוה. בהתאם, אלו שיתקשו בניהול הרושם כמקצוענים יזכו לסטאטוס חברתי נמוך בקהילה.

נכון לכתיבת שורות אלה, מחקרים שניתחו את קבוצות התמיכה המקוונות נטו להתרכז באנונימיות של החברים בקבוצות התמיכה המקוונות כתשובה לשאלות שעלו ביחס לאינטראקציה המתקיימת בהן. כך נראה, שהאנונימיות נתפסת במחקרים רבים כמאפשרת זכות דיבור ומייצרת שוויון בקבוצות התמיכה המקוונות. מעט מאוד נאמר על האופן שבו חברי הקבוצה 'זוכים' בזכות הדיבור בקבוצות תמיכה מעין אלו (Davidson, Pennebaker and Dickerson, 2000). מבנן של קבוצות התמיכה המקוונות והאופן שבו הוא משפיע על האינטראקציה של החברים בה, לא נבחן אפוא לעומק.

א. 4. מבנה העבודה

העבודה משלבת ניתוח של קהילת 'פרו אנה' כמוסד טוטאלי עם ניתוח של קהילה זו כקבוצת תמיכה. זאת, במטרה לחשוף את מנגנוני הפיקוח הקיימים בקהילה ואת תהליך הבניית זהותן של חברות הקהילה ביחס אליהם.

הפרק השני בוחן את תהליך ייצור הערך והבניית הזהות של החברות בקהילת 'פרו אנה'. בפרק מתוארת הסטיגמה החברתית שנושאות נשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה בסביבתן 'הממשית', אך גם אופן ההתמודדות של חברות הקהילה עם סטיגמות אלו. בפרק זה מוצע כי קהילת 'פרו אנה' מהווה קבוצת תמיכה לנשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה ואינן מעוניינות לגשת לטיפול. הכתיבה בבלוגים מאפשרת לחברות הקהילה להתמודד מול הסטיגמות המוצמדות להן בחברה 'הנורמאלית' ובכך לייצר לעצמן ערך. החברות בקהילת 'פרו אנה' מאפשרת לחברות הקהילה להביע את התנגדותן לאופן שבו החברה 'הנורמאלית' מפרשת את פעולותיהן. במהלך הפרק נבחנים אמצעים שונים שבהם נוקטות חברות

הקהילה כדי להעלות את ערכן, בהם הדגשת הסלידה מאכילה, השמנה ומבעלי משקל גוף גבוה מן הממוצע.

עוד מתאר הפרק את הקושי של חברות הקהילה לייצר לעצמן ערך כרזות, המחזיקות בערכים הנקשרים על ידי חברות הקהילה עם הגוף הרזה, כגון הצלחה, יכולת שליטה עצמית ועוד. ערכן נע בין הצלחה לכישלון, בין הערכה עצמית גבוהה לנמוכה וזאת בהתאם ליכולת השליטה שלהן בגופן. קושי זה מצביע על קיומו של מנגנון מפקח בקהילה, המכתיב לחברות הקהילה מה הוא האידיאל אשר אל מולו עלינן להשוות את עצמן.

הפרק השלישי מוקדש לבחינת המנגנון המפקח ואופני פעולתו. בפרק זה אטען, כי קהילת 'פרו אנה' מהווה מוסד טוטאלי, בד בבד עם תפקודה כקבוצת תמיכה. במהלך הפרק מוגדר המוסד הטוטאלי ומוצגות הבעיות המרכזיות שבהגדרה זו. בהיות קהילת 'פרו אנה' מוסד שחורג מן ההגדרות 'הקלאסיות' של מוסד טוטאלי, מובאות דוגמאות המדגימות את קיומם של מוסדות טוטאליים 'מודרניים'. הקהילה נבחנת בפרק זה דרך שלושה מאפיינים עיקריים של המוסד הטוטאלי: הגבלת חופש תנועה, אובייקטיפיקציה של חוסי המוסד ואמצעי הפיקוח הקיימים בקהילה.

בפרק זה מוסבר גם ייחודו של מוסד טוטאלי זה והוא התפקיד הכפול בו מחזיקות החברות בקהילה – חוסות ומנהלות המוסד בה בעת. תפקיד כפול זה מאפשר להבין את אופן פעולתם של אמצעי הפיקוח הקיימים בקהילה.

אמצעי פיקוח אלה הם שעומדים במוקד הפרק הרביעי. פרק זה מתאר בהרחבה את 'מעמדה' הגבוה של הפרעת האכילה אנורקסיה נרבוסה, הבא לידי ביטוי בהאנשתה לכדי דמות, המכונה על ידי חברות הקהילה 'אנה'. דמות זו, מלבד היותה סמל לשלמות, יכולת שליטה ויופי, מהווה עבור חברות הקהילה מורת דרך והאידיאל אליו חברות הקהילה שואפות להידמות (McCabe, 2009). במקביל, דמות זו מתוארת כשקרנית, נקמנית ושתלטנית, בשל הבטחותיה הריקות לאושר ויופי בדמות רזון.

פרק זה חושף את מנגנוני הפיקוח הקיימים בקהילה ומציג את הטענה כי 'אנה', המהווה את האידיאל הקולקטיבי של קהילת 'פרו אנה', פועלת כמנגנון פיקוח, שביחס אליה נמדדות חברות הקהילה. מנגנון זה מאפשר לחברות הקהילה להבנות ולתחזק את זהותה של 'פרו אנה' 'האידיאלית', כפי שהן מאמינות שזו צריכה להיות. כתוצאה, נוצרת בקהילה היררכיה

בין חברות הקהילה. במובן זה, הסטאטוס של חברות הקהילה מעיד על כך שהקהילה נותנת תוקף או שוללת את זהותן 'כפרו אנה'.

הפרק מתמקד בשלושה הבדלים היררכיים בתוך הקהילה: הבדלים המבוססים על גילאי החברות, הבדלים המבוססים על סטיגמות הנקשרות לגופן של חברות הקהילה והבדלים המבוססים על סוגי הפרעות האכילה. הטענה המוצגת בפרק היא, שההיררכיה בין חברות הקהילה נובעת מן הצורך להגן על האשליה הקולקטיבית שדמותה של 'אנה' מספקת להן. על פי אשליה זו, אנורקסיה נרבוזה הינה מצב זמני בר שליטה ומהווה אמצעי להשגת רזון ואושר. כלומר, התהליך שמתקיים בקהילה הוא תהליך כפול: חברות הקהילה מבנות את דמותה של 'אנה', שמאפשרת להן לשמור על האשליה הקולקטיבית. בה בעת, דמות זו פועלת כאידיאל ממשטר ומנרמל, אשר ממשיך לתחזק את דמותה של אנה. כפועל יוצא, נטען בפרק כי לא כל אחת מחברות הקהילה רשאית להשמיע את קולה באופן שווה, אלא רק מי שאינה מאיימת לנפץ את האשליה הקולקטיבית.

א. 5. מתודולוגיה

העבודה מתבססת על ניתוח שיח של שלושים וחמישה בלוגים של נשים ונערות החברות בקהילת 'פרו אנה' ישראלית, הנושאת שם זה. קהילה זו מתקיימת תחת חסותו של אתר 'שראבלוג' והיא הגדולה בישראל, נכון לכתיבת שורות אלה.

טווח הגילאים של החברות בקהילת 'פרו אנה' בכללותה נע בין גילאי העשרה המוקדמים לבין גילאי השלושים המוקדמים, בעוד שהגיל הממוצע בקהילה הוא שמונה עשרה. מתוך שלושים וחמישה הבלוגים נמצאו שני בלוגים של נשים בעשור הרביעי לחייהן וארבעה בלוגים של כותבות שגילן נמוך מארבע עשרה.

מניתוח הבלוגים של חברות הקהילה לא עולה ייצוג בולט לאזור מגורים מסוים (כותבת אחת אף גרה עם משפחתה במערב אירופה). רוב חברות הקהילה הן ילידות הארץ, אך יותר משליש מכותבות הבלוגים שנבחנו בעבודה זו הן ממוצא רוסי (ניתן היה לדעת זאת מניתוח דבריהן). אחת מהן עולה ותיקה מהולנד. שלוש מתוך הכותבות שירתו בצבא במקביל לחברותן בקהילה. כמו כן, בעוד שרוב חברות הקהילה הן חילוניות, שתיים מן הכותבות הן דתיות.

בלוגים אלה נבחרו לניתוח משום שהם נכתבו לאורך תקופה ארוכה (חצי שנה לפחות) על ידי כותבות, המעדכנות את הבלוגים שלהן בעקביות. בעזרת ניתוח תוכן וכמות התגובות שהתקבלו בבלוגים אלו לאורך זמן ביקשתי להגדיר את הסטאטוס של בעלות הבלוגים. בצורה זו גם מצאתי דפוסים של שינויי סטאטוס הקיימים בקהילה והצלחתי לאפיין אותם.

ביסוס המחקר על בלוגים עשוי להיות בעייתי בכל הנוגע לניתוח אינטראקציה. בעוד שהכתיבה בפורומים (forums), חדרי צ'אטים (chat rooms) ודומיהם היא כזו המכוונת ליצירת אינטראקציה בין הגולשים, הכתיבה בבלוגים היא אישית, במובן מסוים, ומזכירה כתיבה ביומן. כתוצאה מכך, התגובות המתקבלות על הפוסטים (posts) המתפרסמים בבלוגים הן לרוב נקודתיות מאוד, כך שלעיתים קרובות לא מתפתח דו שיח משמעותי בין הכותבות לבין הקוראות המגיבות.

ניתוח האינטראקציה שבין חברות הקהילה התמקד בניתוח התגובות והדיונים שעלו מפעם לפעם בדפי התגובות של הבלוגים השונים ובניתוח כתביהן של כותבות הבלוגים. על ידי שילוב של ניתוח התגובות ותכני הבלוגים ביקשתי לשרטט את תמונתה של קהילת 'פרו אנה' ובתוכה את תהליך ייצור הערך והבניית הזהות של חברות הקהילה.

ניתוח התגובות נעשה על ידי בחינת כמות התגובות הממוצעת לאורך זמן כמאפיין לסטאטוס חברתי גבוה או נמוך של חברות הקהילה. ככל שכמות התגובות הממוצעות לאורך זמן גבוהה יותר, הדבר מצביע על סטאטוס חברתי גבוה שהשיגה הכותבת. בצורה זו גם ניתן היה לעקוב אחרי שינויי הסטאטוס של חלק מן החברות, דבר שסייע בהבנת מנגנוני הפיקוח הקיימים בקהילה והאופן שבו הם מייצרים היררכיה.

בנוסף, חילקתי את התגובות לכמה סוגים – תמיכה, מתן עצה, כעס על הכותבת מצד חברות הקהילה האחרות וניסיון של מי שאינו חבר בקהילה להגיש עזרה. ביקשתי לבחון באילו הקשרים מופיעות תגובות שונות ובאיזו תדירות, מתוך כוונה להסיק על דפוסי התנהגות 'רצויים' או לא בקהילה.

את תכני כתביהן של חברות הקהילה חילקתי לתמות. בין התמות שעלו בפוסטים השונים הבחנתי ב- 'הגדרת עצמי מול הקהילה', 'שנאה עצמית', 'בקשה לעזרה' ו- 'פרידה מהבלוג'. את התמות הללו בחנתי ביחס לכמות ואופן התגובות שהתקבלו להן, מתוך כוונה להבין כיצד נושאים מסוימים, אשר עולים בכתביהן של חברות הקהילה, מתקבלים על ידי חברות הקהילה הקוראות.

מתודה זו אפשרה לי לחשוף את אמצעי הפיקוח הקיימים בקהילה, ביחס אליהם נמדדות חברות הקהילה. כך הצלחתי לחשוף כי, כפי שציינתי קודם לכן, ההיררכיה הקיימת בקהילת 'פרו אנה' מבוססת על הצורך בשימור האידיאל הקולקטיבי של הקהילה והוא, שאנורקסיה נרבוזה מהווה אמצעי זמני ובר שליטה להשגת יופי והצלחה. לכן, סטאטוס גבוה או נמוך – שבא לידי ביטוי בכמות גבוהה או נמוכה של תגובות – מעיד על כך שהקהילה מאשרת או שוללת את זהותה של החברה 'כפרו אנה'.

פרק ב: הבניית הזהות וייצור הערך בקהילת 'פרו אנה'

החברה 'הנורמאלית' מתקשה לקבל את קיומה של קהילת 'פרו אנה' ופועלת למען סגירתה פעם אחר פעם. פנייתו השנה של משרד הבריאות הספרדי למנהלי הרשת החברתית 'טוויטר' (Twitter) בבקשה לחסום מסרים המכילים תכנים המעודדים אנורקסיה, מחשש מהשפעות מסרים אלה על נשים ונערות אחרות (גרסיה, El País, 07.09.2011) מוכיחה כי טענה זו תקפה עד היום. כך גם התארגנות העצמאית של קבוצות הנגד ברשת, הקוראות לסגור קהילות אלו. דוגמאות אלו מבהירות את החשש הגדול הקיים בקהילה 'הנורמאלית' להשפעה השלילית של הקהילה על נשים ונערות שאינן סובלות מהפרעות אכילה.

חוקרים מתחום הסוציולוגיה ומחקר התרבות, שביקשו לחקור את קהילת 'פרו אנה', ביקשו לפזר את מסך הערפל העוטף את הקהילה ולחשוף בפני החברה 'הנורמאלית' את פניה האחרות. כלומר, את היות קהילה זו קבוצת תמיכה, המאפשרת לנשים ונערות, הסובלות מהפרעות אכילה ואינן מעוניינות לגשת לטיפול, לפעול במרחב נטול שיפוטיות (Dias, 2003; Gavin, Rodham and Poyer, 2008; Giles, 2006; Williams and Reid 2007). החברות בקבוצה זו, כפי שאדגים בפרק זה, מקלה על תחושת הבדידות שחשות נשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה בשל הסטיגמה (גופמן, 1983 [1963]) שהן נושאות בקרב סביבתן 'הנורמאלית'. כמו כן, קהילת 'פרו אנה' מאפשרת לחברותיה להתייעץ עם אחרות במצבן ואף מסייעת להן להתנגד לסטיגמות המוצמדות להן.

בנוסף, בפרק זה אבקש לבחון את האופן שבו חברות הקהילה מבקשות לייצר לעצמן ערך, בין היתר, על ידי הפיכת סולם הערכים הדומיננטי והענקת משמעויות חיוביות להפרעות האכילה מהן הן סובלות, כמו גם לפרקטיקות האכילה והשליטה על הגוף המאומצות על ידן. כך למשל, חברות הקהילה מציגות את התרבות הדומיננטית כגרגרנית, בעוד שהן עצמן מוצגות כמבקשות לשמור על טוהר גופן ולכן מתנזרות ממזון.

קהילת 'פרו אנה' מאפשרת לחברות הקהילה להשיב שליטה על נראות גופן ובכך מהווה בסיס ליצירת ערך בקרב חברות הקהילה בדרך נוספת. ניהול הבלוג מאפשר לחברות הקהילה להשיב לעצמן את כוחן, במובן מסוים, ולהפוך מנשים שגופן נצפה על ידי סביבתן לצופות. כלומר, הן מבקשות להפוך מסבילות לפעילות – מאובייקטים של מבט לסובייקטים של מבט – ובכך לייצר לעצמן ערך עצמי.

במקביל, פרק זה גם מרחיב על הקושי של חברות הקהילה לייצר לעצמן ערך כרזות, המחזיקות בערכים הנקשרים לרזון, כגון הצלחה, יכולת שליטה, יופי ועוד. כמו כן, מתואר היחס האמביוולנטי כלפי הפרעת האכילה אנורקסיה נרבוזה, לפיו מצד אחד החברות שואפות לאנורקסיה ומעריצות אנורקטיות, אך בה בעת מבקשות להרחיק עצמן ממושג זה.

ב. 1. הפרעות אכילה וסטיגמה

החברות בקהילת 'פרו אנה' הישראלית הן נשים ונערות, הסובלות מהפרעות אכילה ברמות שונות, ומבקשות לערער על ההבניה החברתית-תרבותית של הפרעות אכילה כמחלות נפש. מניתוח תגובותיהם של קוראי הבלוגים של חברות הקהילה, המתנגדים לתפיסה זו, ומניתוח בלוגים של חלק מחברות הקהילה, ניתן לראות שחברות הקהילה נשפטות ומבוקרות על ידי הסביבה 'הנורמאלית' באופן קבוע.

ממחקרים העוסקים במפגשים הממשיים בין נשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה לבין החברה 'הנורמאלית' עולה כי ההנחות הרווחות הן, בין היתר, שקשה לתקשר עם אותן נשים ונערות, שהן אחראיות למצבן, שולטות בו ומשתמשות בהפרעה כאמצעי לתשומת לב מהסביבה (Roehrig and McLean, 2010; Dias, 2003; McLorg and Traub, 1987; Stewart, Keeland and Schiavo, 2006; Stewart, Schiavo, Herzog and Franko, 2008). במקביל, רוהריג ומק'לין (Roehrig and McLean, 2010) מצאו כי הסביבה מעריכה, ולעיתים אף מעריצה, את יכולת השליטה וכוח הרצון של נשים ונערות בעלות הפרעות אכילה. הערצה זו, הם טוענים, מחזקת את הטענה כי הסביבה אינה רואה את הפרעות האכילה כהפרעה בלתי נשלטת. להיפך, הסביבה מאמינה כי בכוחה של האישה או הנערה להתגבר על הפרעת האכילה.

מחקרו של בישופ (Bishop, 2001), אשר חקר את האופן שבו התקשורת הכתובה בארצות הברית מתארת נשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה, העלה תוצאות דומות. ניתוחו העלה כי תהליך התפרצות הפרעות האכילה אינו מתואר כתהליך הדרגתי, אלא כנובע מאירוע מכונן אחד (כגון, תקיפה מינית, הקנטה של קרוב משפחה לגבי משקל גופה של המספרת וכ"ו). בנוסף, כתבות אלו נטו לתפיסת הפרעות האכילה כמוקד לתשומת לב (כלומר, למחמאות והערות מן הסביבה), תוך תיאור האישה או הנערה כמרכז תשומת הלב של המשפחה והחברים הדואגים לבריאותה, וכמי שאחראית למצבה (שם, 227-238). מאחר ולא ניתן רקע לגבי התהליך שהוביל להתפרצות ההפרעה, המסר שמתקבל הוא שהרזון והשגת משקל גוף נמוך הופכים מסימפטומים של מתחים ומאבקים נפשיים

למטרותיה של בעלת הפרעת האכילה (שם). בעלות הפרעות האכילה נתפסות כילדותיות ושטחיות, מניפולטיביות ואנוכיות.

בישופ אף מצא כי התקשורת הכתובה בארצות הברית נוטה לתיאור הפרעות אכילה כמעין מגיפה, המאיימת לצאת מכלל שליטה במידה ולא יינקטו פעולות מניעה (שם, 230). יחד עם זאת, נוצרת התחושה כאילו הפרעות אכילה הן דבר נפוץ, אשר כמעט כל אישה או נערה תלקה בה ולכן צריכה לדעת כיצד להתמודד עם התופעה. כלומר, מצד אחד ננקטת הפחדה לגבי הפרעות האכילה, אך מצד שני המסר שעובר הוא שהפרעות אכילה הן דבר נפוץ וסביר שכמעט כל אישה או נערה תלקה בהן במהלך חייה. על פי בישופ, סתירה זו יוצרת מסר לפיו הפרעות האכילה הינן מסוכנות ואף עלולות להוביל למוות, אך האחריות על ההחלמה מוטלת על הנשים והנערות הסובלות ממנה (שם, 227-228).

על מנת לעמוד על האופן שבו נשים ונערות בעלות הפרעות אכילה בישראל נשפטות על ידי סביבתן, בחנתי עשרים כתבות בנושא הפרעות אכילה, שנלקחו מאתר החדשות ynet (מקבוצת 'דיעות אחרונות') והופיעו בין השנים 2011 - 2000¹. רובן של כתבות אלו נמצאות תחת הקטגוריה 'בריאות', בעוד שאחדות נמצאו במגזין האינטרנטי 'GO' (ואלו עסקו באישים מפורסמים)². כתבות אלו נבחרו לניתוח לא רק בשל נגישותם ברשת, אלא גם משום שאתר זה הינו שלוחה של אחד מעיתוני החדשות הפופולאריים בישראל ונקרא על ידי רבים. ככה, ynet מבנה ובה בעת משקף, במובן מסוים את האופן שבו החברה הישראלית מתמודדת עם רזון נשי קיצוני ועם נשים הסובלות מהפרעות אכילה.

באופן דומה לתוצאות מחקרו של בישופ, הנשים והנערות הסובלות מהפרעות אכילה תוארו בכתבות שבחנתי בעין מצינית. בעוד שאין דגש על התהליך הנפשי שהביא נשים ונערות אלה להפרעות אכילה, ישנה הרחבה והצצה כמעט פורנוגרפית על משקל גופן בתקופת השיא של הפרעת האכילה, על הרגלי האכילה שלהן הן בתקופה בה סבלו מהפרעת אכילה והן כיום ועל האופן שבו הסתירו את הפרעתן מעיני הסביבה. לעיתים גם מוצגת תמונה של המרואיינת מתקופת המחלה, בהשוואה לתמונה עדכנית, כשהיא בעלת משקל גוף 'תקין'. כלומר, בעוד שמצד אחד הפרעות האכילה מתוארות כהפרעות נפשיות, הדגש בכתבות, הוא על משקל וצורת גופן של אלו הסובלות מהפרעות אכילה.

¹ חשוב לציין שנושא העבודה אינו השוואה וניתוח טקסטים בנושא הפרעות אכילה ולכן הסתפקתי בניתוח של עשרים כתבות בלבד. כמו כן, לא אתעמק בניתוח הטקסטים מעבר לניתוח בסיסי.

² מגזין המיועד לבנות העשרה, הדן בענייני אופנה, רכילות וטיפוח הגוף. המגזין מופיע בדפוס, אך חלק מכתבותיו מצויות גם בארכיון ynet.

בנוסף, בכתבות אלו עלתה תחושה כאילו הפרעות האכילה מתפשטות בקצב גבוה בקרב נשות ונערות ישראל, כמעט כמו מגיפה. הדגש בכתבות אלה הוא על אבחון מוקדם, על מתן תשומת לב לסימנים המעידים על קיומה של הפרעת אכילה, על אחוזי התמותה ואחוזי הנשים והנערות הסובלות מהפרעות אכילה בישראל. כמו כן, בראיונות עם נשים שהתגברו על הפרעות אכילה עולה הטענה שבלעדי הרצון להתגבר על אותן הפרעות, הן לא היו מצליחות לעשות זאת. התמונה המצטיירת היא, שנשים שסובלות מהפרעות אכילה אינן מעוניינות להחלים.

כדי להבין את המשמעות החברתית של הנחות אלה, אבקש להיעזר במודל הסטיגמה של גופמן (גופמן, 1983 [1963]), לפיו סטיגמה הינה תכונה, המיוחסת לפרט או לקבוצה, המובילה להפחתה בערכם. הסביבה ממקדת את מבטה על אותה תכונה, תוך התעלמות כמעט מוחלטת מתכונותיו האחרות של הפרט או הקבוצה (שם, 9). בעל הסטיגמה לא נחווה על ידי 'הנורמאליים', כשווה להם, אלא כנחות מהם.

מק'לורג וטראוב (McLorg and Traub, 1987) מדגימים במאמרם כיצד ערכה של האנורקטית מופחת, בעת גילוי הסטיגמה שלה. לטענתם, לאחר שהסביבה מגלה שאישה או נערה כלשהי סובלת מאנורקסיה, אפיוניה האחרים נחלשים והיא מזוהה על ידי סביבתה עם ההפרעה. כלומר, בעוד שבעבר אופיינה הנערה על ידי סביבתה בשלל תכונות (חכמה, מצחיקה, אתלטית וכו'), ברגע שהסביבה מגלה את היותה אנורקטית, נקשרת זהותה בעיקר למושג 'אנורקסיה' (שם, 186). זהותה של הסובלת מהפרעת אכילה מצומצמת על ידי סביבתה מזוהות של אדם שלם, לכדי זהות מוכתמת, כלומר לבעלת סטיגמה. בעיני סביבתה, זהותה מסתכמת בהפרעת האכילה שלה.

הסטיגמה על נשים ונערות הסובלות מאנורקסיה עשויה להיקשר גם לעובדה, שבשונה מהפרעות רבות אחרות, הפרעה זו מזוהה לרוב עם הגוף. פירוש הדבר, שפעמים רבות מסוגלת הסביבה להבחין בשינויים הגופניים שעובר גופה של בעלת הפרעת האכילה, גם במקרים שבהם אותה אישה או נערה מבקשת להסתיר או לטשטש אותם (Rich, 2006). חשוב לציין שישנן רמות שונות להפרעות האכילה מהן סובלות נשים ונערות ברחבי העולם ולכן לא תמיד ניתן להבחין בשינויים גופניים כסממן לקיום הפרעת אכילה. אך בכל מקרה, בין אם הפרעת האכילה נראית לעין ובין אם לאו, נראה שהסביבה שמה דגש על טיפול בסממנים החיצוניים של הפרעות האכילה, תוך הזנחת הטיפול ברגשותיה ומניעה הפנימיים של האישה או הנערה להרעבה עצמית (שם).

הפרעות האכילה, אם כן, נתפסות באופן אמביוולנטי: מצד אחד, הן מכילות משמעויות של שליטה וכוח ולכן הנשים והנערות הסובלות מהפרעות אכילה מוערכות במידת מה על ידי סביבתן. מצד שני, הפרעות האכילה נתפסות כמחלה (כלומר, כדבר בלתי נשלט), כביטוי לחולשה ואף כאמצעי מניפולטיבי להשגת תשומת לב מצד הסביבה. למרות שהפרעות האכילה נתפסות בקרב הציבור (שאינו סובל מהפרעות אלו) כמחלה נפשית, נראה שנשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה נשפטות דרך גופן. בתרבות הדומיננטית קיים קושי להבין את מניעיה הפנימיים של אישה או נערה בעלת משקל גוף נמוך להמשיך בתהליך הירידה במשקל, מעשיה נתפסים כניסיונות להשגת תשומת לב מסביבתה ותו לא.

ב. 2. 'פרו אנה' וההתמודדות עם הסטיגמה

בסעיף זה אבקש לבחון את האופן שבו החברות בקהילת 'פרו אנה', המורכבת מנשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה שונות, מבקשות להתמודד עם הסטיגמות המוצמדות להן, הן בשל הפרעות האכילה מהן הן סובלות והן בשל השתייכותן לקהילת 'פרו אנה', אשר בחברה 'הנורמאלית' מתקשים לקבל או להבין ולכן מצמידים לחברותיה סטיגמה.

כפי שתיארתי בסעיף הקודם, בחברה 'הנורמאלית' שמים דגש על ביטוייה החיצוניים של הפרעת האכילה (כלומר, צורת ומשקל הגוף של אלו הסובלות מהפרעות אכילה) ומתקשים להבין את מניעיה הפנימיים של האישה או הנערה, המחזיקה במשקל גוף נמוך מן 'הרצוי' ובצורת גוף 'שאינה תקינה', כפי שניתן לראות בדוגמא הבאה מתוך הבלוגים:³

"אובססיבית: אני אשקר אם אני יגיד שאני לא רוצה לצאת מזה, כי אני כן! אבל משהו עוצר אותי מצד אחד. משהו מתנגד לי. אם אני יספר על כך לאנשים, התגובה הראשונה שתהיה להם זה "אז מה הבעיה? פשוט תאכלי...". אבל זה ממש לא ככה. זה נראה פשוט וקל, אבל אחרים פשוט רואים את זה מנקודת מבט אחרת. הם לא באמת מרגישים את זה [...]"

shir_18: אם את כל כך חוששת מלהיכנס למצב יותר חמור, אז למה את לא מנסה לרדת בדרך בריאה יותר? אפשר להגיע למשקל שאת רוצה בדרך הרבה יותר בריאה, אבל זאת החלטה שלך... ואם את צריכה עזרה תגידי לי, עשיתי לכמה בנות תפריטים בדרך בריאה והן כבר כמה שנים עם זה וטעים להן והן ירדו כבר המון.

³ שגיאות הדקדוק בקטע כך במקור.

"אני המלכה בממלכה שהיא הגוף שלי":
הבניית זהות בקהילת 'פרו אנה' בישראל

אופטימית: חמודה, קל לך פשוט לשאול: "אז למה את לא אוכלת טוב ובריא וזהו?" יופי, ממש שאלה לעניין. מאמי, את כנראה לא יודעת מה זה להיות במצב כזה. את לא מבינה שכל כך קשה לצאת מדבר כזה [...] אי אפשר להגיד לעצמך: "טוב יאללה אני יאכל וזהו" זה סיפור ארוך מאוד לצאת מזה. את צריכה לשנות את זווית הראיה שלך [...] את צריכה לשנות המון דברים בחיים כדי לחזור למה שהיית. אז אני מקווה שפעם הבאה תביני שלא כל כך פשוט לעשות את זה." ('אובססיבית')

שיחה קצרה זו נלקחה מעמוד התגובות לאחד הפוסטים, שפרסמה כותבת בשם 'אובססיבית'. הכותבת מתארת את הקושי שלה 'לצאת' מעולם הפרעות האכילה, מצד אחד, ומצד שני את האופן שבו הסביבה מתקשה להבין את המניעים הפנימיים, שבגללם היא בוחרת בפרקטיקות אכילה מסוימות.

תגובתה של 'shir_18' אופיינית לאותם קוראים וקוראות, שאינם חברים בקהילת 'פרו אנה', מתקשים להבין את הקושי אותו מתארת 'אובססיבית' ואף מטילים את האחריות להחלמה על בעלת הפרעת האכילה.⁴ 'shir_18' טוענת שזו החלטתה של הכותבת כיצד להשיל קילוגרמים ממשקלה (כלומר, היא מטילה על 'אובססיבית' את האחריות למצבה ובכך משתמעת רמיזה לפיה הכותבת יכולה להתגבר על הפרעת האכילה, אבל אולי לא רוצה מספיק). יש בדבריה נימה של התנשאות, המקבלת חיזוק בהצעתה להרכיב לכותבת תפריט בריא. תגובה זו היא התגובה אותה חוששת 'אובססיבית' לקבל מסביבתה הקרובה - תגובה המקלה ראש בקושי שלה 'להחליט' לרדת במשקל בצורה בריאה.

'אופטימית', בתגובה, מבקשת לעמוד על הקושי 'להחליט' לאכול, המלווה להפרעות האכילה. 'אופטימית' יוצאת נגד טענתה המובלעת של 'shir_18' ונגד התפיסה הרווחת בתרבות הדומיננטית, לפיה קל לצאת מעולם הפרעות האכילה, מאחר ומדובר בעניין של רצון בלבד. כמו כן, השימוש שלה במילות חיבה כגון 'מאמי' ו-'חמודה' דגישים את התנשאותה של 'אופטימית' כלפי 'shir_18', מתוך ניסיון להדגיש כי זו האחרונה לא מבינה דבר וחצי דבר כאשר מדובר בקשיים הפנימיים שחוות חברות הקהילה.

אמירות והנחות מוקדמות כגון אלו שהבאתי כדוגמא מובילות לתחושת בדידות ותחושה של חוסר אמפתיה מצד הסביבה בקרב אותן נשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה, שאינן מעוניינות לקבל טיפול וטוענות שבחרו באנורקסיה כדרך חיים (Dias, 2003; בוניאל-נסים וברק, 2008).

⁴ בניתוחי הבלוגים נתקלתי בפניות מסוג זו של 'shir_18' באופן תכוף ביותר, בכל בלוג ובלוג שנבדק.

בנוסף, כפי שטוען גופמן, לבדידות הנובעת מחוסר ההבנה וחוסר האמפתיה של הסביבה, מתלווה תחושת בדידות, הנובעת מהסתרת הסטיגמה וההתחזות 'לנורמאלי' (שם, 73-87). בעלי הסטיגמה מבקשים לשלוט במידע שהסביבה קולטת אודותיהם, מתוך הצורך להסתיר את היותם בעלי סטיגמה, דבר המוביל לקושי בקיום קשרים חברתיים, בשל החשש שכל שבעל הסטיגמה יתקרב לזולתו, כך יכול אותו זולת לחשוף מידע שעלול להפחית מערכו (שם, 73).

בהתאם לכך, חברות הקהילה מתארות את הקושי לשמור על קשרים חברתיים עם חברותיהן, שאינן חברות בקהילה, משום שהן מרגישות שאין ביכולתן של חברותיהן להבין ולהכיל את רגשותיהן. אחרות כותבות על כך שהסביבה תופסת אותן בצורה מסוימת (רזות, בעלות בטחון עצמי וכ"ו) ולכן אין ביכולתן לחלוק עם סביבתן את רחשי ליבן ולנפץ את התדמית שלהן. חלק קטן מחברות הקהילה אף מתארות כיצד הן מנתקות קשרים עם הסביבה שאינה חלק מהקהילה, בשל הקושי של חברות הקהילה לנהל קשרי חברות, בעוד שהן מסתירות מסביבתן חלק נכבד מחייהן⁵. בכל אחד מהמקרים נוצרת תחושה עמוקה של בדידות ותחושה של חוסר יכולת של הסביבה להבין את תחושותיהן, כפי שניתן לראות בדוגמאות הבאות:

"הם לא מבינים כולם. הם חושבים שאני מגזימה, שאני משוגעת, שאני רזה. ואני לא מצפה שהם יבינו. הם לא אני. יש להם את הצרות שלהם, הגוף שלהם, השאיפות שלהם... [...] הם אולי רואים את הכאב אבל הם לא מרגישים אותו. הם לא חווים אותו. הוא לא שלהם. [...] אין לי אף אחד אחר שינחם, שיעודד ויגיד שעוד אפשר אחרת. כולם התייאשו. ההורים צועקים. מאיימים. מכחישים. החברים השלימו עם המצב. אפילו היועצת התייאשה." (*+talo+*)

"אם רק יכולתי לספר לאנשים את שעל ליבי, אם רק יכולתי לתאר את מה שאני מרגישה, אם רק יכולתי להסביר את התחושות, הכאב, אם רק יכולתי להתעורר למציאות אחרת" ('דבקה במטרה!')

בשתי הדוגמאות הללו, ניתן לראות שבדידות הכותבות נובעת מחוסר היכולת של הסביבה להבין אותן. בדוגמא הראשונה, נראה שהכותבת נתפסת על ידי הסביבה כרזה ולכן מעשיה והתנהגותה כבעלת הפרעת אכילה נתפסים כמוגזמים ואף קיצוניים (ולכן היא מכונה 'משוגעת'). סביבתה, ממנה היא מצפה לתמיכה וחיזוקים, התייאשה מניסיונות להבין אותה

⁵ טענות אלה כולן עולות בצורה ברורה בכל אחד מן הבלוגים שבדקתי.

ואת תחושותיה לגבי גופה וכך קורב, שלמרות שהסביבה יודעת שהכותבת סובלת מהפרעות אכילה, היא עדיין מתייחסת להפרעת האכילה שלה במונחים חיצוניים, של הגוף.

הדוגמא השנייה מתארת את הבדידות שחשה הכותבת כנובעת מן העובדה שהיא שומרת בסוד את היותה בעלת הפרעת אכילה. היא מתארת את חוסר היכולת שלה להוציא את סודה החוצה ולשתף בו את סביבתה, דבר המוביל לתחושת בדידות.

ב. 3. קהילת 'פרו אנה' כקבוצת תמיכה

קהילת פרו-אנה צמחה בארצות הברית בסוף שנות התשעים של המאה העשרים; מאז, היא הכתה שורש במדינות רבות בעולם. עד היום, החברה מתקשה לקבל את קיומה של קהילת 'פרו אנה' ומאשימה אותה בעידוד והסתה של נשים ונערות צעירות להפרעות אכילה. קושי זה בא לידי ביטוי גם בישראל, אשר בה בשנת 2003, גינתה חברת הכנסת זהבה גלאון את פורום קהילת 'פרו אנה' הישראלי, שהתקיים תחת אתר הגג 'הייד פארק'. זמן קצר לאחר מכן הוסר הקישור לפורום מרשימת הפורומים באתר (שרון, MAKO, 03.11.2008). בהמשך, נסגר הפורום לצמיתות.

בנוסף להד הציבורי שנקשר לקהילות אלה, קמו קהילות נגד בשם 'אנטי פרו אנה' או 'אנטי פרו אנה/מיה'. בישראל, קהילות אלו, בין היתר, מפיצות עצמות מקוונות, הקוראות לסגור את הבלוגים של קהילת 'פרו אנה', תוך התמקדות באלו המנוהלים באתר הגג 'ישראלבוג' (אתר זה מאכסן את טבעת הבלוגים הגדולה ביותר בישראל). בשנת 2008 אחת העצומות שחוברו באחת מקהילות הנגד הצליחה לגייס כ-2,000 חתימות (שלו, YNET, 18.02.2008). העצומה קראה לסגור את הבלוגים החברים בטבעות 'פרו אנה' השונות המנוהלות באתר הגג 'ישראלבוג' וזאת במטרה למנוע מנשים ונערות החברות בטבעות בלוגים אלה להמשיך ולתחזק את הפרעות האכילה שמהן הן סובלות. אולם מנהלת 'ישראלבוג' החליטה שלא לסגור בלוגים אלו והם קיימים עד היום.

חברות הקהילה, מצידן, נמצאות במצב רווי בסתירות פנימיות; מצד אחד הן מבקשות להמשיך 'ולתחזק' את הפרעות האכילה שלהן, בעוד שמצד שני, הן מתארות את הקשיים והכאב שהן חוות בשל מצבן. סתירות פנימיות אלו מהוות המוקש העיקרי להבנת הקושי שבו מצויות חברות הקהילה מצד הסביבה. חברות הקהילה, אם כן, מבקשות לחלוק את חוויותיהן, תחושותיהן ומחשבותיהן כבעלות הפרעות אכילה עם נשים ונערות בעלות ניסיון ורקע הדומים לשלהן (כלומר, עם נשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה, המסרבות לראות

בהפרעות אכילה מחלה והסובלות מבידודות בשל האופן שבו הפרעות האכילה נתפסות על ידי סביבתן). אין הן בהכרח מבקשות לעודד נשים ונערות צעירות אחרות לפתח הפרעות אכילה והדבר בא לידי ביטוי באופן מפורש, כאשר הן מבהירות את מטרותיהן בכתיבה בבלוג כאמצעי לעזרה עצמית.⁶

כמו כן, למרות שחברות הקהילה מפרסמות באופן קבוע תמונות, משפטי השראה,⁷ טיפים וכ"ו, אין פירושו שהן מבקשות לעודד אחרות להפרעות אכילה. נראה שיותר מכל, הכתיבה בבלוגים (ואפילו פרסום תכנים הנחשבים על ידי מתנגדי הקהילה 'כמסוכנים') נתפסת בעיני החברות כעזרה עצמית. חברות הקהילה כולן מודות בצורה זו או אחרת לאלו המגיבות להן ומציינות כי בלעדי הכתיבה בבלוג ותגובות הקוראות הן היו אבודות ובודדות.

תמיכה, אם כן, היא נושא מרכזי בקהילת 'פרו אנה'. בכל הבלוגים שניתחתי הכותבות מודות לקוראות ולמגיבות על תמיכתן בהן, על התגובות שנכתבות ועל החיזוקים שניתנים להן. לפעמים נראה שרק עצם הידיעה שיש לחברות הקהילה מקום לכתוב בו את חוויותיהן, הוא שמחזק אותן.

קבוצות תמיכה, בין אם פנים מול פנים ובין אם אלקטרוניות, מהוות, למעשה, מפגש של פרטים בעלי בעיות דומות, בין אם מדובר בקושי בהתמודדות עם מחלה או בהתמודדות עם מוות. פרטים אלה מבקשים להיעזר זה בזה על מנת להתגבר על קשיים אלו, תוך חיפוש תמיכה נפשית ויכולת הזדהות (Taylor, Falke, Shoptaw and Lichtman, 1986; Galegher, Sproull and Kiesler, 1998; Davidson, Pennebaker and Dickerson, 2000). קבוצת התמיכה מהווה מקור לידע 'מהשטח', מניסיונם של אחרים, מקלה על הלחץ והחרדה שחווים אלו החברים בקבוצה ואף מובילה במקרים מסוימים לשיפור במצבם הבריאותי (Taylor, Falke, Shoptaw and Lichtman, 1986; Galegher, Sproull and Kiesler, 1998).

היתרון בקבוצות תמיכה אלקטרוניות, טוענים גלאהגר, ספרול וקיסלר (Galegher, Sproull and Kiesler, 1998), הוא זמינותם של חברי הקבוצה והאנונימיות של הרשת. זאת, בניגוד לקבוצות תמיכה המתקיימות פנים מול פנים במועד ובמקום קבועים, בהם חברי הקבוצה

⁶ כשני שלישי מן הבלוגים שנבדקו הכילו הבהרה מסוג זה, בין אם כתגובה לאחת מתגובות הקוראים ובין אם כחלק ממבנה הבלוג (כהערה קבועה בראש או בצד עמוד הבלוג).

⁷ משפטי השראה הם, למעשה, סיסמאות (כגון, 'אם הבטן מקרקרת, זה לא מרעב, זה מעודף אוכל בעבר') או חוקים (כגון, 'לא לשכוח לשתות הרבה תה ירוק'), שמטרתם למקד את חברות הקהילה ולהתמיד בתהליך הירידה במשקל.

מסתכנים לעיתים בכך שסביבתם הקרובה תזהה או 'תחשוף' אותם. כמו כן הם מציינים, שהחברים בקבוצות תמיכה אלו מחזיקים ביכולת להתייעץ ולייעץ בו בעת. בכך, לטענתם, נעלמת ההיררכיה, הקיימת בקבוצות התמיכה המתקיימות פנים מול פנים, בין בעל הסמכות לבין חברי הקבוצה.

קהילת 'פרו אנה' מהווה קבוצת תמיכה, בה חברותיה יכולות להסיר את המסכות שהן עוטות בעת המפגש עם הסביבה 'הנורמאלית' ובכך להפסיק ולו לכמה רגעים להסתיר את הסטיגמה שלהן, מבלי לחשוש משיפוטה של הסביבה (בוניאל-נסים וברק, 2009; Giles, 2006; Gavin, Rodham and Poyer, 2008; Williams and Reid, 2007). קהילת 'פרו אנה' מאפשרת לחברותיה מפגש עם אחרות, בעלות רקע דומה, הנושאות בסטיגמה זהה או דומה. מפגש זה מאפשר להן ללמוד כיצד להתמודד עם סטיגמה זו, דרך החשיפה לסיפורן של חברות אחרות ואף להבין שהן אינן היחידות החוות רגשות מסוימים, או נתקלות בקשיים מסוימים (Ablon, 2002).

בנוסף, בשל האינטראקציה שחברות הקהילה מקיימות זו עם זו, הן נחשפות לניסיון של חברות הקהילה בתהליך הירידה במשקל, דבר המהווה עבורן מאגר ידע של שיטות לירידה במשקל ואחוז ההצלחה שלהן. חברות הקהילה, כפי שתיארו גלאהגר, ספרול וקיסלר (שם), מחזיקות בתפקיד כפול של יועצות מצד אחד ומתייעצות מצד שני.

חברות הקהילה מעניקות ומקבלות כמה סוגים של תמיכה מחברותיהן לקהילה: הראשון נובע ממצבים שבהם הכותבת חשה שאינה מצליחה לעמוד במשטר הדיאטה שקבעה לעצמה, כאשר היא נתקלת בהערות פוגעניות מסביבתה לגבי משקלה או כאשר היא שואלת את עצמה לגבי כוחה אל מול הפרעת האכילה. במקרים אלה, המגיבות יתבעו הזדהות בעזרת שיתוף מחויותיהן האישיות או ינסו לעודד.

במקביל, ישנו סוג נוסף של תמיכה, הנובע מצורך בחיזוק הכותבת בדרכה לרזון. תמיכה זו באה בדרך כלל כתגובה לפוסטים בהם הכותבת מספרת שהצליחה להוריד ממשקלה, שעשתה פעילות גופנית או שעמדה במשטר הדיאטה שקבעה לעצמה. לרוב, התגובות במקרים אלה יהיו מעט שטחיות ויטו למעין הערצה של הכותבת על הצלחתה. במקביל, חלק גדול מהתגובות יסתכמו במילות עידוד בסגנון 'כל הכבוד'.

יחד עם זאת, ברוב הפעמים ישנו שילוב של שני סוגי התמיכה, כפי שניתן לראות בדוגמא הבאה:

"אני המלכה בממלכה שהיא הגוף שלי":
הבניית זהות בקהילת 'פרו אנה' בישראל

"אני נעשית עצבנית ובוכה כל היום בדיכאון וזקוקה לתמיכה ענקית. היום לדוגמא הייתי ממש מבואסת .. [...] אימא שלי חזרה מחו"ל ואחת החולצות שהביאו לי הייתה קטנה [...] האמנתי בעצמי לאורך שנים שיבוא יום ואני אצליח לרזות. יש לי אוברול מכיתה ה' שאני ממש אוהבת הוא כחול עם פרחים קטנים ואני מתה עליו, פשוט מתה, ושמרתי אותו כל השנים כי אמרתי לעצמי שיבוא יום ואני אכנס בו שוב.

1

A.V.V: *תמיכה, תמיכה, תמיכה, תמיכה* (לא ממש ידעתי איך עוד להביע את עצמי).

[...] אל תדאגי את תצליחי להיכנס לאוברול מכיתה ה' (לי יש שמלה מכיתה ו' שמשמשת לי מוטיבציה כי אני מאוהבת בה קשות...) ("Easily Broken")

הכותבת בדוגמא זו מבקשת תמיכה באופן מפורש מחברותיה, קוראות הבלוג. בהמשך, הכותבת מפרטת מדוע היא זקוקה לתמיכה; החולצה שאמה של הכותבת נתנה לה היא למעשה המחשה של תחושותיה הפנימיות כלפי גופה, בעוד שהאוברול שהיא שומרת מנציח את תסכולה מחוסר היכולת שלה לשלוט בשינויי גופה.

התמיכה שמבקשת הכותבת לקבל היא תמיכה נפשית, כזו שתיתן לה את ההרגשה ש'היה בסדר'. אכן, התגובה (היחידה) שניתנה לה, נותנת תחושה של חיבוק וירטואלי, כאילו המגיבה ביקשה לעטוף את הכותבת ולהראות לה שהיא שם בשבילה. בהמשך, המגיבה מראה לכותבת שהן דומות – גם היא שומרת בגד מתקופת ילדותה, שאהבה מאוד. המגיבה מעניקה לכותבת תמיכה ובכך מוכיחה לה שהיא לא לבד ושיש עוד כמוה במצבה. בו בעת, היא גם מלמדת אותה כיצד להתמודד עם הקושי בו נתקלה.

התמיכה של חברות הקהילה זו בזו באה לידי ביטוי בעצם פרסום החוויות העוברות עליהן. בדרך זו, הן מבקשות לקבל את אישור הקהילה לכך שהן 'נורמאליות' ביחס לשאר החברות בקהילה ובעיקר להרגיש שהן אינן לבד, שיש עוד נשים ונערות במצב דומה לשלהן.

¹ בעת כתיבת הבלוג, הכותבת הייתה בת 16

ב. 4. סטיגמות וייצור ערך

כפי שכבר ציינתי, קהילת 'פרו אנה', מורכבת מנערות, המסתירות מפני הסביבה 'הנורמאלית' את היותן בעלות הפרעות אכילה ואת חוסר רצון לפנות לטיפול מחשש מתגובות הסביבה ומתיוג של סביבתן אותן. קבוצה זו, המהווה עבור אלו החברות בה קבוצת תמיכה, מאפשרת לחברות לבטא קולות המושתקים לרוב בעולם 'האמיתי', המפרש את פעולותיהן דרך מסננת של דעות קדומות וסטיגמות (Dias, 2003; Giles, 2006; Williams and Reid, 2007; Gavin Rodham and Poyer, 2008).

בסעיף זה אבקש לדון באסטרטגיות שנוקטות חברות הקהילה ליצירת ערך. אבקש לעשות זאת דרך בחינה של ארבעה אספקטים: אתחיל בניתוח האופן שבו חברות הקהילה משיבות לעצמן את היכולת לענות לאלו המצמידים להן סטיגמה, לאחר מכן אבקש לנתח את האופן שבו החברות מבקשות להשיג שליטה על נראות הגוף, אמשך בניתוח האופן שבו החברות מנצלות את הסטיגמה המוצמדת להן וטוענות אותה במשמעות חיובית עבורן ואסיים בניתוח האופן שבו הן מבקשות להפוך את סולם הערכים כפי שנקבע בתרבות הדומיננטית.

כל אחד מארבעת האספקטים ליצירת ערך שאבחן בסעיף זה מהווים מעין התנגדות של חברות הקהילה לאופן שבו הן נתפסות בתרבות הדומיננטית. חברות הקהילה מבקשות לייצר לעצמן ערך כסובייקטים ובעזרת מתן משמעויות חיוביות של כוח ושליטה לפעולותיהן הן מבקשות להתנגד להנחות ביחס אליהן, בין היתר, שהן חלשות ומניפולטיביות. פעולות אלה מדגימות כיצד קבוצה, לה מוצמדת סטיגמה, מבקשת להטעין במשמעות שונה את מקור הסטיגמה (במקרה זה, הפרעות האכילה מהן סובלות החברות) מתוך מטרה להתנגד לה.

ב. 4. א. קולה של 'אנה'

המרחב שמציעה קבוצת התמיכה 'פרו אנה', מהווה, למעשה, קבוצת תמיכה לנשים ונערות הסובלות מהפרעת אכילה ואינן מעוניינות לפנות לטיפול. קבוצת התמיכה, כפי שטענתי קודם, מסייעת לאותן נשים ונערות להתמודד עם הסטיגמות המוצמדות להן על ידי החברה 'הנורמאלית'. סטיגמות אלה, כפי שראינו, מציגות את בעלות הפרעות האכילה מצד אחד כמניפולטיביות, המחפשות את תשומת הלב של סביבתן ומצד שני כפסיביות, כחלשות אופי, כחולות. החברות בקהילת 'פרו אנה' מתארות גם הן תחושה 'שהסביבה הנורמאלית' מזלזלת בהן, תוך שימת דגש על הטענה שמעשיהן נובעים מצורך בתשומת לב.

חשוב לציין שחברות הקהילה מודעות לסטיגמות הללו, ואף מעלות אותן לדיון בבלוגים ומבקשות להתווכח איתן. עצם האפשרות להעלות את רגשותיהן על הכתב ובכך לתהות על סוגיות שאין ביכולתן לדון בהן מחוץ לקהילה, יחד עם האפשרות להתווכח עם התפיסות הדומיננטיות מהווה עבורן מקור ליצירת ערך, כפי שנוכל לראות בעזרת הדוגמאות הבאות:

"היא אמרה שזו מחלת נפש שהיא כמו סרטן - ככול שתופסים אותה יותר מהר - הסיכוי להחלים ממנה יותר גבוה. אני לא רואה את זה כמחלה כל כך - אלא כדרך חיים. כן - המון פעמים אני שואלת את עצמי "למה אני צריכה את זה"? [...] אבל מצד שני - אני לא חושבת שאני במצב כל כך נוראי. אני לא מקיאה - למרות שהמון פעמים רציתי לעשות זאת, אני לא לוקחת משלשלים... [...] אני לא רוצה להיות רק עור ועצמות - זאת לא השאיפה שלי - אני רוצה להרגיש טוב עם עצמי." ('פומפית')⁹

מורתה של הכותבת משווה בין הפרעות אכילה לבין סרטן, תפיסה שהפכה לרווחת מאוד בקרב המתנגדים לקיומה של קהילת 'פרו אנה', כפי שהבחנתי כאשר ניתחתי את הבלוגים. קביעה זו מעניינת מאוד, משום שהחולים במחלת הסרטן הינם סבילים ולעיתים אף אינם מודעים לכך שהמחלה מקוננת בגופם. מתוך ההשוואה הזו, והקביעה כי יש לאבחן את הפרעת האכילה בהקדם האפשרי, נראה כאילו בעלות הפרעות האכילה אינן מודעות 'למחלתן' ולכן מצטיירות כסבילות. הכותבת חשה צורך לערער על קביעתה של המורה ומציינת עד כמה היא דווקא אינה סבילה – היא מודעת להפרעת האכילה ומודיעה כי היא בחרה באורח החיים הזה.

הכותבת מבקשת לייצר לעצמה ערך, בכך שהיא מדגישה מצד אחד עד כמה היא לא קיצונית בדרך החיים שבחרה ומבקשת להדגיש עד כמה היא מנסה לשמור על עצמה, בהתאם לדרך שבה בחרה ללכת. כמו כן, היא מדגישה שהשאיפה שלה היא לא לרזון בלבד, אלא להרגיש טוב עם עצמה בכל המישורים.

"אנה 3<: אנשים מגדירים אנוורקסיה ואנוורקסיות בכל כך הרבה דרכים שונות. כמובן שהניגוד הכי גדול הוא בין האנשים שמגדירים את זה כמחלה ובין אלו שמגדירים את זה כדרך חיים אבל גם בתוך אלו יש קבוצות רבות. רוב בני האדם שלא מבינים מאוד באנוורקסיה, שאומרים להן אנוורקסיות ישר הם חושבים על בנות שנראות כמו שלד ולא אוכלות. אבל זה לא ככה תמיד. [...] זה מעניין כי ניתן להגדיר את האנוורקסיה מכל מני כיוונים; הפיזי (תת משקל או לא), המעשי (כמויות האוכל שאוכלים והספורט שעושים), והפסיכולוגי (הדימוי העצמי ביחס למציאות). אז מה אתן אומרות?

⁹ ההדגשים וההטיות מופיעים כך במקור

סוכרזית: אנורקסיה זה עניין שבמחשבה [...] אפילו אם אני שוקלת 100 קילו אבל יש לי מוח של אנורקטית, בסופו של דבר אני אאבד את המשקל הזה ואגיע למשקל מזערי בגלל דרך המחשבה האנורקטית שלי שלא מטופלת [...]. בנות רזות הן לא אנורקסיות, הן בתת משקל. מחרפן אותי שברגע שרואים מישהו רזה מדביקים לו תוויות "אנורקסי". [...] תת משקל עם אכילה כרגיל זה עניין של מבנה גוף וגנטיקה וזה דבר שנעלם בסופו של דבר אם ממשיכים לאכול כרגיל, ולא מחלת נפש חמורה וקטלנית שאת פיתחת לעצמך.

רק רוצה לרזות: אני חושבת שלהגדרה של אנורקסיה נכנסות בנות עם בעיה בדימוי העצמי ביחס למציאות [...] אני חושבת שהפן הפיזי (תת משקל או לא) פחות לוקח חלק, והתגובה שמעליי הסבירה את זה מצוין" ('אנה <3')

הכותבת בדוגמא זו, מבקשת לדון עם חברותיה בשאלה כיצד מגדירים אנורקסיה ובעצמה מעלה רעיון, לפיו אנורקסיה היא הגדרה גמישה וכי ניתן לראות מספר היבטים של אנורקטיות. חברותיה מסכימות איתה וטוענות שהמדד להיות אישה או נערה אנורקטית אינו תלוי במשקל וצורת הגוף, אלא בדימוי העצמי. עצם ניהול הדיון על הגדרתה של אנורקסיה, מאפשר, למעשה, לכותבת ולמגיבות את היכולת להגדיר את המושג אנורקסיה, אך גם את עצמן.

בנוסף, הכתיבה בבולג מאפשרת לכותבות להעלות על הכתב ביקורת על התפיסות הדומיננטיות, דבר המחזק את עמדתן כחברות בקהילה, המתנגדות למדיקליזציה של הפרעות האכילה. בעזרת חשיפת הצביעות הקיימת בחברה 'הנורמאלית', הן מבקשות להסביר את עמדתן ולהעלות את ערכן כנשים ונערות המתנגדות למנגנונים אלה, כפי שניתן לראות בדוגמא הבאה:

"ראיתי את הפרקים הראשונים של הטופ מודל הבאה [...] אני לא מאמינה פשוט כמה צבוע העולם! הייתה שם מישהי שהדיחו אותה כי היא הייתה רזה מידי וראו לה את העצמות [...] ובעוד שיש שם מישהי איזה 2 מטר, רזה כמו ה' יודע מה. ולמה? כי היא אוהבת את הגוף שלה, היא טענה שהיא אוהבת לראות את העצמות שלה והשופטים [...] לא אהבו את זה שהיא מעבירה "מסר" רע לבנות צעירות! [...] העולם כזה אדיש לפעמים. ככה זו התעשייה הזאת, צריך להיות רזה כדי להיות דוגמנית [...] אז איפה השופטים עומדים

בדיוק, כשהם בעצם האנשים שמחפשים דוגמניות סופר רזות? ("Easily
(broken')

בקטע זה, הכותבת מתארת את הדואליות של התרבות הדומיננטית ביחס לגוף האישה, כפי שבאה לידי ביטוי בתכנית הריאליטי 'הטופ מודל הבאה',¹⁰ בהנחייתה של דוגמנית העל טיירה בנקס (Tyra Banks). בין שש עשרה המתמודדות בתכנית, מלוהקות בדרך כלל מתמודדת אחת או שתיים בעלות מבנה גוף המתאים למידות גדולות. אין הכוונה בהכרח לנשים בעלות משקל גוף עודף, אלא לרוב לנשים בעלות מבנה גוף עגול ומעט מלא. תכנית זו משודרת קרוב לעשר שנים ורק לפני שלוש שנים זכתה בפעם הראשונה דוגמנית בעלת מבנה גוף 'מלא' בתואר הנכסף.

תכנית זו מציגה את הערך הכפול הנהוג בתרבות הדומיננטית כלפי אופן השליטה של נשים על גופן והרגלי האכילה שלהן; בעוד שמצד אחד דואגת בנקס לדבר עם המשתתפות על אכילה בריאה ונכונה ואף מפגישה אותן עם דיאטניות, הממליצות על מאכלים בעלי ערכים תזונתיים גבוהים, נראה שכאשר המשתתפות מעלות במשקל הן ננזפות ונאמר להן שהן צריכות להקפיד על אכילה 'נכונה'.

הכותבת מתארת, אם כן, קטע המכיל סתירות לגבי עמדותיה של התכנית כלפי מבנה גופן של הנשים המשתתפות בה ושואלת כיצד יכולים השופטים בתחרות להחליט שעל אותה משתתפת להישלח לביתה, בעוד שהתכנית שולחת מסר, לפיו על מנת להיות דוגמנית יש להיות רזה.

הכותבת לא רואה בתפיסתה של אותה משתתפת השפעה רעה, או סממן להפרעות אכילה (כפי שנרמז בתכנית), אלא סימן לאהבתה של המשתתפת את גופה. היא שמה במירכאות את המילה מסר ובכך מנסה להדגיש כי המסר המועבר בתכנית זו הוא דואלי ונגוע בצביעות. הכתיבה בבלוג מאפשרת לכותבת להביע את אשר על ליבה ולהתווכח עם היחס הכפול של החברה כלפי רזון. דרך הכתיבה בבלוג, הכותבת נחשפת לדעותיהן של חברותיה לקהילה, המחזקות את עמדתה והיא מתווכחת עם העמדה לפיה הפרעות אכילה הן מחלה, ולא דרך חיים.

¹⁰ כך תורגם שם התכנית 'America's Next Top Model' לעברית. מדובר בתכנית ריאליטי, בה שש עשרה נשים צעירות מתחרות על התואר 'הדוגמנית הבאה של ארצות הברית'.

דרך סיפורה של אותה המשתתפת בתכנית הריאליטי, היא למעשה טוענת, שגוף רזה וכחוש הוא דבר מוערך ואף רצוי בתחום הדוגמנות (ואולי אף בתרבות המערבית בכלל), כל עוד הוא לא מוגדר כהפרעת אכילה. במילים אחרות, הפרעות אכילה הן דרך חיים, כל עוד לא מכנים אותן הפרעות אכילה. בהתאם, רזון קיצוני הוא מקובל, כל עוד לא מקשרים אותו להפרעות אכילה וזו הסיבה שהמשתתפת המדוברת נשלחה לביתה, בעוד שאחרת (בעלת משקל גוף דומה) נשארה בתכנית.

אם כן, הכתיבה בבלוג והחברות בקהילת 'פרו אנה' מאפשרת לחברות הקהילה להתווכח עם תפיסות הרווחות בחברה 'הנורמאלית' ולהביע את דעותיהן, אשר הן מתקשות להביא לידי ביטוי בעולם שמחוץ לקהילה. מכאן, שהכתיבה מעניקה להן כוח ומסייעת להן לייצר ערך אל מול התפיסות הדומיננטיות. כמו כן, היכולת להתווכח עם תפיסות אלה מאפשרת להן לחזק את עמדתן כחברות בקהילה, המבקשת להתנגד לקביעה הרפואית לפיה הפרעות אכילה הן מחלה ולא דרך חיים.

ב. 4. ב. השליטה בנראות הגוף

גופן של נשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה מהווה מוקד למבטים ומתן פרשנויות של הסביבה. ריץ' (Rich, 2006) טוענת שהסביבה מתמקדת במשקל גופה של בעלת הפרעת האכילה ולא במניעים הפנימיים שהובילו אותה לכדי רזון קיצוני. הדבר תקף גם בקהילת 'פרו אנה' ובא לידי ביטוי, בין היתר, בתגובות שמקבלות חברות הקהילה מאלו שאינם משתייכים לקהילה, כפי שראינו קודם לכן. מגיבים אלה שמים דגש על משקל גופה של הכותבת ומבקשים לשכנע אותה בדרכים שונות שרזון קיצוני וגוף כחוש אינם למעשה נחשקים. ככלל, הם אינם מנסים להבין את הכותבת, ומתמקדים במשקל גופה בלבד. המגיבים אינם שואלים מדוע הכותבת חשה שעליה להמשיך להוריד ממשקלה, אלא מניחים שמדובר בשאיפה להשגת יופי, או בצורך לרצות את הסביבה. גופן של הכותבות מהווה למעשה מעין חוצץ בין החוץ לפנינים, כך שצפייה בגופן מוחקת את נקודת מבטן ופרשנותן על גופן והופכת אותן לסבילות, לאובייקט (Dias, 2003).

אין זה מקרי שהנושא הנדון ביותר בקהילת 'פרו אנה' הוא גופן של הכותבות, אבל חשוב לציין שישנו הבדל משמעותי בין האופן שבו גופן נידון בתוך הקהילה לבין האופן שבו הוא נידון בעולם שמחוץ לה. ההבדל נובע מכך, שבקהילת 'פרו אנה' חברות הקהילה הן אלו המחזיקות בזכות הדיבור ומספרות את סיפורן מנקודת המבט שלהן עצמן (Dias, 2003) ומכאן, שגם גופן של החברות מתואר על ידן ומנקודת מבטן. כלומר, הקהילה מעניקה

לחברותיה את הכוח להסביר את תחושותיהן כלפי גופן, דבר שנמנע מהן בעולם שמחוץ לקהילה.

בנוסף, האנונימיות היוזואלית משמעותית מאוד לחברות בקהילה זו: בעוד שהסביבה שמחוץ לקהילה הופכת אותן לאובייקט, למוקד למבטה, הממד הווירטואלי של הקהילה והאפשרות לאנונימיות מאפשרים לחברות הקהילה לקבוע מתי וכיצד יצפו בגופן (Gavin, Rodham and Poyer, 2008). כלומר, לא רק שהכותבת מסוגלת בעזרת קהילת 'פרו אנה' להסביר את תחושותיה כלפי גופה, היא גם שולטת בנראות שלו ובאילו חלקי גוף היא מוכנה שיידונו. בזכות העובדה שהיא יכולה לשלב את תיאור תחושותיה כלפי גופה עם השליטה על הנראות שלו, היא יכולה גם להביא הקשר מסוים, דרכו היא מבקשת לדון בו.

בדרך זו, חברות הקהילה מבקשות לשנות את מעמדן מאובייקטים לסובייקטים. כלומר, עצם החברות בקהילה מאפשרת להן לייצר לעצמן ערך כבעלות שליטה על גופן. הדוגמאות הבאות ממחישות כמה סוגים של ייצור ערך דרך השליטה על נראות הגוף:

"סתם כמה תמונות מצב של העצם מתחת לבטן... היה לי משעמם והתחלתי לצלם את האזור הזה וראיתי שפתאום העצם נהייתה יותר בולטת גם כשרק מסתכלים ולא נוגעים. הלוואי שזה היה נראה ככה גם בעמידה \: "

('אובססיבית')¹¹

בדוגמא זו, יכולת השליטה של הכותבת בנראות של גופה באה לידי ביטוי בשני רבדים: יכולת הבחירה לחשוף את גופה, מצד אחד, והיכולת לבחור איזה חלק מגופה לחשוף, מצד שני. היא מכוונת את קוראותיה לחלק המדויק בגופה, בו היא גאה ואשר אותו היא מוכנה לחשוף. בעזרת המלל שמקדם את התמונה, היא מכוונת את הקוראת ומסבירה מה עליה לראות. כלומר, היא לא אובייקט למבט, אלא פעילה ומחזיקה בשליטה על האופן שבו גופה נצפה ונתפס.

יש לציין, שבעוד שבדוגמא זו נראה שהכותבת החליטה לחשוף את גופה בשל היותה גאה בהישגה בתהליך הירידה במשקל, חלק מהכותבות מחליטות להעלות 'תמונות מצב' דווקא ברגעים קשים. גם במקרים אלו, הכותבות פעילות בזכות המלל שהן מצמידות לתמונה, המכוון את הקוראות:

¹¹ בחרתי שלא לפרסם את תמונות גופה של הכותבת, למרות שאלו ליוו את דבריה, מפאת כבוד לפרטיותה.

"אני המלכה בממלכה שהיא הגוף שלי":
הבניית זהות בקהילת 'פרו אנה' בישראל

"היא מסתכלת במראה, מרימה את החולצה היא עדיין רואה את אותה המפלצת המפחידה, הגדולה, השמנה, המגעילה...[...]. היא ממשיכה להסתכל, [...] זה שובר אותה. דמעה זולגת על עיניה, היא מנסה להיפטר מהמפלצת, אבל זה לא עוזר תמיד המפלצת איתה. היא צובטת חזק את הבטן הרכה שלה, לאחר מכן, מורידה את המכנס, ואוו, זה כל כך ענק, והדמעה השנייה לא מאחרת לבוא. יום יום היא נלחמת עם המפלצת, המוח כבר התעייף מלחשוב עליה. אבל היא שונאת את עצמה לא את המפלצת. לאט לאט היא מתפוררת, לא נשאר ממנה כלום" ('x_i will be_x')

בקטע זה, הנלקח מתוך שיר שפורסם באחד הבלוגים בקהילת 'פרו אנה', הכותבת חושפת בפני הקוראים את האופן שבו היא מתבוננת בגופה ואת התחושות המלוות אותה. התחושה המלווה את קריאת קטע זה היא של ליווי הכותבת ברגע אישי ואינטימי. תיאוריה של הכותבת מאפשרים לנו, הקוראים, להבין את האופן שבו גופה נחווה על ידה. הכותבת היא זו המתארת את גופה, ומכוונת את הקוראים לצפות בגופה דרך עיניה שלה, מתוך שאיפה להעביר את התחושות העמוקות המלוות אותה ביחס לגופה.

אם כן, באמצעות הכתיבה בבלוג מושבת לחברות הקהילה השליטה על נראות גופן. שליטה זו חשובה מאוד, מאחר וגופן של נערות הסובלות מהפרעות אכילה הופך למוקד מבטה של הסביבה 'הנורמאלית' ומסתיר פעמים רבות את תחושותיהן הפנימיות, המלוות את הפרעת האכילה. דרך היכולת להחליט באילו נסיבות לחשוף את גופן, אילו חלקים שלו לחשוף והיכולת לתאר את התחושות העולות בהן בהקשר זה, חברות הקהילה הופכות מאובייקטים לסובייקטים.

ב. 4. ג. הטענת הפרעות האכילה בערכים חיוביים

החברות בקהילת 'פרו אנה' מבקשות לייצר לעצמן ערך על ידי היפוך המשמעויות הנקשרות להפרעות האכילה בחברה 'הנורמאלית'; ההנחות לפיהן האישה או הנערה בעלת הפרעות האכילה הינה שברירית (Roehrig and McLean, 2010), פסיבית לנוכח מבטה של התרבות הדומיננטית על גופה (Rich, 2006; Dias, 2003), אך בה בעת מניפולטיבית ומבקשת להפעיל את סביבתה מתוך צורך בתשומת לב (McLorg and Traub, 1987; Stewart, Keeland and Schiavo, 2006; Stewart, Schiavo, Herzog and Franko, 2008; Roehrig and McLean, 2010), משתנות ונושאות משמעויות של כוח, בחירה ופעולה בעיניהן של חברות הקהילה, כפי שאפרט בסעיף זה. שינוי זה, מהווה עבור חברות הקהילה מקור לערך עצמי ותשובה לתפיסות המגדירות נשים ונערות הסובלות מהפרעות

אכילה כחלשות ולפרשנות של פעולותיהן כהפנמה שקטה של החוקים הלא כתובים של החברה המערבית הפטריארכלית.

נראה כי סממני הגוף האנורקטי, הנושאים משמעות של חולי וחולשה בתרבות הדומיננטית, נושאים אצל חברות הקהילה ערכים של כוח ושליטה ועל כן מעלים את ערכן. אובדן המחזור, בליטה של העצמות וההתגברות על תחושת הרעב מזוהים עבור חברות הקהילה עם שליטה עצמית ועל כן מהווים עבורן סימן לכוח. בורדו (Bordo, 2008) מציינת שיכולת השליטה של האנורקטית בתחושת הרעב, היא בבחינת הצלחה ומקנה לה תחושות של כוח ועצמאות. באופן דומה, גולדין (Gooldin, 2008) מתארת כיצד הרעב מסמל כאב וסבל אך גם מהווה מקור לעונג וגאווה ביכולת השליטה של האנורקטית על גופה (שם, 285). כלומר, אין מדובר רק בהתגברות על הרעב, אלא גם על האופן שבו הן מתעלות את הכאב הפיזי המתלווה לתחושת הרעב לצורך העלאת ערכן העצמי, כאנורקטיות. הרעב והיכולת להתגבר עליו, טוענת גולדין, הינם חלקים בלתי נפרדים מהבניית זהותן 'ההרואית' של האנורקטיות. ריץ' (Rich, 2006) מתארת גם היא כיצד האנורקטית מבנה את זהותה כדבר חיובי, המקנה כוח, וכנרטיב של התנגדות לסטיגמה החברתית המוטלת עליה, כפי שניתן לראות בדוגמא הבאה:

"כל לילה לפני השינה אם אני שומעת את הבטן שלי מקרקרת זה סימן טוב. בכלל בטן מקרקרת זה כמו המוזיקה של הטבע, זה כאילו תגמול על זה שהצלחת, הוכחה. גם כשאין מחזור זה כאילו אומר - את כל כך רזה שאין לך מחזור אפילו! [...] זה ההרגשה העילאית של "לא אכלת כלום היום" או "אכלת ממש מעט". [...] הרזון, השלמות, העצמות זה בהחלט גורם לי להמשיך לרצות לצום." ('DAnna12300123')

קטע זה מדגים בפנינו כיצד חברות הקהילה מטעינות את משמעותו של הגוף הרזה, הנצפה והנשפט על ידי החברה 'הנורמאלית' במשמעויות של כוח ושליטה עצמית. הכותבת מוצאת את קרקורי הבטן שלה כמוזיקת טבע ומתארת עד כמה נעימים לה צלילים אלה ועד כמה זה טבעי בעיניה להיות רעבה. קרקורי בטן אלה, מסמלים עבורה את יכולת השליטה שלה על גופה, בעוד שהיעלמותו של המחזור החודשי מסמל עבורה מעין אות ניצחון, בשל הצלחתה להגיע למשקל גוף נמוך. כלומר, היא שואבת כוח מתסמיני הגוף הרעב ובהתאם, היא מייצרת לעצמה ערך כאנורקטית. תסמיני הגוף שהיא מתארת אינם נתפסים בעיניה כסממנים למחלה, לחולשה, כי אם לכוח. יש לציין, שמשמעויות אלה של כוח חזרו על עצמן פעם אחר פעם בכל אחד מן הבלוגים שבחנתי.

כמו כן, חברות הקהילה מתנגדות לסטיגמה המוצמדת להן, לפיה הן מתנזרות ממזון בכדי למצוא חן בעיני הסביבה. הן מבקשות, לעומת זאת, לייצר לעצמן ערך כמי שמקדשות את גופן ולכן מתנזרות ממאכלים לא בריאים, העלולים 'ללכלך' אותו. בכך, הגוף האנורקטי, שנתפס על ידי החברה 'הנורמאלית' כחלש או חולה מקבל משמעויות חיוביות, של טוהר וניקיון.

בנוסף, פרסומם של תפריטים יומיים יכול גם כן להתפרש כהיפוך של המשמעויות הנקשרות להפרעות האכילה בחברה 'הנורמאלית' לצורך ייצור ערך בקרב חברות הקהילה: תפריטים אלו מכילים רשימה של מאכלים שהכותבת אכלה, או מתכנתת לאכול, במהלך יום פרסום הפוסט, כמו גם את כמות הקלוריות של כל מאכל ופעילויות ספורטיביות שנעשו במהלך היום, או המתוכננות לאותו היום. תפריט זה דומה במשמעותו לאלו של סממני הגוף האנורקטי, אותם ציינתי קודם לכן; כפי שבליטת העצמות ואובדן המחזור החודשי מקבלים משמעויות של כוח, כך גם היכולת לצום כמות מסוימת של שעות או לצרוך כמות מסוימת של קלוריות ביום מקבלת משמעויות חיוביות של כוח, שליטה והצלחה. פרסום התפריטים היומיים, אם כן, מסייע לחברות הקהילה לייצר לעצמן ערך בהקשר של הפרעות האכילה מהן הן סובלות. זאת לעומת האופן שבו נפגע ערכי העצמי בתרבות הדומיננטית, כאשר לפעולותיהן נקשרות משמעויות של חולשה וחולי.

ב. 4. ד. שמנה, רזה וערך עצמי

בספרו 'סטיגמה', טוען גופמן, שהסטיגמה היא עניין של זווית ראייה, כלומר שכל פרט לוקח חלק בשני התפקידים ('נורמאלי' ובעל סטיגמה), בהתאם לסיטואציות החברתיות בה הוא נתון במהלך חייו (גופמן, 1983 [1963]). באופן דומה, החברות בקהילת 'פרו אנה' מוכתמות בסטיגמה, בשל הפרעות האכילה מהן הן סובלות, אך יחד עם זאת, הן מבקשות לקשור משמעויות שונות להפרעות האכילה מאלו שקושרים להן 'בחברה הנורמאלית'. כך נראה, שחברות הקהילה מצוירות תמונה של החברה 'הנורמאלית' כגרגרנית, שמנה וחסרת שליטה בכל הנוגע לצריכת מזון. שינוי זה מהווה דוגמה לערעור של קבוצת בעלי סטיגמה על הפרשנות של החברה 'הנורמאלית' את מעשיה, דבר המאפשר לאלו הנושאים סטיגמה לייצר לעצמם ערך.

חברות הקהילה משתוקקות ליכולת לשלוט בכמויות המזון שהן צורכות ומעריצות את אלו המצליחות לעשות זאת. גם מחוץ לעולם הבלוגים מיוחסת חשיבות ליכולת השליטה של האישה בצריכת מזון (Bordo, 1990; Brumberg, 2008). הסביבה תופסת נשים האוכלות

מעט כנשיות יותר ביחס לנשים שאינן מגבילות את כמות המזון שהן צורכות (Mooney and DeTore, 1994; Basow and Kobrynovicz, 1993; Chaiken and Pliner, 1987). בהתאם, נראה שנשים מגבילות את צריכת מזון, על מנת ליצור רושם חיובי על סביבתן (Mori, Chaiken and Pliner, 1987). כמו כן, נשים האוכלות מאכלים 'בריאים', נתפסות על ידי סביבתן כנשיות, חכמות וחברותיות, לעומת נשים האוכלות מאכלים שאינם נתפסים 'בריאים' (Basow and Kobrynovicz, 1993).

במקביל, אמצעי התקשורת מעבירים את המסר שהגוף הרזה הינו אידיאלי ומשקף ערכים חיוביים, כגון שליטה עצמית והצלחה, לעומת הגוף השמן, אליו נקשרות תכונות שליליות, כגון עצלנות, גרגרנות וחוסר שליטה עצמית (גורדון, 1992, נסים-בוניאל וברק, 2008, Orbach, Bordo, 1990, 1986, Dias, 2003). המסר המתקבל הוא שבעלי גוף רזה הינם בעלי סטאטוס חברתי גבוה יותר מבעלי גוף בעל משקל גבוה. לא מפתיע, אם כך, שחברות קהילת 'פרו אנה' מבקשות להעלות את ערכן, בין היתר, באמצעות הדגשת הסלידה מאכילה ומהשמנה, על ידי היבדלות מבעלי משקל גוף גבוה מן הממוצע.

חברות הקהילה מחזיקות בזווית ראייה דיכוטומית, לפיה נשים הן שמנות או רזות, ללא כל גווי ביניים. דבר זה בא לידי ביטוי בסיפוריהן על מפגשים עם אנשים בעלי משקל גוף שונה בסביבתם הקרובה או הרחוקה; הדמויות, על פי תיאוריהן, נחלקות לשני סוגים – אנשים בעלי משקל גוף נמוך - 'רזים' - הזוכים להערצתן של חברות הקהילה ולעיתים אף לקנאה, ואנשים בעלי משקל גוף גבוה - 'שמנים' - מהם החברות מבקשות להתרחק. הדבר בא לידי ביטוי בעיקר בתמונות ההשראה,¹² בהן נראות רק נשים ונערות בעלות משקל גוף נמוך ואף בתת משקל. לעומתן, חברות הקהילה מפרסמות תמונות של נשים ונערות במשקל יתר, מתוך ניסיון להגעיל ולהפחיד זו את זו פן יראו כמוהן (המסר שנוצר הוא, שמי שלא תצליח לשלוט על הרגלי האכילה שלה תשמין בצורה קיצונית), כפי שניתן לראות בתמונות הבאות:

¹² תמונות שחברות הקהילה מפרסמות בבלוגים שלהן ובהן מצולמות נשים ונערות (דוגמניות או 'פרו אנה' מחו"ל). מטרת תמונות אלה היא להוות השראה לחברות הקהילה להמשיך בתהליך הירידה במשקל.

בעוד שהכיתוב המופיע תחת התמונה מצד שמאל הינו "אם הן הצליחו, למה שאנחנו לא נצליח?", הכיתוב תחת התמונה שמצד ימין הינו "רוצות להיראות ככה? תמשיכו לאכול, תמשיכו לטחון. שליטה עצמית, זה הסוד לאנה." (Mikah)¹³
באופן דומה, חברות הקהילה מחזיקות בזווית ראייה דיכוטומית כלפי עצמן, כפי שניתן לראות בדוגמא הבאה:

"מה שהכי מעצבן, שאני כבר לא מופרעת אכילה, אני פרה שמנה, אני אוכלת עם חבר שלי המבורגר באמצע הלילה בלי בושה, לא אכפת לי לאכול מול אנשים כמו פעם ובכלל אני בהמה." ('נגה נגה')

בדוגמא זו, הכותבת לא מייחסת לעצמה תכונות של שליטה וכוח, אלא של חולשה וחוסר שליטה. עבורה, אכילה בחברה של מאכל משמין בשעת לילה מאוחרת נושאת משמעות שלילית, הנקשרת להשמנה. הכותבת כועסת על כך שהיא אינה בעלת הפרעת אכילה ורואה את עצמה כשמנה. הכותבת מעבירה את התחושה לפיה עתה, כשהיא לא 'מופרעת אכילה', ערכה העצמי ירד. העובדה שהיא כועסת על עצמה שהיא כבר לא 'מופרעת אכילה', לדבריה, אלא 'פרה שמנה' מחזקת את הטענה שהיא רואה את העולם כמורכב משתי קטגוריות – שמן מול רזה, בלי אפשרויות ביניים. כלומר, אין אפשרות לאכול אוכל לא בריא ולהישאר רזה, או לפחות לא שמנה.

החלוקה הדיכוטומית של עולמן של חברות הקהילה לנשים שמנות או רזות מאפשרת להן להעלות את ערכן העצמי כאשר הן מצליחות לרדת במשקל, או כאשר הן עומדות במשטר הדיאטה, אך מצד שני, ערכן יורד כאשר הן מתקשות לעשות זאת. ראייה זו מובילה לכך שערכן לא יציב, אלא משתנה בהתאם להרגלי האכילה שלהן.

כפועל יוצא, חברות הקהילה אינן ממקמות עצמן באופן ברור באף אחת משתי הקטגוריות. מצד אחד, הן יודעות שהן אינן בעלות משקל גוף עודף (למרות שהן מרגישות כך), אך מצד שני הן לא רואות את עצמן כרזות, הן משום שהן לא מרגישות שהגיעו למשקל היעד שהציבו לעצמן בו הן חשות בנוח, והן משום שהן לא תמיד מצליחות לעמוד במשטר הדיאטה

¹³ כרבע מחברות הקהילה מפרסמות תמונות השראה של נשים ונערות שמנות. יחד עם זאת, כמעט כל מי שבחרת לפרסם תמונות השראה מפרסמת תמונות 'לפני ואחרי' המופצות באתרי 'פרו אנה' העולמיים, דבר המדגיש גם כן את החלוקה הברורה בין שמן ורזה.

שהקציבו לעצמן (כלומר, בעיניהן, מי שלא מצליחה לעמוד במשטר הדיאטה נתפסת כשמנה).

עליי לחדד נושא זה ולהדגיש, כי למרות שחברות הקהילה מאמינות שהצלחה בירידה במשקל והשגת משקל וצורת גוף מסוימים תסייע להן להרגיש נוח בגופן, בפועל הן לא מצליחות להרגיש בו בנוח. מאחר וכל חברות הקהילה מפרסמות את משקל היעד שלהן - בין אם באופן מפורש בצידי הבלוג ובין אם כחלק מתכני הפוסטים שלהן - ניתן לראות כי משקל היעד שלהן משתנה מזמן לזמן. כלומר, חברות שהגיעו למשקל היעד שלהן, או למשקל הקרוב למשקל היעד שלהן, מציבות לעצמן מטרה חדשה - משקל גוף נמוך יותר. מכאן, שחברות הקהילה כולן - והדבר תקף בכל שלושים וחמישה הבלוגים שבחנתי - מתקשות לראות את עצמן כרזות. העובדה שמשקל גופן של חלק מחברות הקהילה נמוך מאוד אינו מהווה עבורן הוכחה להיותן רזות, משום שצורת גופן לעולם לא תהיה כפי שהן מדמיינות שהיא צריכה להיות. אחת מחברות הקהילה, לדוגמא, פרסמה את תמונת גופה, כאשר היא מחקה את הדוגמנית המופיעה ב'תמונת ההשראה' האהובה עליה: כמו בתצלומה של הדוגמנית, גם הכותבת מצולמת בשחור לבן, ראשה נעדר מן התמונה, חלקו העליון של גופה עירום והיא מחבקת את עצמה. לקוראותיה היא הסבירה את סיבת מעשיה:

"I WANT IT NOW!!!" המטרה שלי היא להיראות כמו התמונה שפה למעלה
בלבד שלי. כל שבוע אני אצטלם ככה עד שאני אראה כמוה. זאת תמונה
מעכשיו. אני הרבה יותר שמנה ממנה בבטן!!!!!! [...] יש לי בטן מוזרה.
מה זאת לעזאזל הגבעה הזאת!?!?! דחוף עכשיו כפיפות בטן!!!!!!

ללא שם: אני רואה את התמונות ונדהמת! הלוואי עלי רגליים כאלה, ידיים כאלו, בטן
כזו! ו-ואו, כמה שאני מבינה אותך בקשר ל"גבעה" הזו בבטן גם אצלי היא קיימת או
הייתה כי עכשיו הרי שומן משתלבים יפה בנוף.

בטטה מהלכת: לפי דעתי יש לך גוף מדהים ורזה! אבל שיהיה לך בהצלחה (:)

"I WANT IT NOW!!!" לא מספיק טוב.. אבל תודה בובה שיהיה גם לך (:)" (1)
(WANT IT NOW!!!)

הכותבת בדוגמא זו שואפת לשנות את גופה כדי שתדמה לצורת ומשקל גופה של הדוגמנית, שאת תמונתה העלתה לבלוג. למרות שעל פניו נראה שמשקל גופה של הכותבת נמוך ולמרות תגובותיהן של חברותיה לקהילה, הכותבת אינה מרוצה מצורת גופה. הכותבת

טוענת שהיא תמשיך במשטר הדיאטה, עד אשר גופה ידמה לזה של הדוגמנית שבתמונה, דבר המביע את אמונתה של הכותבת בכך שברגע שהיא תצליח בשינוי צורת ומשקל גופה היא תרגיש עמו בנוח.

נראה שחברות הקהילה מחזיקות בעמדה אמביוולנטית כלפי ערכן כחברות בקהילת 'פרו אנה'; מצד אחד הן מעריכות את עצמן כבעלות ערכים 'רזים' (כלומר, שהן בעלות שליטה עצמית, מעריכות את גופן וכ"ו), אך מצד שני, כאשר הן מתקשות לעמוד במשטר הדיאטה שקבעו לעצמן, הן מייחסות לעצמן תכונות המיוחסות לבעלות משקל עודף (עצלנית, גרגרנית, חסרת שליטה וכ"ו). תפיסת עצמי זו, יש לציין, מאפיינת את כל חברות הקהילה הכותבות בבלוגים שבחנתי.

קושי זה עשוי להעיד על כך שקיים בקהילת 'פרו אנה' מנגנון מפקח, המכתיב את האופן שבו חברות הקהילה מייצרות לעצמן ערך. כלומר, קיימת מערכת חוקים לא כתובים, המובילה את חברות הקהילה לייצור ערך בהתאם ליכולת השליטה שלהן על גופן.

ב. 5. היחס הכפול למושג 'אנורקסיה'

עבור הנשים והנערות הסובלות מהפרעת אכילה, המילה 'אנורקסיה' נושאת משמעויות של כוח, שליטה ומשמעת עצמית (Lawrence, 1979; Orbach, 1986; Chernin, 1985; Burns, 2004; Bruch, 1978; Caskey, 1986; 1985). דרך השליטה על הגוף ועל תאבונן, הן מבקשות למעשה לשלוט על חייהן. כותבת בשם 'fat is bad' כתבה "איבדתי שליטה בנוגע להכל, ללימודים, לחיים, לאוכל. כשאין שליטה באוכל, אין שליטה בכלום". הידיעה, שבלעדי השליטה באוכל ובצריכתו אין יכולת שליטה בשאר תחומי החיים, מרכזית מאוד בהווייתן של נשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה. לאור זאת, התואר 'אנורקטית' אינו נרכש בקלות. אין הכוונה בהכרח להכרה מצד הממסד הרפואי בכך שאישה או נערה סובלת מאנורקסיה, אלא בהכרה מצד חברות הקהילה עצמן שהן 'זכאיות' לתואר זה.

ראשית, יש לציין, שלמרות שבאופן רשמי קהילת 'פרו אנה' דוגלת באנורקסיה כדרך חיים ואמורה להכיל נשים ונערות הסובלות מאנורקסיה נרבזיה, נראה שבפועל הקהילה מורכבת מנשים ונערות הסובלות משלל רב של הפרעות אכילה, שלא תמיד נכנסות תחת ההגדרה הרפואית של אנורקסיה נרבזיה. הסיבות לכך נובעות מהיות גופן של הנשים והנערות הסובלות מהפרעות האכילה בתחום המשקל 'הנורמאלי', מחוסר בתסמיני גוף אנורקטיים (כגון, נשירת שיער או אובדן המחזור החודשי) ומאימוץ התנהגויות שאינן אופייניות

לאנורקסיה (שימוש במזרזי עיכול, כגון משלשלים, התקפי אכילה וכ"ו). כלומר, על מנת לקבל את אישורו של הממסד הרפואי לטיפול בהפרעת האכילה של אישה או נערה, היא נדרשת לעמוד בדרישות מאוד ספציפיות (Dias, 2003; 39). נשים ונערות שאינן עומדות במאפייני ההפרעה, כפי שהגדיר אותה הממסד הרפואי, לא יהיו זכאיות לקבלת טיפול רפואי.

האופן שבו הפרעות האכילה מאובחנות מזכיר מאוד את האופן שבו סטיגמות מוצמדות לנשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה; הממסד הרפואי (כמו גם חברות הקהילה, כפי שאראה בהמשך) נסמך על סממני הגוף, על החיצוניות, בעת אבחון קיומה של הפרעת האכילה. ישנה התעלמות מרגשותיה וקשייה הפנימיים של בעלת הפרעת האכילה, הנאלצת להוכיח שהיא סובלת מהפרעת אכילה על מנת לקבל טיפול רפואי (Dias, 2003). נקודה זו חשובה מאוד, היות שמשמעותה היא שלא כל אישה או נערה הסובלת מהפרעת אכילה זכאית לקבל טיפול. כלומר, הממסד הרפואי יוצר בעקיפין היררכיה מסוימת, לפיה אנורקסיה נרבוזה הינה הפרעה בעלת מעמד גבוה, שיש להתייחס אליה ולטפל בה, בעוד שהפרעות אכילה אחרות מקבלות מעמד נמוך ולכן לא מטופלות (או שהן מטופלות לאחר שהסובלות מהפרעות אלה 'הוכיחו' את הצורך שלהן בטיפול).

באופן דומה, החברות בקהילת 'פרו אנה' מציבות את האנורקסיה נרבוזה במקום גבוה, ביחס להפרעות אכילה אחרות ובייחוד ביחס לבולימיה נרבוזה (בוניאל-נסים וברק, 2009; Giles, 2009; McCabe, 2004; Burns, 2006). נראה, שבעוד שאנורקסיה נרבוזה נושאת בקרב חברות הקהילה משמעויות וערכים חיוביים, כגון שליטה, כוח וטוהר, בולימיה נרבוזה, המתאפיינת בהתקפי אכילה ובטיהורים גופניים (purge),¹⁴ נושאת משמעויות הפוכות של חוסר שליטה ולכלוך.

ההנחה בקרב חברות הקהילה, כי ערכה של מי שסובלת מאנורקסיה נרבוזה גבוה מזה של מי שסובלת מהפרעות אכילה אחרות, נובעת משילוב בין העדפתו של הממסד הרפואי להעניק טיפול לנשים ונערות הסובלות מאנורקסיה נרבוזה לבין הערכים הנקשרים עם מאפייני הפרעה זו; החברות מעריכות את יכולת השליטה העצמית של האנורקטיות ובמקביל, התרבות הדומיננטית מעבירה את המסר לפיו אנורקסיה נרבוזה הינה הפרעה בעלת ייחוד, ולכן מטופלת יותר מהפרעות אחרות.

¹⁴ הכוונה להקאות ושימוש בחומרים משלשלים. חברות הקהילה מתייחסות לפעולות אלה כאל טיהורים, מאחר ומטרתם, כביכול, לטהר את הגוף.

בה בעת, באופן שהוא לכאורה מפתיע, נראה שישנו קושי או אפילו התנגדות בקרב חברות קהילה רבות לראות את עצמן כאנורקטיות, כפי שניתן לראות בדוגמא הבאה:

"הגדרתי את עצמי הרבה זמן כאנורקסית. אבל זה לא נכון. אם ישאלו אותי אם אני אנורקסית אני אגיד לא. ולא כי זה רע. לא כי אני לא רוצה שיחשבו עלי דברים רעים. להפך, פשוט כי כדי לזכות בתואר אנורקסית צריכים להיות חזקים. בעיני מישהי שהיא אנורקסית היא חזקה, יש לה שליטה, יש לה כוח. ואני לא כזאת. אני חלשה. אני עלובה. אין לי שליטה על כלום. לא על עצמי. לא על הרעל שאני מכניסה לגוף. כלום. הפרעות אכילה? בהחלט כן" ('אנה <3')

הכותבת מתנגדת להגדיר את עצמה כאנורקסית, אך לא משום הסטיגמות הנלוות להגדרה זו, כי אם בשל העובדה שאין היא עונה על הקריטריונים הדרושים להיחשב לאנורקסית.¹⁵ קריטריונים אלה, טוענת הכותבת, הם כוח ויכולת שליטה, כישורים שאין היא מחזיקה בהם, לטענתה. התייחסותה ליכולת להגדיר את עצמה כאנורקסית, היא כאל זכייה בתואר. כלומר, היא מעניקה לאנורקסיה ערך של כבוד, של משהו שיש לעבוד על מנת להרוויח אותו.

חשוב להדגיש, כי הגדרתן של חברות הקהילה את עצמן כאנורקטיות אינה קבועה, אלא תלויה ביכולת השליטה שלהן בגוף, לדעתן – ככל שיכולת השליטה שלהן בגוף נמוכה יותר, כך הן פחות 'ראויות' לתואר. ההוכחה ליכולת השליטה בגוף באה לידי ביטוי בבדיקה מתמדת של משקל גופן; כאשר החברות מאבדות ממשקלן, הן מקבלות אישור לכך שהן בעלות שליטה על גופן ועל הרגלי האכילה שלהן ולכן מתקרבות להיות ראויות להיקרא אנורקטיות. לחילופין, כאשר הן מעלות במשקלן, או שמשקלן נשאר יציב, הן מתרחקות מן 'הזכאות' לתואר אנורקסית. כלומר, היכולת לראות את עצמן 'ראויות לתואר' אנורקסית אינה קבועה ומשתנה בהתאם ליכולת השליטה שלהן בגוף. הדבר נובע, לדעתי, מן הסיבות שציינתי קודם – השילוב בין מעמדה הגבוה של אנורקסיה נרבוזה, כפי שניתן לה על ידי הממסד הרפואי לבין הערכים החיוביים שמעניקות חברות הקהילה לאנורקטיות.

בנוסף, כפי שציינתי קודם, חברות הקהילה בוחנות את משקל גופן ואת הימצאותם של סממני הגוף האנורקטי (אובדן המחזור החודשי, נשירת שיער וכיוצא בזה), במטרה להבין האם הן נכנסות תחת ההגדרה הרפואית של אנורקסיה נרבוזה. היכולת להגדיר את עצמן

¹⁵ בכל בלוג שבחנתי עלה הקושי של הכותבת לראות בעצמה אנורקסית, גם כאשר על פניו הכותבת זיהתה את תסמיני הגוף האנורקטי (אובדן מחזור לתקופה של יותר מחצי שנה, למשל, נשירת שיער ומשקל גוף נמוך).

כאנורקטיות בהתאם לתסמיני גופן גם הוא גמיש, משום שבתהליך הקיצוני של הירידה במשקל, חברות הקהילה עשויות 'להשיג' בסופו של דבר את אותם תסמיני גוף, דבר שיהפוך אותן 'לראויות' יותר לתואר אנורקטית.

יחד עם זאת, חשוב לציין כי גם כאשר ישנו אישור של הממסד הרפואי לכך שהן סובלות מהפרעות אכילה חמורות חברות הקהילה מתארות קשיים בהערכה העצמית.¹⁶ הן מתארות כיצד הן מתקשות להשלים עם הגדרה זו, משום שהן חשות שהן חסרות שליטה, חלשות. נוצר מצב פרדוקסאלי, לפיו חברות הקהילה קיבלו את חותמת הממסד להיותן בעלות שליטה גבוהה (ואולי אף קיצונית) על הרגלי האכילה שלהן ועל גופן, אך הן מתקשות להפנים זאת בשל תחושה של חוסר שליטה וחולשה, מצד שני.

במקביל, נראה שחלק מחברות הקהילה מבקשות להבדיל את עצמן מהאנורקסיה ואף מביעות סלידה מפני הגוף האנורקטי ונשים אנורקטיות.¹⁷ ייתכן ומדובר בניסיון להתנער מן הסטיגמות השליליות הנקשרות לאנורקסיה, הבאות לידי ביטוי בתגובות לבלוג. בצורה זו, חברות הקהילה מבקשות לייצר לעצמן ערך לא על ידי תחזוק הזהות האנורקטית, אלא דווקא על ידי היבדלות ממנה. באופן דומה, סנו ואנדרסון (Snow and Anderson, 1998), שניתחו שיח זהות של מחוסרי דיור בארצות הברית, טוענים כי רבים ממחוסרי הדיור, שרואיינו במחקר, מבדלים את עצמם מן הקהילה, על מנת לערער על הסטיגמה של מחוסרי הדיור (כעצלנים, שיכורים וכ"ו) ובכך לייצר לעצמם ערך. יש לציין, כי למרות שמעמדם של מחוסרי הדיור בעיני התרבות הדומיננטית אינו זהה לזה של נשים אנורקטיות אופן ייצור הערך אל מול הסטיגמות המוצמדות לקבוצות אלו דומה. ייתכן וחברות אלו מבקשות לייצר ערך בעזרת שכנוע הקוראים שהן אמנם חברות בקהילה, אך מחזיקות ברעיונות ואידיאלים שאינם תואמים את הסטיגמה המוצמדת להן ואת אלו של חברות אחרות בקהילה. על ידי בידולן מחברות הקהילה האחרות, ייתכן והן מבקשות לייצר לעצמן ערך ככאלו המבקשות להיות רזות, אך לא בכל מחיר.

יחד עם זאת, נראה שהן מתקשות לנתק את עצמן לחלוטין מן האנורקסיה ומהערכה לגוף האנורקטי. לטענתי, מוטיב הסלידה מהאנורקסיה הינו תוצאה של התגוננות והתמודדות עם תגובות החברה, המצמידה לאותן נשים ונערות סטיגמות. לכן, ניסיונותיהן לשכנוע הסביבה

¹⁶ מתוך שלושים וחמישה בלוגים, כחצי נכתבו על ידי נשים ונערות הנפגשות עם פסיכולוגים, במטרה לטפל בהפרעת האכילה. יש לציין, שמלבד שתיים הכותבות נשלחו לטיפול מטעם ההורים ורובן הגדול מתקשה להתמיד בטיפול ומביע התנגדות (על פי תיאוריהן).
¹⁷ מדובר בשליש מכותבות הבלוגים.

בכך שהן אינן אנונקטיות (ולכן בעלות ערך עצמי גבוה יותר) לוקה בסתירות פנימיות, כפי שניתן לראות בדוגמאות הבאות:

"אני שונאת בנות אנונקטיות. לדעתי זה מכוער הרזון הזה מזכיר תמיד את התמונות האלה של הילדים שיצאו מאושוויץ וכל מחנות ההשמדה האלה שנראים כמו שלדים. תמיד אבל תמיד יש לי צמרמורות כשאני רואה אותן עם הרזון הזה. החולי הזה. אני לא אנונקטית, אני לא מוכנה להיות ככה, אני מפחדת להיות כמוהן. כמו הבנות המעוררות רחמים האלו. מצד שני אני חושבת שהן אמיצות" ('lolita')

"אני פשוט רוצה שכולן פה תדעו שאני לא מתכוונת ליפול לתוך הרזון החולני והמגעיל מדיי. ממש לא!! אני רוצה גוף יפה ונשי. גוף עם חזה וקימורים נשיים. אני רוצה קצת עצמות בולטות. העצמות ליד המותניים. וברור שאני גם רוצה את הרווח ברגליים ואת הבטן השטוחה ואת הידיים הרזות. אבל אני ממש ממש לא רוצה את הגוף עם העצמות והעור. אני פשוט רוצה גוף יפה וחטוב. לא יותר מזה!! כל אלו שהגיבו לי תגובות נאצה פשוט חיות בסרט וחושבות שאני רוצה להיות אנונקטית." ('אובססיבית')

הקטע הראשון נפתח בכעס – הכותבת מתארת כיצד היא שונאת אנונקטיות וכיצד היא מצטמררת ממראה גופן. בדבריה היא מתארת את הפחד שהיא חשה מפני הפיכה לאנונקטית, כלומר, הפחד להפוך להיות מעוררת רחמים ובעלת גוף מעוות, בהתאם לאופן שבו היא רואה אנונקטיות.

יחד עם זאת, בסוף דבריה היא מציינת שהיא חושבת שהן אמיצות. כלומר, למרות הדימויים השליליים שהכותבת העלתה בהקשר לאנונקטיות, היא עדיין מעריכה את האומץ שלהן. קשה לומר למה בדיוק התכוונה הכותבת בתיאורה את האנונקטיות כאמיצות, אך בכל זאת נראה שהיא מעניקה להן כוח ויכולת בחירה, משום שאם אנונקטיה הייתה נתפסת בעיניה כמחלה (כפי שהיא ציינה בתחילת דבריה), האנונקטיות לא היו נתפסות בעיניה כאמיצות.

כמו כן, נראה שהכותבת מעניקה גם לעצמה יכולת בחירה וכוח, ביחס לאנונקטיה (וזאת, למרות שהיא רומזת שמדובר במחלה). היא כותבת שהיא לא מוכנה להיות אנונקטית ובכך, למעשה, טוענת שהיא מחזיקה ביכולת שליטה על הפרעת האכילה שלה.

הקטע השני מכיל גם הוא סתירות פנימיות, אך הן נוגעות יותר לתפיסת הגוף האנורקטי. הכותבת מציגה בפני הקוראים פנטזיה של הגוף המושלם לדעתה, הנבדל מן הגוף האנורקטי. מצד אחד, היא מבקשת להשיג גוף בעל 'חזה וקימורים נשיים', אך בה בעת היא מבקשת שהגוף שלה יהיה מספיק רזה בכדי להבליט עצמות, בעל בטן שטוחה ורווח ברגליים. היא מדגישה עד כמה היא לא מעוניינת בגוף אנורקטי, אך למעשה מתארת גוף זה בדיוק.

הכותבת מגיבה בסוף הקטע לתגובות וכינויי הגנאי שניתנו לה על ידי קוראים, שאינם חברים בקהילת 'פרו אנה', ומציינת שאין הדבר נכון – היא לא רוצה להיות אנורקטית (וזאת למרות ששמו של הבלוג שלה, 'Starving for Perfection', עלול להעיד על כוונות אחרות). בעשותה כן, היא מבקשת להגן על ערכה ולהתנער מהסטיגמות הנקשרות עם אנורקסיה ומבקשת להוכיח לקוראיה שהיא שונה, שהיא "לא מתכוונת ליפול לתוך הרזון החולני והמגעיל מדי" הזה. כלומר, שערכה גבוה יותר מזה של האנורקטיות.

לטענתי, הסתירות הפנימיות הללו בדבריהן של חברות הקהילה עשויות לנבוע מכמה סיבות. ראשית, חברות הקהילה מבקשות להעלות את ערכן בעיניה של החברה 'הנורמאלית', המצמידה לאנורקטיות סטיגמות שליליות. חברות הקהילה, אם כן, מבקשות להעלות את ערכן בעיניהם של אלו שאינם חברים בקהילה, אך ייתכן והן לא מאמינות בלב שלם לטענות שהן מעלות על הכתב.

שנית, אני מאמינה שקיים בלבול מסוים בין הרזון הרצוי והמקובל, לבין זה 'הסוטה', שיש להסתירו – ישנו קושי להגדיר מה היא צורת הגוף הרצויה. האם זהו גוף בעל קימורים נשיים, או גוף רזה, בעל בטן שטוחה ועצמות בולטות?

כפי שציינתי במהלך הדיון, ממחקרים עולה, כי נשים שאוכלות מוצרי מזון 'בריאים' וצורכות מעט מזון, נחשבות לנשיות יותר, חכמות ובעלות הצלחה חברתית גבוהה יותר מנשים שאוכלות מוצרי מזון בעלי ערך תזונתי נמוך וערך קלורי גבוה (Chaiken and Pilner, 1987; Mori, Pilner and Chiken 1987; Mooney and DeTore, 1994; Basow and Kobryniewicz, 1993). על מנת שהאישה תיתפס על ידי סביבתה כנשית יותר, עליה לרסן את תאבונה ולאכול מוצרים הנחשבים 'לבריאים'.

גם כאשר בחנתי חמש עשרה כתבות בנושא דיאטה, שנלקחו מאתר החדשות ynet, נראה שהושם דגש על יכולת השליטה בכמות המזון הנצרך. המסר העולה מכתבות אלה, הוא

שהאדם הוא זה השולט במזון שהוא בוחר לאכול, בכמויות ובאופן שבו הוא אוכל. אסור, לפי כתבות אלה, לתת לאוכל 'לנצח' ולשלוט. אחת הכתבות מבקשת לבחון את האופן שבו החברה מתייגת נשים בעלות משקל נמוך באופן טבעי כבעלות הפרעות אכילה. בכתבה זו, מספרות המרואיינות שהן לא בדיאטה ולא סופרות קלוריות, אך יחד עם זאת מדגישות שהן 'אוכלות בריא'.

המסר המבלבל, לפיו מצד אחד מותר (ואף רצוי) לאכול מכל סוגי המזון, אך מצד שני מושם דגש על שליטה, על הגבלות ועל 'אכילה בריאה', מוביל, לדעתי, גם לבלבול לגבי גוף האישה 'הנכון'. 'הגוף הבריא' מושם במרכז הדיון, אך לא ברור מהו; על פניו, נראה שהגוף הרזה הוא לא הגוף 'הבריא' אליו מתכוונים, משום שצריכת המזון שלו מוגבלת ולכן הוא חלש. אך מצד שני, הגוף 'הבריא' נקשר עם אכילה 'בריאה', שהיא אכילה של מאכלים בעלי ערך קלורי נמוך וערך תזונתי גבוה ונקשרת גם עם הצבת גבולות, עם שליטה על כמות וסוג המזון הנצרך. אם כך, נראה שהגוף 'הבריא' הוא בכל זאת הגוף הרזה. ניתן אפוא להבין את הבלבול בו מצויות רוב חברות הקהילה בנוגע לגוף 'הנכון', או 'האידיאלי'.

עם זאת, קושי זה אף עשוי להצביע על קיומו של מנגנון מסוים, המכתיב את האופן שבו חברות הקהילה מבנות את זהותן. הווה אומר, שייתכן וקיים בקבוצת התמיכה 'פרו אנה' אמצעי פיקוח המכתיב לחברות הקהילה מי היא אנורקטית וכיצד עליהן לזהות את עצמן. מכאן, שהסיבה שחברות הקהילה מבקשות להרחיק את עצמן מן ההגדרה 'אנורקטית' עשויה לנבוע מכך שהן לא עומדות בחוקי הקהילה, המכתיבים מי היא אנורקטית ומי לא.

ב. 6. סיכום

בפרק זה, ניתחתי את קהילת 'פרו-אנה' כקבוצת תמיכה. בחנתי את האופן שבו חברות הקהילה מבקשות לייצר לעצמן ערך עצמי, כתגובה לסטיגמות המוצמדות להן בחברה 'הנורמאלית'. חברות הקהילה מבקשות להתנגד לפרשנות שניתנת לפעולותיהן בחברה 'הנורמאלית' ולהטעין אותן במשמעויות חיוביות של כוח, שליטה והצלחה. בכך, קהילת 'פרו אנה' מהווה דוגמה לקהילה הסובלת מסטיגמה, המבקשת לייצר לעצמה ערך, שלא בהכרח בעת מפגש עם 'הנורמאליים'.

חברות הקהילה מבקשות להפוך מסבילות, חלשות ונצפות, לפעילות ובעלות יכולת שליטה. הן מבקשות להשיב לעצמן את השליטה על נראות גופן ובכך להתנגד לאופן שבו גופן נצפה ומפורש בתרבות הדומיננטית. כמו כן, בצורה זו הן שולטות על ההקשרים שבהם גופן נצפה

ומצליחות להעביר את התחושות המורכבות שלהן כלפי גופן. כלומר, חברות הקהילה מייצרות תפיסות אלטרנטיביות להפרעות האכילה מהן הן סובלות על מנת להתמודד עם מכשול הגוף, דרכו רואים אותן ושופטים את פעולותיהן בחברה 'הנורמאלית'.

השאיפה לייצר ערך בניגוד לסטיגמות המוצמדות להן באה לידי ביטוי במתן משמעויות חיוביות לפרקטיקות האכילה והשליטה על הגוף שאימצו לעצמן, אך גם במתן פרשנות שלילית לאופן שבו צורכים מזון בחברה 'הנורמאלית'. חברות הקהילה מבקשות לייצר לעצמן ערך אל מול הטענה כי חברי התרבות 'הנורמאלית' הינם גרגרנים ושמינים, שאינם מקדשים את גופם. חברות הקהילה מצטיירות כמי שדואגות לבריאות גופן, להיותו טהור ולכן שומרות עליו ובוחרות בקפידה את המזון שיבחרו להכניס אליו. חברות הקהילה, למעשה, מתנגדות למשמעויות שניתנו לגופן הרעב כסמל לסטאטוס הנמוך שלהן בתרבות המערבית הפטריארכלית (וולף, 2006) ומטעינות אותו במשמעויות אחרות, של כוח ושליטה. כלומר, עבור חברות הקהילה גופן מסמל את יכולת השליטה ויכולת הבחירה שלהן בנוגע לאופן צריכת המזון שלהן. במובן זה, הסטאטוס שלהן גבוה מזה של אלו שאינם חברים בקהילה.

פעולות ייצור הערך של חברות הקהילה מאפשרות להתווכח עם תיאוריות פמיניסטיות המציגות את הטענה, כי הפרעות אכילה הן מעין כניעה לדימוי הנשיות הקיים בתרבות הדומיננטית. לורנס (Lawrence, 1979), לדוגמה, מפרשת את האנורקסיה כתגובה של נשים לחוסר השליטה בחייהן, בשל הכפפתן לעולם הגברי שסביבן. בורדו (Bordo, 1989) גם היא מציעה כי, במובן מסוים, אנורקסיה מהווה עבור נשים ונערות אנורקטיות אמצעי להעלמת נשיותן. כך, על ידי העלמת סימני נשיותה (מחזור, חזה נשי, קימורי גוף וכיוצא בזאת) וניסיונה המטפורי להידמות לגבר, מבקשת האנורקטית להשתלב בתרבות הגברית, המקיפה אותה.

בבסיס תיאוריות אלו עומדת ההנחה כי נשים ונערות הסובלות מאנורקסיה נרבוזה מפנימות באופן לא מודע את כללי ההתנהגות הגבריים ומבקשות להחילם על עצמן, בלי להתווכח עמם. במקרה מבחן זה של קהילת 'פרו אנה' הראיתי כיצד חברות הקהילה מעניקות משמעויות של טוהר וניקיון לגופן, הנתפס כחלש וחולה על ידי החברה 'הנורמאלית'. חברות הקהילה מבקשות להציג את החברה 'הנורמאלית' כחברה גרגרנית וחסרת יכולת שליטה עצמית. דבר זה מביע את התנגדותן לסטיגמות המוצמדות להן ואת ערעורן על האופן שבו החברה 'הנורמאלית' תופסת אותן ואת גופן. ניתן להבין את פעולותיהן, אם כן, לא רק כביטוי לחולשה, הבאה לידי ביטוי בהפנמת כללי התנהגות מסוימים המצופים מנשים, אלא גם כביטוי להתנגדות לאותם כללים, בעת ובעונה אחת.

"אני המלכה בממלכה שהיא הגוף שלי":
הבניית זהות בקהילת 'פרו אנה' בישראל

עם זאת, יש לתת את הדעת לכך שפרק זה תיאר את הקושי של חברות הקהילה לייצר לעצמן ערך כרזות 'ולאמץ' את המושג אנורקטיות. ייתכן והדבר נובע מתוך רצון להעלות את ערכן בעיני אלו השופטים אותן בשל הפרעות האכילה מהן הן סובלות אך גם מהיות אנורקסיה נרבוזה הפרעת אכילה בעלת מעמד גבוה בעיני הממסד הרפואי ובעיני חברות 'פרו אנה', המעניקות לה משמעויות של כוח ושליטה.

הבקשה להרחיק את עצמן מאנורקסיה נרבוזה נובעת גם מכך שקיים בלבול בין הרזון 'הנכון' בתרבות הדומיננטית, לבין זה 'הסוטה', כפי שנהוג לחשוב שקיים בקהילת 'פרו אנה'. חברות הקהילה מקבלות מסרים כפולים לגבי גוף האישה 'האידיאלי' בתרבות בה הן חיות - מצד אחד מודגשת חשיבות האכילה 'הנכונה' ומצד שני מודגשת חשיבות השליטה על הגוף. לכן הן מתארות את גופן האידיאלי כגרום מצד אחד אך כמלא וחושני מצד שני. כלומר, אין מדובר בהפנמה של תפיסות התרבות הדומיננטית, אלא בבלבול בשל הסתירות הפנימיות הקיימות בה.

בה בעת, קושי זה מצביע על כך שקיימים אמצעים מפקחים בקהילה, המכתיבים, במובן מסוים, את ערכן של חברות הקהילה ומבנים את זהותן. כלומר, לחברות הקהילה ברורים החוקים של הקהילה ולכן ברור להן אם ערכן הוא גבוה או נמוך, בהתאם ליכולת השליטה שלהן בגופן. כמו כן, ברור להן מי 'זכאית' לתואר 'אנורקטית', בהתאם לפרקטיקות הגוף והאכילה בהן היא נוקטת. בהתאם, בפרקים הבאים של העבודה אבקש לנתח את מבנה הקהילה ואת אותם אמצעי פיקוח, במטרה להבין את השפעותיהם על חברות הקהילה.

פרק ג: קהילת 'פרו אנה' כמוסד טוטאלי

בפרק הקודם ביקשתי לתאר את קהילת 'פרו אנה' כקבוצת תמיכה, המעניקה לחברותיה מרחב נטול שיפוטיות, המאפשר להן להתנגד לסטיגמות המוצמדות להן על ידי החברה 'הנורמאלית'. למרות התפיסה הרווחת בחברה 'הנורמאלית', חברות הקהילה אינן מעודדות זו את זו לאמץ פרקטיקות אכילה המזוהות עם הפרעת האכילה אנורקסיה נרבוזה, אלא חולקות זו עם זו את מה שאין ביכולתן לחלוק עם סביבתן.

עם זאת, נכון לכתיבת שורות אלה, רובם המכריע של המחקרים האקדמיים שעסקו בניתוח קהילות 'פרו אנה' כקבוצת תמיכה ראו בהן קהילות הרמוניות. מעט מאוד נכתב על המתחים הפנימיים בקהילה, לא כל שכן על המנגנונים הממשמעים שבה. אין הדבר סותר את היות קהילת 'פרו אנה' קבוצת תמיכה, אך עם זאת יש לתת את הדעת לכך שקבוצות תמיכה אינן מהוות בהכרח מרחב נטול אמצעי פיקוח, מתחים והיררכיה. בפרק זה אטען שניתן להבין את קהילת פרו-אנה כמוסד טוטאלי (גופמן, 2006 [1961]), שבו מתקיימים אמצעי פיקוח המייצרים היררכיה בין החברות.

מוסד טוטאלי, כפי שהגדיר אותו גופמן (שם), הינו מוסד אשר מפריד את החוסים בו מן העולם שמחוץ לו (כגון, כלא, בתי חולים ואף פנימיות). מוסדות מסוג זה מכתיבים את התנהגות החוסים בהם במטרה 'לנרמל' אותם, בין היתר באמצעות קולקטיביזציה של החוסים (כל החוסים במוסד יבצעו את אותן הפעולות יחד, תחת קורת גג אחת ובאותם התנאים), דבר הנקשר להפשטת זהותם על ידי המוסד. בבסיסם של מוסדות אלו עומד מנגנון ממשמע, המכתיב להם כיצד עליהם להתנהג.

בפרק זה אבקש לטעון כי לקהילת 'פרו אנה' יש מאפיינים מבניים של מוסד טוטאלי. זאת מתוך מטרה לבחון את האופן שבו בקהילה המורכבת מפרטים, המקיימים פרקטיקות שנדחקו לשוליים על ידי התרבות הדומיננטית, המשמעת המוטלת על הפרטים במוסד מוטלת על ידם עצמם. זאת, בניגוד לטענתו של גופמן (שם) כי המשמעת המוטלת על קבוצת החוסים מוטלת באופן היררכי מלמעלה למטה, כאן ניתן לראות שהמשמעת מוטלת "לרוחב", על ידי קבוצת החוסים על עצמם. ייחודו של מוסד זה הוא היותם של מנהלי המוסד גם החוסים בו. קהילת 'פרו אנה' מעולם לא נבחנה דרך מושג זה, ואני מאמינה שהדבר יתרום להבנה של התלות שחברות הקהילה מפתחות בה ולכן גם לקושי שלהן לעזוב.

בנוסף, על מנת לנתח את הידויים הקבוצתיים הקיימים בקהילה אבקש להיעזר בפוקו, המתאר בספרו 'תולדות המיניות' (פוקו, 1996) כיצד השיח על המין ממשטר את יחסו אל המין ומייצר את המיניות כאובייקט. לטענתו, שיח זה אף מייצר הבחנה בין מיניות 'נורמאלית' לבין 'סטייה' (כגון הומוסקסואליות, פדופיליה וכיוצא בזאת). כלומר, קיים מנגנון ממשטר ומשמע, המכתיב מהו 'הנורמאלי' ומהו 'הסוטה' בחברה מסוימת. טענה זו תקפה גם ביחס לקהילת 'פרו אנה', שכל מהותה הינו השחה של העצמי (בין אם כאישה או נערה בעלת הפרעות אכילה, כחברה פעילה בקהילה וכ-'פרו אנה'). שיח זה, כך אטען, מוביל להיווצרותם של חוקים פנימיים, הנוגעים לאופן שבו חברות הקהילה מתבקשות להציג עצמן בקהילה.

כמו כן, אני מאמינה שהדבר יוסיף מימד חשוב להבנת האופן שבו חברות הקהילה רואות את קהילת 'פרו אנה' – כמעין מרחב אליו הן בוחרות להיכנס בכדי לאמץ פרקטיקות אכילה מסוימות, הננקטות על מנת להשיג אידיאל גופני שמוכתב על ידי התרבות המערבית הפטריארכלית (וולף, 2006; Bordo, 1989). הן מאמינות שהן יכנסו למוסד 'פרו אנה' ויעזבו ברגע שמטרתן תושג. בפועל, ככל שהן שוהות במוסד זה יותר, כך הן מאבדות שליטה. אני מאמינה שהדבר נטוע בהיות המוסד 'פרו אנה' מוסד ייחודי, בו החוסות הן גם מנהלות המוסד ולכן קשה להן להשתחרר באופן סופי ממוסד זה, המשפיע גם על חייהן שמחוץ לבלוג.

בפרק זה אבקש לבחון את קהילת 'פרו אנה' דרך המושג מוסד טוטאלי. אבקש להראות כי קהילת 'פרו אנה' מתקיימת בבידוד מה מפני העולם שמחוץ לה ולבחון את האופן שבו מופשטות זהויותיהן של חברות הקהילה והן עוטות על עצמן את הזהות שניתנת להן על ידי המוסד. כמו כן, אבקש לדון באופן שבו פעולותיהן של החברות בקהילה נמצאות תחת פיקוח מתמיד וכיצד הן נענשות ומענישות את עצמן במידה ועברו על החוקים המוכתבים להן על ידי המוסד.

ג. 1. המוסד הטוטאלי וקהילת 'פרו אנה'

במאמרו 'על מאפייני המוסדות הטוטליים' (גופמן, 2006 [1961]) מבקש גופמן להגדיר את המוסדות הטוטאליים ככאלו המסומלים על ידי "המחסום המוטל על יחסים חברתיים עם העולם שבחוץ ועל ידי הפרדה הבנויה היישר לתוך המאפיינים הפיזיים של המבנה, באמצעות דלתות נעולות, גדרות גבוהים..." (שם, 32). גופמן מבקש לבחון את המוסדות הטוטאליים באמצעות ניתוח האינטראקציה המתרחשת בין החוסים במוסדות אלו לבין אלו המנהלים אותם.

כמו כן, גופמן מבחין בכך שמוסדות טוטאליים אינם מכילים הפרדה בין שלוש ספרות החיים של הפרט, שהם עבודה, תנועה חופשית ומגורים. כלומר, פרט השווה במוסד טוטאלי עובד בו ושווה בו לתקופה מסוימת ואינו בעל חופש תנועה בו. חשוב לציין שגופמן טוען כי ישנה הפרדה פיזית בין המוסד הטוטאלי לבין העולם שמחוץ לו. הפעולות שהחוסה מבצע, מתוזמנות ומתבצעות בסמיכות לפעולות של חוסים אחרים השוהים במוסד. החוסים במוסד זוכים כולם ליחס זהה ממנהלי המוסד, האוכפים את חוקי המוסד עליהם (שם, 33).

הפרט מגיע למוסד הטוטאלי עם תפיסת עצמי מסוימת, אך עם הגיעו היא מופשטת ממנו על ידי 'תהליכי קבלה' (שם, 40). כלומר, על ידי לקיחת פרטים אישיים והזנתם למערכת המוסד, הפרט הופך מבעל ייחוד לאובייקט חסר אפיון, לחלק מקבוצה גדולה הדומה לו. במובן זה, אורח החיים במוסד הטוטאלי מבטל את ההבדלים החברתיים והמעמדיים שנהוגים בעולם שמחוץ למוסד.

רכושו של החוסה נלקח ממנו, כמו גם שמו המוחלף בשם הניתן לו על ידי המוסד (בין אם כמספר אישי או ככינוי), כך שנלקחים ממנו חלק גדול מהעצמי שלו והאפשרות להיות אחראי על האופן שבו הוא מופיע בפני סביבתו (שם, 43-45). במילים אחרות, בהיכנסו למוסד הטוטאלי, החוסה נאלץ לזנוח את העצמי 'היומיומי' שלו, ולאמץ את זה הניתן לו על ידי המוסד.

גופמן שם דגש רב על השפלת והבכת החוסה במוסד הטוטאלי, השפלה הנובעת מן הצורך של המוסד לווסת את העצמי של אותו הפרט כך שיתאים למערכת החברתית של המוסד. הפשטת החוסה מרכוש וההכרח להתוודות (כלומר, לשתף את החוסים האחרים במוסד בעובדות העשויות להביך את החוסה), מהווים דוגמא להשפלה עליה מדבר גופמן.

גופמן מבחין בין חמישה סוגים של מוסדות טוטאליים (שם, 32-33),¹⁸ ואף טוען שאין כל מוסד מכיל את כל המאפיינים שהוא מציין במאמרו. עם זאת, נראה שאין הוא מבדיל בין מוסדות אליהם נכנס החוסה מרצון (כגון, מכוני גמילה למיניהם, פנימייה או מנזר), לבין מוסדות אליהם החוסה מוכנס בכפייה או בעל כורחו (כגון, בתי סוהר ובתי חולים לחולי נפש) (Davis, 1989; Scott, 2010). דבר זה מוביל לחוסר הבחנה בין המשמעויות השונות של האינטראקציות במוסדות טוטאליים שונים (Mouzelis, 1971); ההשפלות שחווה החוסה

¹⁸ מוסדות סיעודיים, מוסדות המאכלסים חוסים שאינם יכולים לדאוג לעצמם והמהווים סכנה כלשהי לחברה, מוסדות בהם חוסים פרטים המהווים סכנה מכוונת לחברה, מוסדות שהוקמו על מנת לבצע פעילות דמוית עבודה ומוסדות המהווים מפלט מן העולם או תחנת הכשרה לאנשי דת.

בעת תהליך הקבלה למוסד אינן נחוות בצורה זהה על ידי חוסה החוסה בבית חולים לחולי נפש לעומת חייל בטירונות, או נזירה במנזר. בדומה לכך, ניתן לשאול, האם נכונה ההשוואה בין הענישה הגופנית של חיילים, במסגרת ניהול החוסים על ידי המוסד, לבין האופן שבו גופם של חולי הנפש נלקח מבעלותם (גופמן מתאר כיצד שיניהם של חולי הנפש נעקרים וראשם מגולח, על מנת לשלוט על הסדר) (שם, 90-91)?

על פי דיוויס התשובה היא לא (שם), זאת משום שבעוד שאדם המוכנס למוסד טוטאלי בעל כורחו סביר שיחווה את הפשטת העצמי, שהיא חלק מתהליך הקבלה, כדבר שלילי ומשפיל, אדם הנכנס ברצון למוסד טוטאלי, סביר שיחווה זאת כדבר חיובי. לדוגמא, אדם המאשפז עצמו במכון גמילה, עושה זאת משום שהוא מבקש לשנות את התנהגותו. הפשטת העצמי היא חלק מתהליך ההחלמה, או השינוי, שהוא מבקש לעבור ולכן לא בהכרח יחווה זאת כמשפיל. זאת, לעומת אדם הנכלא בעל כורחו.

כמו כן, נראה שגופמן אינו נותן את הדעת על היררכיות בתוך קהילת החוסים, אלא מתייחס אליהם כאל קבוצה שווה, חסרת מנהיגים, הון סימבולי או סטאטוס חברתי (Davis, 1989). יתרה מכך, גופמן שולל מקבוצת החוסים את כוחה בכך שאינו מציין את יכולת ההתנגדות שלה לקבוצת המנהלים ולחוקי המוסד הטוטאלי (Scott, 2010).

השליטה המוחלטת על תנועת החוסים במוסד והיות המוסד מבודד מן החוץ, גם הם מאפיינים שאינם קבועים, לטענת מוזליס (Mouzelis, 1971), המביא את הפנימיות היוקרתיות ואת מוסדות הגמילה הפרטיים כדוגמא לטענתו. מוסדות טוטאליים אלה כפופים לרצונם של החוסים (או של הורי החוסים, במקרה של הפנימיות), משום שאלה מחזיקים אותם מבחינה כלכלית. לכן, חלק מן המוסדות הטוטאליים מאפשרים לחוסים תנועה פחות מוגבלת ואף יציאה מגבולותיהם.

הגדרתו הצרה של גופמן את המוסדות הטוטאליים כמוסדות תחומים (כלומר, שאין אפשרות פיזית לעזוב אותם, אלא אם מנהלי המוסד מאשרים זאת) הובילה חוקרים רבים לחקור מוסדות טוטאליים 'קלאסיים', כגון בתי חולים לחולי נפש, בתי סוהר וכיוצא באלה (Mouzelis, 1971; Ben-David, 1992; Scott, 2010; Dornbusch, 1955; Davis, 1989; Zurcher, 1963).

יחד עם זאת, חלק מן החוקרים בחרו לדון במוסדות, שלכאורה אינם תואמים את הגדרתו הבסיסית של גופמן למוסדות מסוג זה, משום שאינם מוסדות תחומים. דוגמאות למוסדות

כאלה הם הבית עבור האישה המוכה (Avni, 1991), תאגיד ענק, הממוקם בסין, עבור העובדים בו (Shenkar, 1996), בתי מחסה למחוסרי דיור (Sartk, 1994) והבית עבור קשישים הסובלים מדמנציה, המטופלים על ידי מטפלים החיים עמם (Askham, Briggs, 2007). מרחבים ומוסדות אלו נחווים כמוסדות טוטאליים וזאת למרות שאין מדובר במוסדות שבהם ההנהלה סוגרת את שערי המוסד בפני החוסה באופן ממש. בכל ארבעת המחקרים המוסדות הנחקרים הם כאלה שבהם יכול הפרט לקום וללכת (במקרה הרביעי, יכול הקשיש לבקש מן המטפל לעזוב, באופן תיאורטי), אך הם בכל זאת נחווים על ידי החוסים כמוסד טוטאלי, אותו אין הם יכולים לעזוב.

נראה, אם כן, 'שהדלת' המונעת מן החוסים במוסדות אלו לצאת אינה אמיתית, כי אם מטפורית; הטלת אימה על החוסים פן יעזבו את המוסד (כמו במחקר המתאר את האישה המוכה, החווה את ביתה כמוסד טוטאלי), ניצול הרפרטואר התרבותי של החוסים (כמו במחקרו של שנקר [שם], המתאר את אחד מתאגידי הענק בסין כמוסד טוטאלי, בין היתר, בשל העובדה שהסינים מחונכים לצייתנות וכבוד לבעלי סמכות) ופיתוח קשר תלות בין המוסד לחוסים בו (כמו בכל המחקרים שצינתי קודם) מהווים דלת מטפורית דרכה קשה לחוסים לעבור ולעזוב את המוסד.

הבית, מקום העבודה והמחסה אינם נתפסים כמוסדות טוטאליים, לא רק משום מידת החופש שהחוסה מחזיק לכאורה במוסדות אלה, אלא גם משום שמוסדות טוטאליים 'קלאסיים' מתאפיינים בהפרדה ברורה בין העולם שמחוץ למוסד לבין העולם שבתוכו, בעוד שמוסדות טוטאליים אלה נתפסים כפתוחים במידות שונות לעולם שמחוץ להם. יחד עם זאת, למרות שעל פניו נראה שהחוסים במוסדות הטוטאליים שצינתי מחזיקים ביכולת ליצור קשר עם העולם שמחוץ למוסד הטוטאלי בו הם חוסים, בפועל נראה שהם מתקשים לעשות זאת, בשל הפיקוח המתמיד תחתיו הם מצויים.

באופן דומה, גם קהילת 'פרו אנה' אינה מחזיקה במאפיינים 'הקלאסיים' של מוסדות טוטאליים, כפי שהגדיר אותם גופמן. ראשית, החברות בקהילה זו הצטרפו לקהילה מבחירה. אמנם גופמן דן גם הוא במוסדות טוטאליים, אליהם ביקשו החוסים להצטרף, אך במקרה של קהילת 'פרו אנה' הדבר חשוב במיוחד, משום שחברות הקהילה החוסות בה הן גם אלו המנהלות אותה, כפי שאראה בהמשך. כלומר, בדומה למכון גמילה, גם חברות קהילת 'פרו אנה' מבקשות להצטרף למוסד זה על מנת לשנות את עצמן, אך בשונה ממוסדות טוטאליים אחרים, חברות הקהילה לא רק חוסות במוסד, אלא הן אלו הקובעות את החוקים ומשיתות אותם על עצמן.

בנוסף, בדומה לדוגמאות שהבאתי קודם לכן, גם במוסד טוטאלי זה קיים לכאורה חופש תנועה. מאחר והקהילה אינה תחומה בשערים וגדרות אמיתיים, על פניו נראה שחברות הקהילה יכולות להיכנס ולעזוב כרצונן. אכן, חלק מן החברות עוזבות את הקהילה כעבור תקופה קצרה, אך החלק הארי נשאר ואף מציין את הקושי בעזיבת הקהילה. כלומר, למרות שקהילת 'פרו אנה' הינה קהילה וירטואלית, אשר אין בכוחה לכלוא את אלו החברות בה באופן ממשי, נראה שבכל זאת חלק מחברות הקהילה מתארות שהן חשות כלואות בקהילה זו, מבלי יכולת לצאת.

ההפרדה בין המוסד לבין העולם שמחוץ לו, גם היא אינה מתקיימת באופן מוחלט. הקהילה אינה סגורה למבקרים, שאינם חברים בקהילה, ולכן חברות הקהילה נחשפות לתגובות המשקפות לא פעם את הדעה הרווחת בתרבות הדומיננטית בנושא פרקטיקות האכילה של נשים. יחד עם זאת, חברות הקהילה כמנהלות מבקשות לשרטט גבול ברור בין המוסד 'פרו אנה' לבין החוץ, כפי שאראה בהמשך.

נקודה חשובה נוספת היא, שלמרות שחברות הקהילה יכולות להתנתק בפועל מן הקהילה, נראה שההשפעה שלה עליהן נמשכת גם לאחר עזיבתן. כלומר, העובדה שחברות הקהילה אינן מבלות ימים כלילות במוסד הטוטאלי 'פרו אנה' אינה מובילה לכך שהשפעתו של המוסד הטוטאלי על החוסות בו נחלש. זומר ואוזמונד (Sommer and Osmond, 1961) מתארים במאמרם את השפעותיו של המוסד הטוטאלי על החוסים בו. בין היתר, החוסים במוסד, לטענתם, מאמצים דפוסי חשיבה דומים לחבריהם החוסים האחרים ומפתחים תלות במוסד הטוטאלי. תופעות אלו ניתן לראות גם בקרב חברות קהילת 'פרו אנה', כפי שאראה בהמשך. כמו כן, בשל מבנה הקהילה החברות נמצאות תחת פיקוח מתמיד של חברות הקהילה האחרות ושל עצמן. העובדה שהן מעלות את תחושותיהן על הכתב ומפרסמות תפריטים יומיים, הופכת אותן לחשופות לעיניהן המבקרות של חברותיהן לקהילה. פעולות אלה מהוות אמצעי פיקוח מתמיד, דבר המתאפשר בשל היותן מנהלות וחוסות במוסד בה בעת.

עם זאת, יש לציין שלמרות שבקהילת 'פרו אנה' מתקיים תהליך קבלה למוסד, שבמהלכו זהותה של החוסה שמחוץ לעולם הווירטואלי מופשטת מעליה וניתנת לה זהות חדשה, המשמעויות שהוא נושא עבור חברות הקהילה הן לא בהכרח של השפלה. בעוד שתהליך זה מהול בהפנמה של המנגנון הממסטר שקיים בקהילה, כפי שאראה בהמשך, חברות הקהילה דווקא שואבות כוח מתהליך זה, משום שהוא מעצים את זהותן כחברת קהילה 'אותנטית'.

כפי שעולה מהאמור לעיל, למרות שמבנה קהילת 'פרו אנה' אינו עונה על כל ההגדרות שהעניק גופמן למוסדות הטוטאליים, ולמרות שקהילה זו מתקיימת במרחב הווירטואלי, דבר שעל פניו עשוי להצביע על כך שהיא מהווה מרחב פתוח וחופשי, ניתן לראות בה מוסד טוטאלי. תפיסת הקהילה כמוסד טוטאלי מאפשרת להבין את האופן שבו חברות הקהילה תופסות את הקהילה ואת חברותן בה. כלומר, אמנם קהילת 'פרו אנה' מהווה עבור החברות בה קבוצת תמיכה, המהווה עבורן מרחב נטול שיפוטיות, אך גם מוסד אליו הן מבקשות להיכנס באופן מודע, על מנת לשנות את עצמן, לאור מודל שלכאורה הוא המודל של נשיות אידיאלית. בהמשך ארחיב גם על השפעתו 'המנרמלת' של מודל זה.

ג. 2. קהילת 'פרו אנה' כמוסד מבודד, מבדד ומגביל את חופש התנועה

קהילת 'פרו אנה' נאלצת להתקיים באופן מחתרתי, בשל העובדה שהתנגדותן של חברות הקהילה לראות את הפרעות האכילה כמחלה נתפסת בחברה 'הנורמאלית' כקרקע פורייה להטפה והפצה של מסרים מסוכנים (Dias, 2003; Giles, 2006; בוניאל-נסים וברק, 2009). כתוצאה מכך, קבוצות מחאה שונות מפיצות את משנתן, הקוראת לסגירת האתרים בהם הקהילה פועלת, ואמנם, קהילות 'פרו אנה' ברחבי העולם נסגרות או מאוימות בסגירה, על ידי האתרים בהם הן פועלות.

בשל כך, קהילות 'פרו אנה' ברחבי העולם מתקיימות במחתרת, דבר הבא לידי ביטוי בקושי למצוא קישורים לאתרי הקהילה והערמת קשיים על גולשים המבקשים לצפות בתכני הקהילה על ידי הגבלת התכנים לגולשים מורשים בלבד. החברות בקהילת 'פרו אנה', אם כן, מבקשות לבדד את הקהילה ממגע עם שאר החברה, על מנת לשמור על קיומה.

סיבה נוספת לכך שחברות הקהילה מבקשות לבדד אותה מן העולם שמחוץ לה, היא משום שקהילה זו מהווה עבורן מקלט, מקום שבו הן יכולות להגיד את כל שאין ביכולתן להביא לידי ביטוי בסביבה שמחוץ לבלוג, אשר שופטת אותן על פרקטיקות האכילה שבחרו לאמץ (בוניאל-נסים וברק, 2009; Williams and 2009; Gavin, Rodham and Poyer, 2008; Giles, 2006; Reid, 2007). חברות הקהילה, מבקשות אפוא לשמר את הקהילה כמרחב שבו הן בעלות השליטה, בו הן יכולות לדבר ולשתף בכל נושא בו יחפצו בלי להיחשף לשיפוטם של אלו שאינם חברים בקהילה (לרבות אלו, שדעותיהם משקפות את התפיסה הדומיננטית בנושא זה).

זו גם הסיבה לכך, שכאשר אלו שאינם שייכים לקהילה מצליחים בכל זאת למצוא אותה, חברות הקהילה מבקשות לשרטט גבול ברור בין לביניהם, מאחר ואלו האחרונים מבקשים לרוב להטיף להן ולעיתים אף לפגוע בהן. שרטוט גבולות זה נעשה לרוב על ידי הוספת משפט, המופיע בראש עמוד הבלוג ומטרתו להזהיר את הקוראים מפני תכני הבלוג ומפני כניסה אליו, כפי שניתן לראות בדוגמאות הבאות:¹⁹

"אנורקסית בהתהוות, מודה לא החלטתי להשתמש בשכל שלי בדרך נבונה, הכניסה על אחריותכם... אם לא מוצא חן בעיניכם אל תגיבו... אני לא רוצה לשמוע. פשוט תמשיכו הלאה, כי זה לא שאני לא יודעת, זה פשוט כי אני לא רוצה לשמוע...."
(צניעות')

"כל מי שאוהבת את אנה ומאמינה בה מוזמנת לתיעוד הזה... ירידות עליות... על צבא ועל עצמי. אין כניסה לכאלה שיקראו לי אנורקסית או ינסו להתערב לי בחיים. כל מי שפרו אנה מוזמנת." ('Rotemli')

הכותבות מזמינות לבלוג שלהן את אלו שלא מבקשים להטיף להן או לבקר אותן. הן מודעות לכך שהדרך שבה הן בוחרות ללכת אינה בהכרח בריאה, אך מבקשות שלא לשמוע ביקורת זו ומבקשות שיניחו להן לנפשן וייתנו להן לפעול כפי שהן רואות לנכון. הכותבת השנייה אף מבקשת להרחיק מן הבלוג שלה את כל אלה העלולים לכנותה אנורקסית, בקשה שיכולה להעיד על כך שהיא מתקשה לראות את עצמה כאנורקסית, או על כך שהיא רואה בכינוי זה עלבון.

בפנייתן אל אלו שאינם חלק מקהילת 'פרו אנה', הכותבות מבקשות לתחום את הבלוג כמרחב אישי ופרטי, בו הן יוכלו להביא לידי ביטוי את כל אשר על ליבן. זאת, מבלי לחשוש מביקורות או תגובות נאצה, המייצגות את העולם שמחוץ לבלוג, השופט אותן ומצמיד להן סטיגמות.

יש לציין, כי ההפרדה בין הבלוגים לעולם שמחוץ להם נעשית לא רק כלפי אלו המבקשים לפגוע או לבקר את החברות בקהילה, אלא גם כלפי אלו שמכירים את הכותבות באופן אישי. החשש של כותבות אלו הוא שסודן כבעלות הפרעות אכילה יתגלה על ידי סביבתן הקרובה. ברגע שההפרדה בין הבלוג לבין הסביבה המוכרת תיעלם, תיעלם גם תחושת השליטה והביטחון בבלוג, כפי שניתן לראות בדוגמא הבאה:

¹⁹ כמו כן, כיתוב זה מופיע מתחת לשם הבלוג בדף הראשי של טבעת הבלוגים, המאגד את שמות הבלוגים והכותבות החברים בטבעת.

"כמו שאפשר לשים לב עברתי מספר בלוג. סגרתי את הבלוג לכמה ימים אחרי שגיליתי שמישהו שחשבתי שהוא ידיד שלי קורא פה בקביעות, ולפי מה שהבנתי גם הראה את הבלוג לעוד שני אנשים. הוא ניסה לתרץ את מה שהוא עשה בזה שהוא דואג לי ורק רוצה לעזור [...] אני עדיין פוחדת שהוא יחפש את הבלוג וככול הנראה שהוא גם ימצא אותו, אבל לפחות אני יודעת שהוא ישמור את זה אצלו בלב מהסיבה הפשוטה שהוא הבטיח לכמה אנשים שהוא יפסיק לחטט לי בחיים." ("wie bin ik???)

הכותבת מתארת את חוסר הנוחות שהיא חשה, מעצם הידיעה שמישהו שהיא מכירה קורא את הבלוג שלה. יתרה מזאת, הכותבת מביעה פחד מפני חוסר היכולת שלה לשמור על המרחב שלה בשליטתה. השימוש בביטוי 'לחטט לי בחיים' עשוי להעיד על כך, שהכותבת רואה את הקריאה בבלוג האישי שלה כחיטוט, כמשהו לא נעים, שלא נובע מדאגה, אלא ממניעים אחרים. כמו כן, הדבר יכול להעיד על תחושתה של הכותבת שחיטוטו בה ובסודותיה הצפונים במרחב שהוא אישי שלה.

שרטוט הגבולות בא לידי ביטוי גם דרך הדיאלוגים של חברות הקהילה עם קוראי הבלוגים, שאינם חברי קהילה, המבקשים להטיף להן על כך שדרכה של הקהילה אינה בריאה ונכונה, כפי שניתן לראות בדוגמא הבאה:

"Ellie: אם תחפשי אצלי בפוסטים תראי אותי ואת החברה הכי טובה שלי בשתי תמונות נפרדות. [...] שתינו גאות בגוף שלנו ונראות מעולה. תנסי גם את לאהוב את עצמך. בכל מקרה, אם התמונות שלי ושל החברה הכי טובה שלי לא ישפיעו עליך, בהצלחה עם ההרס העצמי. לא אטיף לך להפסיק אבל גם לא אעודד אותך. וד"א, אני 1.70, שוקלת 64.700, מידה 38 במכנסיים ו S/M בחולצות, מידה B85 בחזייה ומדגמנת!!! כל אחת יכולה. עכשיו תורך.

The way to happiness: אני לא מבינה מה את מנסה להעביר פה, אבל בכל מקרה אם הדרך שלי לא מתאימה לך את מוזמנת ללחוץ על האיקס ולצאת. ("The way to happiness")

בקטע זה, אנו רואים כיצד הכותבת מבקשת לשרטט גבול בין הבלוג שלה, בו היא זו המחליטה מה הם הכללים, על מה מותר לכתוב ועל מה אסור, לבין העולם שמחוץ לבלוג.

הכותבת פוגשת במגיבה שאינה חברה בקהילה, המתנשאת כלפי כותבת הבלוג (וזאת למרות שהיא כותבת שאין בכוונתה להטיף לכותבת).

הכותבת, מצידה, מבקשת מן המגיבה לכבד את העובדה שהיא נכנסה למרחב הפרטי שלה. היא משאירה את הפתח לקוראים שאינם חברים בקהילה, אך מבקשת מהם שלא להשמיע את דעתם, במידה וזו אינה מתיישבת עם דעתה שלה בנוגע לתהליך הירידה שלה במשקל. בכך, הכותבת למעשה מבקשת לשמור על מרחב שבו היא זו הקובעת את 'כללי המשחק' והיא זו המייצרת את השיח, בלי להפוך אותו לסגור בפני קוראים שאינם חברים בקהילה. בצורה זו הבלוג נשאר, כביכול, מבודד מן העולם שמחוץ לו, העשוי לחדור אליו דרך דעות שליליות וטענות מצד אלו שאינם חברים בקהילה.

ניתן להבין את בקשתן של חברות הקהילה לבודד את הקהילה מן העולם שמחוץ לה, כביטוי לשאיפה לבסס את מעמדן כמנהלות של המוסד 'פרו אנה'. יחד עם זאת, נראה שכשם שהחברות מבקשות להפריד בין הקהילה לבין אלו שאינם חברים בה, כך הן גם מופרדות על ידי המוסד מפני העולם החיצוני. כך נראה, שלמרות שהסיבה להצטרפותן לקהילת 'פרו אנה' נבעה מניכור שחשו בעולם הממשי, חברותן בקהילה מעצימה תחושה זו ומבודדת אותן יותר מסביבתן, כפי שניתן לראות בדוגמה הבאה:

"נכנסתי לפרו אנה, נכנסתי לדיכאון הכרתי מפה בנות מדהימות, התרחקתי מהמשפחה והחברים, הפסקתי לאכול בכלל, אכלתי גם פי 2 מפעם, ירדתי למשקל שלא הייתי בו שנתיים, ועליתי למשקל שלא הייתי בו אף פעם [...] המוח שלי התעוות עוד יותר, הבנתי דברים שלא הבנתי קודם, התרגלתי לבכות לפחות פעמיים בשבוע, התחלתי לדאוג לגבי המראה החיצוני, הפסקתי לעשות את הדברים שאני אוהבת, נהפכתי לבן אדם ההפוך ממני. פרו אנה לימדה אותי הרבה, אבל גרמה לי
I AM IN A PRISON I MADE MYSELF. I WANT TO BE [...] רב. ('thinfatgirl') FREE

בעוד שחברות חדשות רבות מתארות את הסיבה להצטרפותן לקהילת 'פרו אנה' כהצטרפות אל מחנה אימונים, בו הן יעצבו את גופן בהתאם לרצונן ויעזבו, כותבת זו, הוותיקה בקהילה, חושפת את האופן שבו החברות בקהילה שינתה אותה. דבריה חושפים את העובדה שהחברות בקהילת 'פרו אנה' אינה מצב זמני, כי אם מצב ממושך, בעל השפעות רבות, אשר חלקן הגדול אינו נקשר לשליטה על גופן של החברות ועיצובו, אלא דווקא לבידוד מן הסביבה שמחוץ לקהילה, לכאב, לחוסר אונים, ולתחושת הזרה של חברת הקהילה מעצמה.

זומר ואוזמונד (Sommer and Osmond, 1961) מתארים במאמרם את השפעותיו של המוסד הטוטאלי על אלו החוסים בו ומציינים שאחת ההשפעות היא אימוץ התנהגויות, שפה ומיומנויות הנהוגים במוסד הטוטאלי, דבר המקשה על החוסה להתאקלם בעולם שמחוץ למוסד. במקרה זה, שבו החוסות נעות בין המוסד הטוטאלי לבין העולם שמחוץ לו, נוצר מצב מעגלי, שמנציח את הבידוד של חברות הקהילה מסביבתן; רכישת הרפרטואר של המוסד הטוטאלי 'פרו אנה' מרחיקה את חברות הקהילה מסביבתן, דבר המוביל אותן להעמיק את הקשר בין לבין חוסות אחרות במוסד (על ידי קריאה ומתן תגובות לבלוגים של חברותיהן ועל ידי פרסום בלוגים בעצמן), דבר המוביל לאימוץ רחב יותר של רפרטואר המוסד ולבידוד שלהן מסביבתן.

בסוף הקטע כותבת 'thinfatgirl' באותיות גדולות באנגלית 'אני בכלא שיצרתי לעצמי. אני רוצה להיות חופשייה'. להבנתי, הכותבת מבקשת למסור כי השילוב שהיא יצרה בין הפרעת האכילה ממנה היא סובלת לבין מיסודה תחת השם 'פרו אנה' הוא שהוביל לתחושת הכלא שהיא חווה. קהילת 'פרו אנה' מהווה עבורה מוסד, אשר השפעתו עליה מלווה אותה בשגרת יומה, כך שהעובדה שהכותבת מסוגלת לנוע ממרחב המוסד הווירטואלי החוצה, אל העולם 'האמיתי', אין פירושה שהיא השתחררה מן המוסד ומהשפעותיו עליה.

הסיבה לכך שאין היא משתחררת מן המוסד באופן מוחלט, הוא שהכותבת (כמו גם חברות הקהילה האחרות) אינה רק חוסה במוסד, אלא גם מנהלת אותו. מכאן, שתהליך השחרור מן המוסד במקרה זה אינו חיצוני (כלומר, אינו תלוי ביציאה בפועל מן המוסד, כפי שניתן לראות במוסדות טוטאליים 'קלאסיים'), אלא פנימי, נפשי. נוכחותו של המוסד מלווה את חברות הקהילה גם כשאלו אינן נוכחות בו פיזית, בשל העובדה שהן אלו היוצרות והמתחזקות את חוקיו.

ג. 3. אובייקטיפיקציה והשפלה של חברות הקהילה

"באופן כללי ביותר, אנו נתקלים באנשי צוות המיישמים את מה שנקרא 'תהליכי קבלה': מרשם קורות חיים, צילומים, שקילה [...] חלוקת מספרים [...]. באמצעות 'יישור קו' עם תהליך הקבלה מניח לעצמו מי שזה עתה הגיע למוסד להיות מעוצב ומקודד לאובייקט אשר ניתן להזינו אל תוך מערכת הניהול של המוסד..." (גופמן, 2006 [1961], עמ' 42)

בסעיף זה, אבקש לתאר את תהליך הקבלה למוסד הטוטאלי, שהוא קהילת 'פרו אנה'. אבקש לדון באופן שבו חברות הקהילה עוברות תהליך של אובייקטיפיקציה, בו הן הופכות מסובייקט לאובייקט, ואבקש לשאול האם אכן מתקיים במוסד טוטאלי זה תהליך השפלה, או שמא חברות הקהילה מטעינות את תהליך הקבלה במשמעויות אחרות. בכך, אבקש להאיר את האופן שבו חברות הקהילה מחזיקות בשני תפקידים במוסד הטוטאלי – מצד אחד הן מנהלות המוסד, ומצד שני הן החוסות בו.

ג. 3. א. איסוף פרטים על החוסות במוסד

גופמן מתאר את תהליך הקבלה למוסד הטוטאלי כתהליך שבמהלכו נאספים פרטי החוסה על ידי מנהלי המוסד. בכך, זהותו של החוסה מסתכמת לאוסף עובדות ופרטים שרירותיים, כך שזהותו הייחודית מופשטת מעליו והוא הופך לאחד מני רבים (גופמן, 2006 [1961]). גופמן מתאר תהליך זה כמשפיל, משום שבמהלכו מופשטת זהותו של החוסה 'ומולבשת' עליו זהות חדשה, בהתאם למטרתו של המוסד בו הוא שוהה. אמנם, גם בקהילת 'פרו אנה' מתרחש תהליך של איסוף פרטים על החוסה, אך בסעיף זה אבקש לטעון שאין מדובר בהפשטת זהותה הקודמת לכניסתה למוסד הטוטאלי של החוסה ואין מדובר בהכרח בתהליך משפיל.

איסוף הפרטים על חברות הקהילה נעשה בכמה אופנים, הראשונה שבהן נובעת מן האופן שבו מאורגנים הבלוגים של חברות הקהילה; הבלוגים לרוב מכילים רשימות בצדי הבלוג, המתארות את הכותבת (את תחביביה, משקל יעד וכ"ו), כמו גם רשימה של בלוגים אותם בעלת הבלוג קוראת באופן קבוע, רשימה של טבעות בלוגים אליהן הכותבת משתייכת ועוד. מסירת פרטים אלו לחברות הקהילה מהווה עבורן את ראשית ניהול הרושם (גופמן, 1980 [1961]) שלהן כחברות בקהילת 'פרו אנה'.

יחד עם זאת, למרות שלכאורה חברות הקהילה משתפות זו את זו ברצון בפרטים אינטימיים לגבי משקל וצורת גופן, במטרה לשכנע את הקוראות בהיותן 'פרו אנה' 'אמיתית', נראה שמסירת הפרטים בצורה זו רומזת על מימד של משטור בקהילה, כפי שטענתי בסעיף הקודם. כלומר, יש בעובדה שפרטיותן האישיים של רוב חברות הקהילה נשזרים במבנה הבלוג ומהווים חלק כה מרכזי מן הרקע הפיזי שלו (עד שבלעדיהם הוא היה נראה ריק) רמז לכך שיש פה יותר מאשר הצגת העצמי של חברות הקהילה. מדובר, לטענתי, בהפנמה וקבלה של כלליה של קהילת 'פרו אנה' לגבי האופן הרצוי והנכון לחברות הקהילה להציג את עצמן.

ניתן לטעון, כי מאחר וקהילת 'פרו אנה' מהווה קבוצת תמיכה נטולת שיפוטיות, כפי שהיא נתפסת במחקרים רבים (בוניאל-נסיים וברק, 2009; Giles, 2006; Gavin, Rodham and Poyer, 2008; Williams and Reid, 2007), חברות הקהילה מבקשות לחשוף בפני חברותיהן פרטים אישיים מסוימים, אותם הן מתקשות להחצין בעולם הממשי. חשיפה זו מאפשרת, למעשה, לחברות הקהילה, להתייעץ זו עם זו ולחזק זו את זו.

מצד שני, חשוב להדגיש, שאין זה הכרח שמבנה הבלוג יראה כפי שהוא נראה בקהילת 'פרו אנה'. כלומר, חברות הקהילה היו יכולות להסתפק בכינוי וגיל הכותבת, כפי שנהוג לציין בבלוגים הדנים בנושאים שאינם 'פרו אנה'. אין זה הכרח שחברות הקהילה תפרסמנה רשימה של משקל גופן המעודכן, למשל, משום שבאותה המידה הן היו יכולות לפרסם נתונים אלה בפוסט מסוים אחד, בו הן כותבות על כך שהצליחו להשיל ממשקלן מספר מסוים של קילוגרמים. העובדה, כי רוב חברות הקהילה מפרסמות רשימה קבועה מעין זו מרמזת על קיומו של מנגנון ממשטר בקהילה.

חברות הקהילה מבקשות לאסוף פרטים אישיים זו על זו גם בעזרת שאלות ישירות לכותבת והן מיועדות, בין היתר, להתמודד עם אותן חברות בקהילה שביקשו שלא לשלב את מבנה הבלוג עם פרטיהן האישיים,²⁰ כפי שניתן לראות בדוגמא הבאה:

"Thina: קראתי את הפוסטים שלך מהחודש האחרון ואני חייבת לציין שנגעת בי. לא בקטע שאני מזדהה איתך, מובן מאליו שאני אזדהה, יותר מזה. מאוד התחברתי לאיך שאת כותבת ומציגה את הדברים [...] יש לך מטרה? משקל יעד?"

My Thinner Self: תודה לך על הדאגה. ותודה על התגובה.. אני שמחה לשמוע שהפוסטים שלי נוגעים באנשים וגורמים להזדהות. אני ממש לא בתת משקל (הלוואי...). [ההיסחפות של הסביבה נובעת מהעובדה שירדתי מהר מאד מ-90 ק"ג פלוס קצת ועד הלום. [...]. אין לי משקל יעד. כרגע אני מגדירה 48 כיעד מועדף.

ללא שם: אני בשוק שירדתי מ-90... אני עוקבת אחרי הבלוג שלך ומאוד מצרה על כל הסבל שלך. אבל עכשיו אני ממש מזדהה. אני גם שקלתי קרוב ל-90 לפני שנה וחצי וירדתי יותר מ-10 קילו אבל לאט... [...] אולי תכתבי איך ירדת כל כך הרבה? זה נורא מעניין אותי! האם כל הזמן בצמצום קלורי כל כך נוקשה? וכמה זמן לקח לך?

²⁰ מתוך שלושים וחמישה בלוגים שבדקתי, רק לשלושה יש מבנה שונה, שבו פרטיהן האישיים של הכותבות אינם חלק מהותי ממבנה הבלוג.

My Thinner Self: בהתחלה ירדתי לאט, אחר כך חטפתי קריזה וחיפשתי לרדת מהר.

Lolipopskin: כמה קילוגרמים את יורדת בחודש? לא חייבת לענות אם לא בא לך, שמתי לב שאת לא כל-כך משתפת בזה ומעניין אותי לדעת..

My Thinner Self: זה תלוי. בחודש שעבר ירדתי בערך 3 ק"ג (עשיתי 3 צומות..). מקווה לרדת עוד גם החודש [...] מצידי לא לעצור לעולם. ("Talking to my thinner self")²¹

כפי שניתן לראות בדוגמא זו, חברות הקהילה מחפשות מקור להזדהות וכאשר הן אינן מוצאות פרטים העשויים לסייע להן להזדהות עם מאפייני הכותבות במבנה הבלוג, הן מבקשות שאלו יענו לשאלותיהן.²² בקטע זה, למשל, אנחנו רואים כיצד אחת המגיבות מזדהה עם סיפורה של הכותבת, שנחשף בזכות שאלותיהן של קוראות הבלוג. הסטאטוס החברתי של הכותבת שהיה בסיכון מסוים, בשל העובדה שהיא החליטה שלא לשלב את פרטיה האישיים כחלק ממבנה הבלוג, 'ניצל' על ידה בכך שהחליטה לענות על שאלותיהן של קוראותיה ובכך לספק להן את פרטיה האישיים.

השאלות ששואלות חברות הקהילה את הכותבות מזכירות במידת מה את המבנה ההיררכי שמתאר גופמן במוסד הטוטאלי (גופמן, 2006 [1961]), שבו נלקחים מן החוסה פרטיו על ידי מנהלי המוסד. תהליך זה, טוען גופמן, מבטל את האינדיבידואל והופך אותו לחלק קטן מן המערכת. לטענתי, 'תחקורן' של חברות הקהילה זו את זו הינו תהליך שתוצאתו (גם אם לא בהכרח מטרתו) גובלת בטשטוש האינדיבידואליות של חברות הקהילה. כלומר, מסירת הפרטים הטכניים הנקשרים עם הפרעות האכילה של הכותבות, בסופו של דבר מאפשרת לקוראות לקטלג את הכותבות על פי קטגוריות של סוג הפרעת האכילה, משך הזמן שהכותבת סובלת מהפרעה זו וכיוצא בזה. מכאן, שהכותבות הופכות לחלק מן המערכת, כשרק סגנון הכתיבה שלהן מבדיל בינה לבין חברותיה לקהילה. האינדיבידואליות של חברות הקהילה נעלמת עם מסירת פרטיהן האישיים.

²¹ כאשר לא מצוין אחרת, כל הדיאלוגים נלקחו מתיבת התגובות של פוסט אחד (ולא מאוסף תגובות שניתנו לפוסטים שונים של הכותבת).

²² יש לציין, שגם נשים ונערות המשלבות את פרטיהן האישיים יחד עם מבנה הבלוג נשאלות שאלות על ידי קוראותיהן, אך שאלות אלה נוגעות לרוב לנושאים שבהם בחרו הכותבות לדון בפוסט שלהן.

ג. ב. וידויים קבוצתיים

כפי שטענתי בפרק הקודם, קהילת 'פרו אנה' מהווה עבור אלו החברות בה קבוצת תמיכה, המהוות מרחב לשיתוף חוויותיהם של החברים בהן אלו את אלו בנושא שבגינן הצטרפו לקבוצה, דבר המוביל להפגת תחושת בדידות, להזדהות ואף לשיפור במצבם הבריאותי – הנפשי של החברים (Taylor, Falke, Shoptaw and Lichtman, 1986; Galegher, Sproull and Kiesler, 1998; Davidson, Pennebaker and Dickerson, 2000; Tutty, Bidgood and Rothery, 1993).

עם זאת, חשוב לשאול האם קיים מנגנון המפקח על האופן שבו חוויות וסיפורים אלו מסופרים ונחלקים עם שאר חברי הקהילה. גלאגהר, ספרול וקיסלר (Galegher, Sproull and Kiesler, 1998) הבחינו במעין מנגנון מסוג זה, גם אם לא כינו אותו כך. לטענתם, האנונימיות של הגולשים ברשת מאלצת את אלו החברים בקבוצות התמיכה האלקטרוניות להוכיח לחבריהם לקבוצה את כשרותם (Legitimacy) להיות חלק פעיל בקבוצה. הדבר בא לידי ביטוי, בין היתר, באופן שבו חברי הקבוצה מספרים על עצמם (שם, 511-514). נראה שככל שהחברים בקבוצות התמיכה הללו ישזרו בדבריהם יותר פרטים, המחזקים את זכותם להיות חברים בקבוצה, כך הסטאטוס החברתי שלהם בקבוצה יעלה. בהתאם, אלו שיתקשו לעשות זאת יסבלו מסטאטוס חברתי נמוך ואף יוקעו מן הקבוצה. כלומר, קיים מנגנון מפקח, המכתיב את האופן שבו חברי הקבוצה יחלקו זה עם זה את חוויותיהם. מי שלא יפעל בצורה זו לא יהיה חלק מן הקבוצה.

אני מבקשת להוסיף לטענה זו ולטעון, שהדרישה השקטה לחלוק בחוויות וסיפוריהם של החברים בקבוצת התמיכה האלקטרונית נובעת לא רק מתוך צורך לניהול רושם (גופמן, 1983 [1959]) מסוים, אלא גם מהיות קבוצות התמיכה האלקטרוניות מוסדות טוטאליים. ככאלו, קיים דמיון בין סיפוריהם של החברים בקבוצות התמיכה לבין הוידויים הנכפים על החוסים במוסדות הטוטאליים, כפי שאראה דרך ניתוח הוידויים בקהילת 'פרו אנה'.

גופמן מפרש את הוידויים הקבוצתיים, הנהוגים במוסדות הטוטאליים, כתהליך שבו החוסה נאלץ לשתף את חבריו למוסד בסיפוריו האישיים והמביכים לעיתים (גופמן, 2006 [1961]), חשיפה זו מונעת מן החוסה להסתיר חלקים בזהותו בהם הוא מתבייש ושבגינם הגיע למוסד (בין אם מבחירה ובין אם מכורח), דבר העשוי להיחווה על ידיו כמשפיל ופוגע.

בקהילת 'פרו אנה' אכן מתקיימים מעין ווידויים קבוצתיים והם באים לידי ביטוי באופן הבוטה ביותר בקרב חברות קהילה חדשות, המבקשות להציג את עצמן דרך סיפורן האישי. כפי שניתן לראות בדוגמא הבאה:

"הכול התחיל איפשהו בכיתה ה' כשמישהו אמר לי שאני שמנה (קלאסי). [...] כל פעם שהייתי אוכלת הייתי נזכרת ובוכה בשקט אח"כ. החלטתי שנמאס לי! ואני הולכת לעשות הכול כדי להיות הכי רזה שאפשר! בגיל 11 החלטתי להיות צמחונית [...] בגיל 14 [...] - התחלתי עם בולמיה, בשונה מבולמיה רגילה אני לא הייתי זוללת ומקיא, פשוט מקיאה. הגעתי למצב שהפסיק לי המחזור לקצת זמן, הייתי בערך בגובה 1.60 ושקלתי בקושי 45 קילו. ממש לא מספיק לי. [...] הייתי הולכת כל 10 דקות להישקל, הייתי מודדת היקפים בכול בוקר, כול צהריים, בודקת אם אני מצליחה להקיף את הירך רק עם האצבעות [...] בכיתה י' חזרתי קצת לשפיות, ואכלתי קצת... [...] כיום- גובה 1.70 ומשקל נוכחי 49-50 קילו, ביום טוב. מרוצה? ממש לא. רק עוד קצת. [...] בדרך כלל אני מתחת ל-500 קלוריות ביום, וכבר אין לי בעיה לשבת בחדר מלא באוכל- התשוקה שלי לאוכל נגמרה לפני שנים. [...] זה בתמצית הרומן שלי ושל אנה. לפעמים אני נלחמת ולפעמים מאושרת ממנה. משקל יעד? תשכחו מזה- כמו כול מופרעת אני פשוט רוצה לרדת עד שאני אעלם." ('Blind Eyes')

ווידויים קבוצתיים אלו מאפשרים לחברות הקהילה החדשות להציג את עצמן בפני הקהילה. בנוסף, הווידויים הקבוצתיים משמשים את חברות הקהילה הוותיקות ליצירת הזדהות, מרכיב בסיסי בקבוצות תמיכה. כלומר, בניגוד לטענתו של גופמן, המאפיין את הווידויים הקבוצתיים כחלק מתהליך השפלת החוסה והפשטת זהותו, נראה שבמקרה זה הווידויים אינם בהכרח משפילים. עבור החברות בקהילת 'פרו אנה' וווידויים אלו מהווים אמצעי לניהול הרושם שלהן 'כאותנטיות' ואף 'כפרו אנה' 'אמיתיות'. ככל שהווידוי מפורט ועשיר בפרטים, כך חברות הקהילה מתארות הזדהות רבה יותר עם הכותבת המתוודה. כלומר, החשיפה האישית הזו, על אף שאינה נדרשת באופן מפורש, הכרחית להשגת סטאטוס חברתי מסוים בקהילה. בהיעדר הווידוי, חברות הקהילה עשויות לפקפק 'באמיתות' זהותה של הכותבת. חשוב להדגיש כי בקהילה זו המשמעות הניתנת לוידויים קבוצתיים היא של אותנטיות, תכונה חשובה מאוד לחברות הקהילה. מכאן, שווידויים קבוצתיים מהווים אמצעי להשגה של סטאטוס חברתי ושמירה עליו.

יש להדגיש, כי למרות שהווידויים הקבוצתיים אינם כרוכים בהשפלת חברות הקהילה, אין פירוש הדבר שהם אינם מהווים ביטוי ליחסי כוחות ממשמעים בקהילה. בקהילה זו, הדרישה

לווידי אינה מפורשת, כך שלכאורה חברות הקהילה יכולות לבחור שלא לשתף את חברותיהן בלוג (כפי שחלקן עושות)²³ והן יכולות לבחור בתכני השיתוף (כלומר, מאיזו נקודת זמן להתחיל את הווידי, במה להתמקד ומה להשמיט וכ"ו). בקטע שהבאתי, למשל, הכותבת חושפת את התהליך ההדרגתי של ירידתה במשקל ו'מוהלת' אותו בנתונים רבים על עצמה, כמו משקלה וגובהה לאורך השנים, כמות הקלוריות שהיא אוכלת ביום, הרגלי האכילה שלה והאופן שבו היא מתייחסת למזון. באותה המידה היא יכולה הייתה להשמיט זאת. האומנם?

בקטע זה, הכותבת מודעת לכך שמצבה דומה לזה של חברות אחרות בקהילה, ואף 'קורצת' להן כאשר היא מכנה את נקודת הפתיחה שלה בכיתה ה' 'קלאסית'. דרך המודעות שלה לכך שרוב הווידיים שמוסרות חברות הקהילה זו לזו נפתחים באופן דומה, היא מצליחה להצביע על המנגנון הממשטר שקיים בקהילה, לפיו יש אופן מסוים וברור להתוודות. נראה כאילו חברות הקהילה הפנימו את האופן שבו כלי התקשורת מתארים את הפרעות האכילה כהתפרצות לא צפויה, במקום כההליך מתמשך (Bishop, 2001). חברות הקהילה רובן ככולן, בתיאורן את רגע 'התפרצות' ההפרעה, מצביעות על אירוע שבו מישהו מסביבתם הקרובה צחק על גופן. אם כך, נראה כי למרות שאין חברות הקהילה מבקשות זאת באופן מפורש, ברורה לחברות הקהילה העובדה שעליהן לספר על עצמן, 'להתוודות' על עברן, שהוביל אותן לקהילה זו. מי שתנגד להתוודות בפני חברותיה לקהילה תסכן את הסטאטוס החברתי שלה בקהילה.

בנוסף, העובדה שווידיי חברות הקהילה דומים זה לזה עשויה להצביע בפנינו על קיומו של מנגנון ממשמע בקהילת 'פרו אנה', אשר מבנה את תוכן וצורת הווידיים הקבוצתיים. ראשית, יש לציין, שחברות הקהילה החדשות חשופות למידע ולתכנים המפורסמים בטבעת הבלוגים עוד לפני שהחליטו להפוך להיות חברות פעילות.²⁴ מכאן, שהן חשופות לשיח על ההיסטוריה של הפרעות האכילה אצל חברות הקהילה (כלומר, הן היו חשופות למבנה של הווידיים הקבוצתיים): הן הפנימו את האופן שבו יש לתאר את הפרעת האכילה, באילו מילים להשתמש, אילו נושאים עליהן להדגיש ועל אילו נושאים להרחיב. לכן, כאשר הן אלו המבקשות להתוודות בפני הקבוצה, הן כבר יודעות כיצד עליהן לעשות זאת, מה יתקבל על ידי הקבוצה ומה לא.

²³ מתוך שלושים וחמשת הבלוגים שבחנתי רק כשליש בחר שלא 'להתוודות' בפני חברות הקהילה הוותיקות.
²⁴ חברות הקהילה החדשות מציינות בפוסטים הראשונים שלהן שהן היו קוראות אדוקות של אחת או יותר מחברות הקהילה וכי כעת החליטו להצטרף גם כן.

וידוי, אם כך, אינו בהכרח מעשה חשיפה של האמת. הווידי בקהילת 'פרו אנה' מציית לדגם המקובל בקהילה. כפי שטען פוקו (פוקו, 1996), הווידי אינו חושף את האמת, אלא מכונן את המתוודים כסובייקטים בעלי אמת פנימית. גם במקרה זה, הווידי מכונן את חברות הקהילה כסובייקטים בעלי אמת פנימית, אך בה בעת, כאובייקטים, הכפופים למנגנון פיקוח, המכתיב את האופן שבו עליהן להתוודות.

כתוצאה, חברות הקהילה לומדות לצנזר את עצמן או לערוך את דבריהן בצורה מסוימת, במטרה שחברות הקהילה האחרות ימשיכו לקבלן כחלק מן הקהילה. חברות הקהילה אינן מתארות חוויות גופניות לפרטי פרטים, אלא בעיקר חוויות נפשיות – פנימיות.²⁵ כך יוצא, שכאשר כותבת מתארת את האופן שבו האוכל שהקיא הסתבך בעגיל הלשון שלה, או כאשר כותבת אחרת כותבת 'היום הקאתי חרא' ('leana15'), חברות הקהילה הקוראות בוחרות ברובן שלא להגיב. התגובות המעטות שמתקבלות נוגעות לרוב בבקשה מן הכותבות לכתוב בלשון יותר 'נקייה'. בדומה, מתוך שלושים וחמישה הבלוגים שבחנתי לא מצאתי ולו 'וידוי' אחד, המתאר דווקא את הפן 'החיובי' בהקאות או משלשלים. השיח על נושאים אלה סובב סביב סבל, כאב וחוסר אונים, בעוד שיכול להיות שלפחות בחלק מהזמן הנשים והנערות הנוקטות בפרקטיקות אלה חשות דווקא תחושת הקלה, ניקיון ואולי אף שליטה.

חברות הקהילה, כתוצאה מהפנמת המנגנון הממשמע, מבקשות לרכך את וידוייהן, העשויים שלא להתקבל באופן חיובי על ידי חברות הקהילה האחרות על ידי פנייה לחברות הקהילה, כפי שניתן לראות בדוגמה הבאה:

"יש לכן הרגלים מוזרים? לי יש המון:

1. כשאני אוכלת, וכל דבר, אני צריכה לאכול לפי סדר מסוים שנקבע לי בראש (צבע, מרקם)

2. כשממש בא לי משהו מתוק אני לוקחת קרטון חלב 1%, שמה סוכרזית ומנערת אותו עד שכואבות לי הידיים. אז אני שותה את הקצף [...] מוזר, נכון? בטוח יש עוד מלא דברים שכרגע לא עולים לי לראש. מה שמעניין אותי זה אם אני משוגעת יתר על המידה, או שאני פשוט ילדה עם הפרעות אכילה" ('Wie bin ik???)

'Wie bin ik???' בוחרת לפנות לחברות הקהילה הקוראות ולשאול אותן היכן היא עומדת ביחס אליהן. הכותבת 'Easily Broken' מבקשת את תמיכתן של קוראותיה באופן מפורש,

²⁵ מתוך שלושים וחמש כותבות בלוגים, רק שתי כותבות תיארו את החוויות הפיזיות שעברו.

תוך שהיא מתוודית על כך שהיא שומרת בגד מתקופת ילדותה, בשאיפה ללבוש אותו שוב. מדובר בגישה רכה יותר, מאשר וידוי 'רגיל', בו הכותבת מספרת על כך שהיא מבצעת פרקטיקות מסוימות, העשויות להיתפס 'כלא נורמאליות', על פי ההגדרות שנקבעו בקהילת 'פרו אנה' עצמה, ולסכן את הסטאטוס החברתי שלה בקהילה. כלומר, קיים מנגנון ממשטר, המכתיב את האופן שבו חברות הקהילה 'מתוודות' זו בפני זו, במטרה לשמור על סטאטוס חברתי מסוים.

ג. 4. הכתיבה בבלוג כאמצעי פיקוח

"פתחתי את הבלוג הזה מכמה סיבות, קודם כל, והכי חשוב, אני מאמינה שהדרך להשיג את המטרה המסוימת הזאת שלי, תהייה הרבה יותר קלה עם תמיכה של בנות שידועות מה אני עוברת, וכמה אני רוצה להגיע למטרה שלי! בנוסף לכך, [...] אני מאמינה שהבלוג יגרום לי להתחייב, זאת אומרת, כשאני אהיה מחויבת לבלוג, אני לא אוכל לרמות יותר, לא את עצמי ולא את מי שנכנסת לבלוג. בבלוג אני אכתוב כל פרט ופרט שאני אוכלת וכמובן מצפה שזה יצמצם, מי שתכנס לבלוג [...] תצפה לראות אותי מצליחה, כדי שגם לה תהיי השראה. לכן, לא אוכל לאכזב ולרשום שאכלתי עוגה. [...] מה שאני מנסה להגיד זה שהבלוג ייתן לי לגיטימציה להמשיך ולהתמיד בדיאטה המתמדת, כי אני אדע שיש בנות שמצפות ממני, מצפות להצלחה [...] כשאני אדע שאתן פה איתי, אחרי שאני אפיץ את הבלוג [...] אני אהיה פה, תמיד בשבילכן, [...] בשביל בנות שהמטרה שלהן, היא בדיוק כמו שלי, להיות רזה, להרגיש מושכת ולהרגיש בנוח להסתובב בבגד ים בחופש שמתקרב!"
(perfect.skinny)

קטע זה מתאר באופן מדויק את הטענה שאבקש להציג בסעיף זה, לפיה עצם הכתיבה בבלוגים, בהן קוראות נשים ונערות רבות, אשר לא כולן בהכרח מהוות חברות בקהילה, מהווה אמצעי פיקוח לאכיפת משטר ההתנהגות שחברות הקהילה מקבלות על עצמן.

הכותבת מדגישה את העובדה, כי עצם הידיעה שחברות הקהילה תקראנה את דבריה ויוכלו לשפוט אותה בגינם, היא זו שתאפשר לה להתחייב למשטר הדיאטה שבו היא בוחרת. הכותבת רוצה להוות השראה לחברותיה לקהילה ולכן לא תוכל לאכזב את הכותבות בעתיד.

נרדי ושותפיו למחקר הבחינו בכך, שאנשים המחליטים להקים בלוג עושים זאת, בין היתר, מתוך רצון שיקשיבו להם ומתוך רצון להיות בעלי השפעה על אחרים. בהתאם, הם נוטים

לזהות את הנושאים, העשויים להניב תגובות, הנתפסות בעיניהם כחיוביות,²⁶ בקרב קהל היעד שלהם (Nardi, Schiano and Gumbrecht, 2004). המקרה של קהילות 'פרו אנה' שונה מעט: אין מדובר בכותבות המעוניינות להגיע לכמה שיותר קוראים בכדי להשפיע עליהם, אלא בכותבות המעוניינות להגיע לכמה שיותר קוראים בכדי להשפיע על עצמן. כלומר, הן מבקשות שיקראו אותן ויפיצו את הבלוג שלהן על מנת להצליח בתהליך הירידה במשקל שלהן עצמן. בכך, הכתיבה בבלוג הופכת לאמצעי פיקוח עצמי של חברות הקהילה.

הכתיבה בבלוגים של החברות בקהילת 'פרו אנה' סובבת בעיקר סביב תיאור הרגלי האכילה של החברות, מה שמכונה 'תפריט יומי'. תפריט זה מכיל פירוט של המאכלים שנצרכו ביום מסוים, כמות הקלוריות שנצרכה ופעילויות הספורט שנעשו באותו היום. מטרתו של תפריט זה, היא ליצור מסגרת שבה צריכת האוכל של חברת הקהילה נתונה לפיקוח. הפיקוח אחר משטר הדיאטה והרגלי האכילה של חברות הקהילה מוביל לתחושת מבוכה אצל החברות, כפי שניתן לראות בדוגמא הבאה:

HE: "אכלתי יום אחד כמעט חפיסה שלמה של שוקולד והלכתי להקיא אותה. יום לפני זה אכלתי פרוסת עוגה, הקאתי אותה. יומיים לפני זה אכלתי פסק זמן, הקאתי אותו. [...] הרבה זמן לא נכנסתי לבלוג. אני כאילו מדחיקה את זה. לא רוצה שתדעו שאני כזאת חלשה, זה שובר אותי."

רק עוד אחת: תמשיכי להיכנס לבלוג כי זה דבר שבאמת נותן המון מוטיבציה. הכתיבה בבלוג על המצב שלך גורמת לך לפחד לאכול כדי שאחר כך שתרשמי את זה את תפחדי שיחשבו שאת שמנה. ("E.H")

כותבת קטע זה מתארת כיצד היא נמנעת מלהיכנס ולכתוב בבלוג שלה, משום שהיא חוששת להודות בפני חברותיה לקהילה שהיא נשברה. בתגובה לדבריה, אחת הקוראות מסבירה לה מדוע זה חשוב להיכנס ולכתוב בבלוג. בדומה לדבריה של 'perfect.skinny' שפתחו סעיף זה, גם כאן נראה שעצם נוכחות הקהילה, הקוראת ומגיבה לדברי הכותבות, מהווה אמצעי פיקוח ושליטה בהרגלי האכילה של חברות הקהילה.

חברות הקהילה מתמודדות עם אמצעי פיקוח זה בשני אופנים – התרחקות מן הבלוג, כפי שראינו, או ענישה. במקרים בהם הכותבות חורגות מכמות הקלוריות היומיות שהקציבו

²⁶ תגובות חיוביות יכולות לנוע בין ביקורת של הכותב להזדהות עם דבריו. האופן שבו הכותב מזהה תגובות אלה כחיוביות או שליליות הוא שחשוב, לטענת נרדי ושותפיו למחקר (שם). כלומר, ייתכן וכותב תופס את הביקורת המופנית לבלוג שלו כתגובה חיובית, משום שזו מטרת הבלוג.

לעצמן, הן מתנצלות בפני חברותיהן לקהילה ומענישות את עצמן כפי שניתן לראות בדוגמא הבאה:

"בא לי להיעלם ולברוח כבר אני לא רוצה להמשיך לחיות עם עצמי, עם הלחץ, המציאות וכל החרא שביניהם. אני פשוט לא טובה מספיק בשביל המציאות הזאת אני מפגרת, שמנה, אנוכית, ילדה מסכנה שמרחמת על עצמה, שניזונה מצומי שמגיע רק מעצמה ושכלל לא מגיע לה. למה מ-א-נ-י? למי אכפת אם אני חיה או מתה? מי מכיר אותי בכלל! סתם עוד לבנה בתוך הקיר." ("Little Lo")

קטע זה נכתב בהמשך לתפריט יומי שפרסמה הכותבת, בו כמות הקלוריות היומיות עמדה על 571. הכותבת מענישה את עצמה דרך השפלות: היא מדביקה לעצמה שמות גנאי ומבקשת להקטין ואף להעלים את עצמה דרך השימוש במטאפורה, לפיה היא חסרת ערך וייחוד.

נכון לקבוע שהכעס והשנאה העצמית, המתוארים בקטע הנ"ל, מלווים את בעלת הפרעת האכילה מעצם היותה בעלת הפרעת אכילה ובלי שתהיה חברה בקהילת 'פרו אנה', אך עם זאת, אני מבקשת לטעון שהעונשים שמפעילות חברות הקהילה על עצמן הם מעין הקדמת תרופה למכה. כוונתי היא, שחברות הקהילה מלקות את עצמן בחומרה לא רק משום שכך הן חוות את עצמן, אלא גם משום שבכך הן מרככות את תגובות חברותיהן לקהילה. הכותבות מכות את עצמן באופן כה נחרץ, שלחברות הקהילה הקוראות לא נותר אלא להציע להן תמיכה.

יש לציין שאמצעי הענישה של חברות הקהילה אינם נוגעים רק לנפש הכותבת, אלא גם לגופה. מספר לא מבוטל של חברות קהילה פוצעות את עצמן, כעונש על אי עמידה בחוקים שקבעו לעצמן (כשליש מכותבות הבלוגים שנבדקו על ידי). כמו כן, חלק מחברות הקהילה רואות בהקאה מכוונת אמצעי ענישה גופני. הן מבקשות לטהר את גופן מאוכל בדרך זו, אך אינן רואות בכך דרך מקובלת, כי אם ברירת מחדל (כלומר, אמצעי הרזיה שבא לידי שימוש, רק כשאין ברירה אחרת).²⁷

²⁷ השימוש במשלשלים והקאות מכוונות נושאים עמם משמעות שלילית (של לכלוך וגרגרות), אך גם מזיקים לגוף בצורה חמורה והופכים את אלו המתמידות בשיטות' טיהור' אלה לתלויות בהם. לכן, השימוש באמצעים אלה נחוה כעונש, כמעשה שנעשה בליט ברירה.

חברות הקהילה מבקשות לפקח גם על האופן שבו חברות אחרות 'משתחררות' מן המוסד 'פרו אנה'. עזיבת הקהילה - השחרור מן המוסד הטוטאלי - מתקבלת בברכה מעורבת בכעס: חברות הקהילה מברכות את החברה שהחליטה לעזוב, הן מאחר והן רוצות שזו תהיה מאושרת והן משום שהן שואפות להגיע למצב בו גם הן יהיו מאושרות עם גופן ויוכלו לעזוב. עזיבתה של אחת מחברות הקהילה את הקהילה מסמנת עבור אלה שנותרות בה אפשרות לחופש. אך יחד עם זאת, נשמעים ברקע קולות אחרים, כפי שניתן לראות בדוגמא הבאה:

E.H: אתמול בערב החלטתי החלטה. אני מפסיקה לעדכן בבלוג. למה החלטתי [...]? כי אני מרגישה שזה לא באמת עוזר לי. אני אתחיל לאהוב את הגוף שלי. אני בשום פנים ואופן לא אתחיל לאכול צ'יפס וכאלה [...] הבלוג יישאר פתוח. מי יודע? אולי בעוד שלושה חודשיים יהיה בא לי לעדכן כאן שוב? [...] באמת שנהניתי לפרוק כאן את כל העצבים, את כל מה שהפריע לי, את מה שהיה לי טוב. אבל זהו.

אנה: לאאאאאאא:))))))

E.H: מצטערת, אבל זה מה שהחלטתי.

horsepower: מריח כמו וויתור שתקללי אותו עוד כמה שבועות או ימים.

E.H: עברו כבר 4 ימים, ואני ממש לא מצטערת (-) האמת שיותר טוב לי מכל התקופה שכתבתי פה.

shooting star: בהצלחה מקסימה. [...] תזכרי שזה אחלה מקום לפרוק דברים שגם לא קשורים למשקל"

קטע זה ממחיש בפנינו את האופן שבו חברות הקהילה מתקשות לקבל את עזיבתה של אחת מהן. התגובה הראשונה שהתקבלה הייתה של עצב ואולי אף זעזוע, שניתן להסיק מריבוי האותיות והרגשון העצוב. התגובות האחרות מייצגות שתי שיטות לניסיון שכנוע של הכותבת להישאר בקהילה: בעוד הניסיון הראשון הוא מעין הקנטה, הרומזת על כך שעזיבתה של הכותבת היא מעידה, עליה היא תתחרט בהמשך, הניסיון השני מעודן יותר ורומז על כך שהיא יכולה להמשיך להישאר חברה בקהילה, גם בלי לכתוב על נושאים הנקשרים באופן ישיר 'לפרו אנה'.

מכאן, שבכתיבתן חברות הקהילה מהוות מנהלות למוסד הטוטאלי 'פרו אנה', אך גם חוסות, המפוקחות על ידי חברות הקהילה האחרות. החשש מפני שפיטתן של חברות הקהילה זו את זו, הוא המעודד אותן 'לציית לכללים' ולהתמיד במשטר הדיאטה שקבעו לעצמן. כמו כן,

למרות שחברות הקהילה אינן יכולות לאסור על החברות לעזוב, הן מבקשות לפקח על העזיבה ולנסות למנוע אותה.

ג. 5. סיכום

בפרק זה ביקשתי להראות כיצד המבנה של קהילת 'פרו אנה' הינו של מוסד טוטאלי, בו חברות הקהילה הן החוסות והמנהלות בה בעת. על ידי בחינת האופן שבו המוסד משפיע על חברות הקהילה גם בעולם שמחוץ לו, למרות שלכאורה הן חופשיות לצאת ממנו ולהיכנס אליו כרצונן. בחנתי את תהליך הקבלה של חברות הקהילה למוסד בעזרת ניתוח האופן שבו פרטיותן האישיים של החברות נאספים על ידן, דבר המוביל לכך שבמובן מסוים הן הופכות עצמן לאובייקטים, לפרטים חסרי ייחוד במוסד. לסיום, בחנתי את האופן שבו חברות הקהילה משיתות אמצעי פיקוח זו על זו.

דרך בחינת המוסד הטוטאלי 'פרו אנה', ביקשתי להעמיד במבחן את תיאורו של גופמן את המוסד הטוטאלי ככזה שבו המשמעת מוטלת על קבוצת החוסים באופן היררכי (כלומר, מלמעלה למטה). במקרה המבחן בו אני דנה, לעומת זאת, ניתן לראות כיצד חברות הקהילה, החוסות במוסד הטוטאלי 'פרו אנה' מבקשות להטיל משמעת על עצמן. כלומר, חברות הקהילה הן אלו שיצרו את מנגנוני הפיקוח והמשמעות שמושגים עליהן. חברות הקהילה השוות, למעשה, יצרו קהילה שבה הפיקוח זו על זו קיים באופן קבוע.

אחת הדוגמאות הבולטות לאופן שבו חברות הקהילה מטילות משמעת על עצמן היא באמצעות ניתוח הוידוי. פעולת הוידוי, כפי שהראיתי בפרק, אינה חושפת את האמת על חברות הקהילה, אלא מכוננת אותן כסובייקטים בעלי אמת פנימית, אך בו בעת, כאובייקטים, הכפופים למנגנון הפיקוח, המכתיב את האופן שבו עליהן להתוודות.

מכאן, שבעוד שתהליך הקבלה מסייע לחברות הקהילה לחשוף פרטים על עצמן שהן מתקשות לחשוף בעולם שמחוץ למוסד (כלומר, את משקל גופן, שאיפותיהן לגבי גופן וכ"ו), נראה שמטרת השיח סביב פרטים טכניים (כגון, משקל, גובה, כמות קלוריות הנצרכת ביום, משקל יעד מול משקל התחלתי וכ"ו) היא לאפשר לחברות הקהילה ללמוד את חוקי הקהילה - מה מותר ומה אסור, מה מקובל על חברות הקהילה ומה לא (כמו, למשל, ההבנה של חברות קהילה שהקהילה לא תומכת בשימוש במשלשלים או בהקאות מכוונות). כפי שהראה פוקו (פוקו, 1996) ביחס לשיח על המין, גם כאן ניתן לראות כיצד השיח על הפרעות האכילה פועל באופן ממשטר.

מלבד העובדה שקהילה זו הינה דוגמא לכך שגם בקרב החוסים מתקיים מנגנון ממשטר, אותו הם משיתים על עצמם, אני מאמינה שבחינת קהילת 'פרו אנה' דרך המושג 'מוסד טוטאלי' מאפשרת לנו לראות את האופן שבו קהילות וירטואליות, על אף חופש התנועה הניכר שיש לחבריהן, עשויים להוות מוסדות כולאים וממשמעים בדומה למוסדות טוטאליים 'קלאסיים', המתוארים בספרו של גופמן (גופמן, 2006 [1961]).

ניתוח קהילת 'פרו אנה' בדרך זו, מסייע לנו להבין טוב יותר את אופן ההשפעה של הקהילה על חברותיה. הטענה כי חברות הקהילה הן חוסות ומנהלות במוסד בה בעת, יכולה לסייע בהבנת התלות המתפתחת בקרב חברות הקהילה בקהילת 'פרו אנה' ואת הקושי שלהן לעזוב אותה. זומר ואוזמונד (Sommer and Osmond, 1961) מתארים במאמרם כיצד התלות של החוסים במוסדות הטוטאליים במוסד גוברת ככל שהם שוהים בו. בפרק זה הוספתי לטענתם והראיתי כיצד היות חברות הקהילה חוסות במוסד ומנהלות אותו בו בעת, תורמת למעשה לתחושת התלות שלהן בקהילה ובקושי הרב שלהן להתנתק ממנה.

קהילת 'פרו אנה' הינה מוסד טוטאלי אך אין פירוש הדבר שאין היא מהווה עבור חברותיה גם מרחב נטול שיפוטיות וקבוצת תמיכה. יש לתת את הדעת לכך, שקבוצות תמיכה אינן מהוות בהכרח מרחב נטול מתחים, קונפליקטים והיררכיה.

בפרק הבא אבקש לחשוף את מנגנוני הפיקוח וההיררכיות הקיימים במוסד הטוטאלי 'פרו אנה'. אבקש להבין את כוחם ומשמעותם לחברות הקהילה ובכך אבחן מדוע הן מפעילות אותם האחת על השנייה.

פרק ד: מנגנוני הפיקוח בקהילה

נכון להיום, מחקרים אקדמיים על קהילת 'פרו אנה' שירטטו את פניה של הקהילה דרך שלוש גישות עיקריות: כקבוצת תמיכה (Dias, 2003; Gavin, Rodham and Poyer, 2008;), בדברי החברות (Overbeke, 2008; Norris et al, 2006) ועל ידי ניתוח תמות העולות של החברות בקהילה באינטרנט (Giles, 2008). לבד מג'יילס (Giles, 2006) שבחן, בין היתר, את האינטראקציה של חברות הקהילה עם חברות הנחשדות בהיותן 'מזויפות' ואת ההיררכיה בין חברות קהילה הסובלות מאנורקסיה נרבוזה ובולימיה נרבוזה (על כך ארחיב בפרק זה), לא נבחנו ההיררכיות בקהילת 'פרו אנה'.

בעוד שבפרקים הקודמים ביקשתי לעמוד על האופן שבו קהילת 'פרו אנה' מהווה קבוצת תמיכה ובה בעת גם מוסד טוטאלי, בפרק זה אבקש לבחון את מנגנוני הפיקוח הקיימים בקהילה. מנגנונים אלה, כך אטען, מייצרים היררכיה בין חברות הקהילה.

אמצעי פיקוח מרכזי הוא דמותה של 'אנה'. 'אנה' הינה, למעשה, האנשה של הפרעת האכילה אנורקסיה נרבוזה והיא האידיאל אליו חברות הקהילה שואפות להגיע, כפי שאראה בהמשך. אבקש לטעון, אם כן, כי 'אנה' מהווה אמצעי פיקוח לחברות הקהילה.

בדומה למוסדות כוללניים אחרים, כגון בתי כלא (Schrag, 1954), גם בקהילת 'פרו אנה' קיימת היררכיה בין חברות הקהילה. חברות הקהילה שופטות זו את זו, בין היתר, דרך עיניה של התרבות הדומיננטית; האופן שבו חברות קהילה מבוגרות, למשל, נשפטות על ידי אחרות כילדותיות ומרוכזות בעצמן מזכיר מעט את האופן שבו התרבות הדומיננטית שופטת נשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה באופן כללי, בלי קשר לגילן (Bishop, 2001; Roehrig and McLean, 2010; Dias, 2003; McLorg and Traub, 1987; Stewart, Keeland and Schiavo, 2006; Stewart, Schiavo, Herzog and Franko, 2008). באופן דומה, חברות הקהילה שופטות זו את גופה של זו ולעיתים אף מביעות קושי להפריד בין משקלן וצורת גופן 'הממשית' של החברות, לבין הקושי הפנימי של אותן החברות לקבל את משקלן וצורת גופן כפי שהם (בדומה להנחות המושטות על חברות הקהילה בחברה 'הנורמאלית').

בפרק זה, אבקש אפוא לבחון את המבנה ההיררכי הקיים בקהילת 'פרו אנה'. אבקש גם לטעון שמנגנון הפיקוח הקיים בקהילה מאפשר לחברות הקהילה להבנות ולתחזק את זהותה

של 'פרו אנה' האידיאלית, כפי שהן מאמינות שזו צריכה להיות. כלומר, הסטאטוס של חברה מסוימת בקהילה מעיד לרוב על כך שהקהילה נותנת תוקף או שוללת את זהותה 'כפרו אנה'.

ד. 1. 'אנה' כאמצעי פיקוח

ניתן להמשיך את מבנה קהילת 'פרו אנה' לפירמידה, אשר בראשה עומדת דמות בשם 'אנה'. דמות זו, שנוצרה על ידי חברות הקהילה, הינה התגשמות השלמות, היופי והטוהר והיא, למעשה, ההאנשה של אנורקסיה נרבוזה. דמות זו, מלבד היותה סמל לשלמות, מהווה עבור חברות הקהילה מורת דרך, מי שתוביל אותן אל הרזון הנכסף ומי שחברות הקהילה שואפות להידמות לה (McCabe, 2009). 'אנה' מתוארת על ידי חברות הקהילה כיפהפיה, מלאכית ועל-אנושית והיא מחזיקה בתכונות חיוביות, כגון יופי, חוכמת חיים וטוהר. במקביל, 'אנה' נתפסת כשקרנית ובוגדנית, משום שהיא מבטיחה לחברות הקהילה אושר ויופי (בדמות רזון), הבטחה שלעולם נותרת בלתי ממומשת.

יש לציין, כי חברות הקהילה אינן מחזיקות בדעה אחת וקבועה על 'אנה', אלא נעות בין רגשות מנוגדים, בין אמון לתחושת בגידה, בין אושר לכעס ובין הערצה להתפכחות. בעוד שהתחושות החיוביות כלפי 'אנה' מתעוררות כאשר תהליך הירידה במשקל מניב פירות (כלומר, שחברות הקהילה חשות כוח ושליטה על גופן), הרגשות השליליים כלפי 'אנה' מתפרצים כאשר חברות הקהילה מתפכחות ומבינות שהן אינן בעלות השליטה, אלא שהפרעות האכילה שלהן, בדמותה של 'אנה', הן 'בעלות השליטה'. 'אנה' נתפסת כשקרנית, משום שהיא כביכול הבטיחה להן אושר בצורת רזון, בעוד שעם הזמן חברות הקהילה חושפות את השקר ואת העובדה שהן אינן מאושרות ולעולם לא יהיו מאושרות עם 'אנה'.

חוויה נוספת המשותפת לרבות מחברות הקהילה היא תחושה של בגידה מצידה של 'אנה'. תחושה זו עולה כאשר חברות הקהילה מתקשות לשלוט על גופן ותאבונן. נוכחותה של 'אנה' בחייהן, מהווה עבור חברות הקהילה את היכולת לשלוט בתאבונן ובגופן. לכן, בולמוס או אפילו אכילה שלא תוכננה מראש נחווים על ידי חברות הקהילה כנטישה של 'אנה', כפי שניתן לראות בדוגמה הבאה:

"אני פשוט נגעלת מעצמי. מה עובר עליי?! בולמוס מטורף שאני לא רוצה בכלל להתחיל לחשב. איכס איכס איכס.. אני מרגישה כל חלקיק שומן בגוף שלי .. יש לי בחילה מטורפת.. כואבת לי הבטן.[...] מגיע לי. מגיע - כי אני

פרה שמנה ומטומטמת. אנה, בבקשה תחזרי. אני צריכה אותך!!!!"
(*+talo+*)

בקטע זה, הכותבת מתארת מצב של מצוקה, הנובע ממה שהיא מתארת כבולמוס. כפי שציינתי קודם, אובדן יכולת השליטה מסמן עבורה את עזיבתה של 'אנה' ולכן הכותבת פונה אליה בסוף הקטע בבקשת תחינה שזו תשוב ללוות אותה בחייה, אחרת, כך משתמע, הכותבת לא תצליח להשיג את צורת ומשקל הגוף אליהם היא שואפת.

'אנה' מעמידה בפני חברות הקהילה חוקים ומגבלות לגבי אופן התנהלותן בנוגע למזון, ומבטיחה להן בתמורה גוף רזה ותחושת אושר. חברות הקהילה חוות את רגעי המשבר והכישלון כעונש שהוטל עליהן על ידה, בתגובה לחולשתן, הבאה לידי ביטוי בחוסר היכולת שלהן לשלוט בגופן. כלומר, 'אנה' מגלמת עבור חברות הקהילה את המימד בהן, המתפקד כמנהלות המוסד 'פרו אנה'. היא נחוות כסוהרת, השולטת בהן, אוכפת עליהן חוקים ומענישה אותן בנטישה, במידה ולא עמדו בחוקים שקבעה.

כפי שראינו בקטע האחרון, חברות הקהילה פונות 'לאנה', ברגעי משבר. חלק מחברות הקהילה ממחישות את הדיאלוג הפנימי שהן מנהלות עם 'אנה', בו האחרונה מסבירה להן מדוע הן חלשות ומה עליהן לעשות, על מנת להיות רזות ומאושרות, כפי שנראה בדוגמא הבאה:

"-אני: אני שונאת אוכל, זה גורם לי להרגיש רע...."

-אנה: אז למה את ממשיכה לאכול?

-אני: כי אני רעבה... שמעת על זה פעם? רעב? את יודעת מזה?

-אנה: לא, מצטערת. מבחינתי לאוכל אין טעם. האוכל זה רעל. [...] אני רק רעבה

לילדות כמוך, אני ניזונה ממך, ומכל הבנות הטיפשות שפונות אליי [...]

-אני: אז בואי נחזור להיות ביחד. [...] בתנאי שתהפכי אותי לרזה, מסכימה?

-אנה: אל תדאגי, ככל שאני אוכלת יותר, את תיעלמי יותר.

-אני: בסדר, רק שלא יכאב....

-אנה: זה כן יכאב. זה יכאב לך מאוד, אבל ההשתקפות של הרזון במראה תכפר על

כך כפליים. את יודעת מה המחיר אם את מפירה את ההסכם, נכון? [...] רגשות

האשם יאכלו אותך. את תתכערי בצורה איומה. אף אחד לא ירצה בך.

-אני: אני רק רוצה להיות יפה ומאושרת.

-אנה: את נותנת לי את הנשמה?

-אני: קחי אותה, היא כבר שלך ממזמן

"אני המלכה בממלכה שהיא הגוף שלי":
הבניית זהות בקהילת 'פרו אנה' בישראל

-אנה: תודה לך, פרה, את תראי, אנחנו נעשה כיף חיים ביחד!
-אני: אוהבת אותך כ"כ! הצלת אותי מעצמי!
-אנה: ותזכרי שילדות טובות לא גומרות מן הצלחת! הן לא אוכלות בכלל!" (מורעבת בע"מ)

הכותבת בדיאלוג זה משוחחת עם דמותה של 'אנה'. דרך הדיאלוג אנו נחשפים לכוחה ההרסני ולשליטתה בכותבת, המוותרת ברצון על העצמי שלה, על נשמתה, ואף מודה לה על כך שהצילה אותה מעצמה. כלומר, במובן מסוים, הכותבת מתארת את כניסתה שלה למוסד טוטאלי, בו דמותה של 'אנה' מטשטשת את זהותה כאינדיבידואל והופכת אותה לאובייקט, ללא נשמה, הנשלט, מפוקח ונענש על ידה, בהתאם לחוקים שהיא קבעה.

ההסכם שמתארת הכותבת מוביל לכך שדמותה של 'אנה' תנחה את הכותבת בדרך לרזון ואושר. במילים אחרות, בדומה לחוסה השוהה במוסד טוטאלי, שתכליתו לשקם ולתרבת אותה, כך הכותבת שוהה במוסד הטוטאלי 'פרו אנה' ושמה מבטחיה 'באנה' שתפקח עליה, במטרה ללמד אותה כיצד עליה לשלוט בגופה ובתאבונה.

ברצוני להבהיר, שדמותה של 'אנה' אינה מנהלת את המוסד הטוטאלי 'פרו אנה'. המוסד מנהל על ידי חברות הקהילה עצמן, אשר יצרו את 'אנה' כאמצעי פיקוח, המסייע להן לעמוד בכללי ההתנהגות שהן מבקשות להשית על גופן. אובדן השליטה על הפרעת האכילה אינו תהליך ייחודי לחברות בקהילת 'פרו אנה', אלא דבר המאפיין נשים ונערות רבות הסובלות מהפרעות אכילה (Lawrence, 1979). יחד עם זאת, איבוד השליטה של חברות הקהילה, כפי שהן מציגות זאת, אינו ביחס להפרעת האכילה, אלא ביחס 'לאנה', שנחווית כישות המשתלטת עליהן. החוויה שחברות הקהילה מתארות היא כזו שבה דמותה של 'אנה' היא זו השולטת עליהן ובכך, למעשה, הן הופכות באופן מטפורי את 'אנה' להיות מנהלת המוסד, המשיתה עליהן חוקים והמענישה אותן כאשר הן כושלות לעמוד בחוקים אלו.

ד. 2. סטאטוס הנקשר לסטיגמות

בסעיף זה, אבקש לבחון את האופן שבו חברות הקהילה מבדילות בין לבין עצמן ומפעילות שיפוטיות כלפי חברותיהן באופן המזכיר מאוד את האופן שבו הן, כנשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה, נשפטות על ידי התרבות הדומיננטית. אדון בשתי קטגוריות; הראשונה היא גיל. בקטגוריה זו אבקש לבחון את האופן שבו גילן המבוגר או הצעיר מן הממוצע של חברות הקהילה מעיד, בעיני האחרות, על תכונות שליליות, כגון ילדותיות, אנוכיות ואף

טיפשות. כלומר, נראה שחברות הקהילה רואות באנורקסיה נרבוזה ובהפרעות אכילה אחרות תופעות הנקשרות לגיל מסוים (לכן, חברות הקהילה קושרות הנחות שליליות למי שגילה צעיר או מבוגר מגיל זה).

בישופ (Bishop, 2001), שתיאר את האופן שבו העיתונות הכתובה בארצות הברית מסקרת הפרעות אכילה ובראשן אנורקסיה נרבוזה, טען שמתוך תיאורים אלו מצטייר כי הפרעות אכילה הן תופעה נפוצה מאוד בקרב בנות נוער. לטענתו, עולה גם כי הפרעות אכילה הן תופעה חולפת, כל עוד הסביבה ערנית ומטפלת בה בזמן. אני מבקשת לטעון, שבאופן דומה חברות הקהילה רואות בהפרעת האכילה לא רק שלב זמני, אלא שלב המאפיין את חייהן כמתבגרות. זו הסיבה לכך שחברות הקהילה מתקשות לקבל נשים מבוגרות (שעברו את גיל ההתבגרות) וילדות צעירות (שעדיין לא הגיעו לגיל ההתבגרות) לקהילתן.

הקטגוריה השנייה היא משקל גופן של חברות הקהילה. בקטגוריה זו אדון באופן שבו נשים ונערות, בעלות משקל גוף נמוך, המבקשות לשתף את חברותיהן לקהילה בתחושותיהן כלפי גופן, עשויות שלא לקבל תגובות אוהדות, ונשפטות על ידי חברותיהן כמזויפות. נראה כי חברות הקהילה, בדומה לאופן שבו הן עצמן נשפטות בחברה 'הנורמאלית', מתקשות להפריד בין גוף לנפש. כלומר, גם חברות הקהילה, הסובלות כולן מהפרעות אכילה שונות, כושלות להבין כיצד זה שנשים ונערות בעלות משקל גוף נמוך בכל זאת חוות את גופן כשמן. על כן, אני טוענת שבקהילת 'פרו אנה' קיים מנגנון פיקוח, אשר מהווה אמצעי לחברות הקהילה להתוות את דמות החברה 'האידיאלית'.

ד. 2. א. גילאי חברות הקהילה

טווח הגילאים של החברות בקהילת 'פרו אנה' נע בין גילאי העשרה המוקדמים לבין גילאי השלושים המוקדמים, בעוד שהגיל הממוצע בקהילה הוא שמונה עשרה. מתוך שלושים וחמישה בלוגים, אחריהם עקבתי במסגרת עבודה זו, מצאתי שני בלוגים של נשים בעשור הרביעי לחייהן וארבעה בלוגים של כותבות שגילן נמוך מארבע עשרה. אלו הם גילאי הקיצון וכפי שנראה הם אינם כה נפוצים בקהילה.

למרות שעל פניו לא קיימת הגבלת גיל כלפי אלו המבקשות להפוך לחברות פעילות בקהילה, חלק מחברות הקהילה אינו מקבל את נוכחות חברות הקהילה בגילאי הקיצון בצורה חיובית, מעלה תהיות לגבי אמיתות גילן ומעביר עליהן ביקורת. למשל, שתי חברות הקהילה

המבוגרות, אחריהן עקבתי באמצעות הבלוג, נשפטו על ידי חלק מן הקוראות, החברות בקהילה, כילדותיות, אנוכיות, מרוכזות בעצמן וכשטחיות, כפי שניתן לראות בדוגמא הבאה:

"אקוורל: אם את באמת בת 30 ואת מידה 36 אני חושבת שזה די ילדותי להמשיך להתעסק בזה בצורה אובססיבית כזאת.

My Thinner Self: כן אני בת 30, מתקרבת ל- 36 (אני 38 כרגע),²⁸ יודעת שזה טיפשי ולא בסדר אבל זו אני.

Martini: אם את באמת בת 30, אף אחד לא יוכל לאשפז אותך, רק בצו בית משפט, כשתהיי במצב מאוד מסכן חיים. [אבל יש לי תחושה שאת לא בת 30, לא יודעת, אבל תקני אותי אם אני טועה...]

My Thinner Self: אני לא נראית, אבל תעודת הזהות לא משקרת. למה? חושבת שאני כותבת כמו ילדה קטנה? (-)

2 b success: אני מבינה הכול, באמת, הרצון להיות רזה, [...] כעס על אותם שלא מבינים, אבל למה להשתמש במשלשלים...? מאמי את בת 30, את צריכה להבין שקודם כל זה יגרום לך לכאבי בטן איומים וידפוק לך את מערכת העיכול וככה יהיה לך יותר קשה לרדת במשקל וחוצמזה, אם את בת 30 כמו ברשימות... איך היא יכולה לאשפז אותך... מקסימום אולי קרוב משפחה...

My Thinner Self: מודה על האמת, זה קצת שונה כשאני אישה כביכול ועוברת את אותם דברים שבנות עשרה עוברות. הפסיכולוגית ניסתה להגיד לי שאני לא בגיל. שבגיל שלי כבר מחלימים. אז ניסתה... באחד הספרים שקראתי, כתוב שהפרעת אכילה יכולה להתפרץ מגיל 7 ועד שבעים. ("My Thinner Self")

תגובות אלו, אשר לוקטו ונלקחו משלושה עמודי תגובות לשלושה פוסטים שונים, מציגים בפנינו את האופן שבו חברות הקהילה המבוגרות נשפטות על ידי אלו הצעירות בקהילה. יש להדגיש שתגובות מסוג אלו אינן נשמעות מפיהן של רוב קוראות הבלוגים של חברות הקהילה המבוגרות, אך יחד עם זאת, יש לתת את הדעת לכך שגיל הכותבות מטריד חלק לא קטן מהן.

²⁸הכוונה למידת מכנסיים

נראה שחברות הקהילה הצעירות מפקפקות פעם אחר פעם בגילה של הכותבת ובכך מעלות ספק באמיתות דבריה. הכותבת מודעת לכך שהיא נתפסת על ידי חלק מחברות הקהילה כילדותית ואף מציינת שהפסיכולוגית עמה היא נפגשת (המייצגת סמכות) טוענת שגילה מבוגר מכדי לסבול מהפרעות אכילה. עולה מדבריה של הכותבת נימה של התנצלות וביקורת עצמית על התנהגותה הטיפשית מצד אחד, ומצד שני היא מבקשת להיעזר בעוד מקור סמכות - ספר - דרכו היא מבקשת לחזק את עמדתה, לפיה אין גיל מסוים בו הפרעות האכילה עשויות להתפרץ.

ההנחות לגבי בגרותה של הכותבת באות לידי ביטוי גם בציפייה של חברות הקהילה שזו תפגין ידע נרחב ומבוסס יותר לגבי תזונה ולגבי דרכים להורדה במשקל. הכותבת האחרונה כמו מטיחה בפניה של הכותבת את גילה ומסבירה לה את מה שנראה למגיבה כמובן מאליו.

התגובות בהן נתקלת הכותבת מרמזות על כך שהסטאטוס שלה בקהילה 'כפרו אנה' נמוך, באופן יחסי. כלומר, חברות הקהילה המגיבות מייעצות לה, מבקרות אותה ושופטות אותה ובכך, למעשה, מבססות את הסטאטוס שלה 'כפרו אנה' כנמוך. הן מצטיירות כבעלות הידע לגבי חוקי אשפוז ונזקי הגוף שגורמים משלשלים, למשל, בעוד שהיא מצטיירת על ידן כמתחזה וחסרת ידע 'בסיסי'.

אמנם מתן עצות מהווה חלק הכרחי ובלתי נפרד מהיות קהילת 'פרו אנה' קבוצת תמיכה וירטואלית אך עם זאת, נראה שקיים הבדל משמעותי בין האופן שבו החברות מייעצות לחברות בגילאי הקיצון לבין האופן שבו הן מייעצות לחברות בגיל הממוצע בקהילה. בעוד שחברות הקהילה מייעצות זו לזו בגובה העיניים, הן מתנשאות על חברות הקהילה המבוגרות, החסרות ידע 'בסיסי', ומשתמשות בטקטיקות של הפחדה מפני המשמעויות של הפיכה 'לפרו אנה' בייעוץ לחברות צעירות. בדומה לחברות המבוגרות, חברות הקהילה הצעירות נתפסות כחסרות ידע 'בעולם הפרעות האכילה' (ולכן חברות הקהילה האחרות מעניקות להן עצות, המבוססות על ניסיון), אך גם כתמימות וטיפשות.

האופן שבו חלק מחברות הקהילה מגיבות לדבריהן של החברות הצעירות נע בין זלזול לבין אזהרות של הצעירות לגבי העובדה, שאת קהילת 'פרו אנה' יש לקחת ברצינות ולא כמשחק, כפי שניתן לראות בדוגמאות הבאות:²⁹

²⁹ התגובות בדוגמא מתייחסות כולן לאותו הפוסט ונלקחו מתיבת תגובות אחת.

"אני המלכה בממלכה שהיא הגוף שלי":
הבניית זהות בקהילת 'פרו אנה' בישראל

"Venus": תקשיבי ילדה, בבקשה אל תיכנסי לבולימיה. בבקשה, בבקשה ממך. זה נורא כל כך, זה יותר נורא מכל דבר אחר [...] הלוואי שלא הייתי מגלה איך להקיא. לאט לאט את נתפסת לבולמוסים שלמים, אוכלת את כל הבית, דלי של גלידה ורביולי עם שמנת ופרוסות על פרוסות של לחם עם שוקולד ומרגרינה ושוקולד ושניצל ומלא דברים שלא קשורים אחד לשני בכלל וכל זה בגלל שאת פשוט מתמכרת להקאות, לבולימיה... וזה מגעיל, ודוחה, והמצב הכי מעורר רחמים שאדם יכול להגיע אליו.

wie bin ik???: עצוב לי שאת מכניסה את עצמך בגיל כל כך צעיר, כשעוד יש לך גוף של ילדה, לעולם שאין ממנו חזרה. לא בעוד 5 שנים וגם לא בעוד 10... רק תיקחי בחשבון שלכל מה שאת עושה עכשיו יהיו השלכות מאוד חמורות בעתיד. קשה לדמיין את זה אבל כשקולטים מה מידת הנזק זה כבר מאוחר מדי, הנזק נעשה.

Jailbite: את לא קטנה מידי בשביל צורת המחשבה הזאת? צאי החוצה, יש לך חיים שלמים לפניך, אל תשבי תקועה בבית בכוח כשאת יכולה לעשות הכל.

Little Miss Muffin: את בת 13, מה פאקינג יש לך? אם אני אעמוד ליד כל הבנות האלה בתמונות, אני אראה כמו אמא שלהן. הן רזות מדי, למה את רוצה לעשות את זה לעצמך?!

fragile_s: תגידי מה נראה לך עם החישובי קלוריות האלה?? את לא יודעת לחשב בשיט... רק מעט דג זה 100... למה נראה לך שכל היום יצא לך 200?? [...] תעשי טובה - לכי ללמוד לספור קלוריות!" ('i love ana')³⁰

בדוגמא זו, תגובותיהן השונות של חברות הקהילה נעות בין מתן עצה לבין כעס וזלזול בכותבת. המשותף לחמש התגובות הוא נימה של התנשאות כלפי הכותבת: בעוד שבתגובה הראשונה המגיבה פונה אל הכותבת במילה 'ילדה', ובכך מקבעת את הסטאטוס של הכותבת כנמוך מזה של המגיבה, בתגובה השנייה המגיבה כבר מצרה על החלטתה של הכותבת להיות חלק מן הקהילה. בכך, היא, למעשה, יוצרת ריחוק בינה, המבוגרת, בעלת הניסיון, לבין הכותבת, הצעירה והתמימה.

משלוש התגובות הראשונות עולה הנחה מוקדמת, לפיה יש להזהיר את הכותבת מן הסכנות שבהפרעות אכילה, תוך התעלמות מכך, שהגיל הממוצע להתפרצותן של הפרעות אכילה

³⁰ כך במקור.

יורד משנה לשנה, כך שייתכן ובגיל 13, הכותבת אינה חדשה לעולם זה. לעומתן, בשתי התגובות האחרות עולה תחושת כעס, בין אם על תמימותה בנוגע להשגת משקל גוף נמוך, כמו זה של הדוגמניות המככבות בתמונות ההשראה שפורסמו על ידה, ובין אם על חוסר הידע 'הבסיסי' שלה בחישוב קלורי.

תגובותיהן של חברות הקהילה כלפי החברות הנחשבות לצעירות בקהילה יכולות להיקשר לפחד של החברות מפני מה שהן מכנות 'וונאבי אנה' (Wannabe Ana) (Giles, 2006), אותן חברות הנתפסות על ידי חברותיהן לקהילה כמזויפות. חברות הקהילה לא רואות בחברות אלה חלק 'אמיתי' מן הקהילה (ועל כן, הסטאטוס שלהן נמוך מאוד) והן אף מואשמות כאחראיות לשם הרע שיצא לקהילה, כמעודדת הפרעות אכילה (שם, 472-473). ייתכן, אם כך, שחברות הקהילה מזהות גיל צעיר וחוסר ידע 'כפרו אנה' 'מזויפת' ולכן אותן חברות צעירות נתקלות בתגובות מזלזלות וכועסות, הקוראות להן לעזוב את הקהילה.

הסבר נוסף, שיכול לתת מענה גם לשאלת הסטאטוס הנמוך של חברות הקהילה המבוגרות, הוא כי ייתכן שבדומה לטענתו של בישופ (Bishop, 2006), לפיה אמצעי התקשורת מעבירים את המסר, שהפרעות האכילה הן שלב חולף בחיי כל אישה או נערה, כך גם חברות הקהילה תופסות את הפרעות האכילה כשלב בחייהן ותו לא. הדבר יכול להסביר מדוע חברות הקהילה תמהות ומעלות ספק לגבי גילן של החברות המבוגרות – ייתכן והדבר נובע מכך שנוכחותן בקהילה כמו מנפצת לחברות הקהילה הצעירות את האשליה לפיה מדובר בשלב חולף, בבחירה אליה יכולה האישה או הנערה להתנגד בכל זמן שתרצה.

ביקורת זו חושפת, ובה בעת מחזקת, את ההבניה של 'פרו אנה' האידיאלית: מצד אחד, היא אינה צעירה מדי, אלא בגיל בו היא כבר בעלת ידע בסיסי לגבי אכילה נכונה וצריכת קלוריות יומית, ומצד שני אינה מבוגרת מדי, כך שהאשליה, לפיה הפרעות אכילה הן שלב, החולף עם התבגרות הנערה, תוכל להמשיך להתקיים.

אשליה זו מחזקת את הטענה של רוב חברות הקהילה, לפיה הפרעות אכילה הן דרך חיים ולא מחלה (בוניאל-נסים וברק, 2009, Giles, 2006). כלומר, על ידי קישור גילן המבוגר של חברות הקהילה לילדותיות ואנוכיות, חברות הקהילה, למעשה, מחזקות את האשליה שהפרעת האכילה ממנה הן סובלות היא מצב זמני ובר שליטה.

ד. 2. ב. גופן של חברות הקהילה

למרות שקהילת 'פרו אנה' מהווה עבור נשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה מרחב, שבו הן יכולות לשתף, בין היתר, בקשיים שהן חוות בתהליך הירידה במשקל ובקשיי ההתמודדות שלהן עם גופן, נראה שבכל זאת נוצרת בקהילה היררכיה סביב נושא הגוף. חלק מחברות הקהילה, המחזיקות במשקל גוף נמוך מן המשקל המומלץ להן (על פי חישובי גובה ומשקל) והמבקשות לשתף בקשיים שהן עוברות, נאלצות להתמודד עם תגובות שליליות מצד חברותיהן לקהילה.³¹

תגובות אלה מזכירות את האופן שבו נשים ונערות הסובלות מאנורקסיה נרבוזה נתפסות בחברה 'הנורמאלית': כמחפשות תשומת לב (Roehrig and McLean, 2010, Dias,) 2003, McLorg and Traub, 1987, Stewart, Keeland and Schiavo, 2006, (Stewart, Schiavo, Herzog and Franko, 2008). בנוסף, בדומה להבחנותיה של ריץ' (Rich, 2006), נראה שחברות הקהילה מתמקדות במשקל גופן של אותן חברות רזות, ולא בקשיים הנפשיים או במניעים הפנימיים המעודדים את אותה חברה לשאוף לרזון קיצוני. כלומר, הן מתקשות להבין כיצד חברות קהילה בעלות משקל נמוך מן המשקל המומלץ להן מתקשות לאהוב את עצמן ואת גופן, כפי שניתן לראות בדוגמה הבאה:

"Fatty Kate: הרגליים שלי נראות כאילו הם עוד רגע מתפוצצות. מה הטעם בכל המאמץ שאני עושה אם רק הבטן מקבלת צורה [וגם היא בקושי] והרגליים נראות כמו הר געש רגע לפני התפרצות. [...] בבקשה אל תיגעלו יותר מידי."³²

ללא שם: אני לא יודעת, אם להתעצבן או להבין אותך [...] כי תעשי לי טובה, לפי התמונה שהעלית, את רזה, ממש. ואת ממש, אבל הכי ממש, רחוקה מלהיות שמנה. וזה נראה פוזזה וצומי³³ של ילדה בת 13, שחסרים לה חברים. [...] את, אחת רזה, באמת רזה, מתלוננת ואומרת שאת שמנה, כשאני צריכה להסתכל על בנות כמוך, שהייתי מתה לגוף כמו שלהן [...] אז תעשי לי טובה, או שתחסכי את הסצנות האלה, או שאם זה באמת המצב שלך, תלמדי לאהוב את עצמך. תאמיני לי, מניסיון, יהיה לך הרבה יותר קל וטוב.

³¹ מתוך שלושים וחמישה הבלוגים, אחריהם עקבתי, נתקלתי בשבעה בלוגים שבהם הכותבות חשפו את משקלן או פרסמו 'תמונות מצב' של גופן וקיבלו תגובות ביקורתיות או תוקפניות לגבי תהליך הירידה שלהן במשקל.

³² בבלוג, הכותבת מצרפת תמונת גוף, שבה היא חושפת בפני הצופים את בטנה ורגליה, אך מפאת כבוד לפרטיותה החלטתי שלא לצרפה לעבודה.

³³ בקשה לתשומת לב

ללא שם: זאת בבירור תמונה ששמת ודברים שכתבת רק כדי לקבל תשומת לב. אני אישית נעלבתי, ואני בטוחה שעוד הרבה בנות אחרות גם נעלבו. הרגליים שלך נחשבות יפות, והרבה מאיתנו (כולל אני) היו מתות להראות ככה. אם את זה את מחשיבה למכוער, אז לי יש רגליים של מפלצת.

Fatty Kate: בולשיט. אני הרגשתי רע עם עצמי גם כששקלתי 46 קילו והרגליים שלי היו זוג מקלות. הרגשתי שהן שמנות ומגעילות וכששמתי תמונה שלהן כדי להוסיף מוחשיות לתיעוד שלי המטרה ממש לא הייתה לפגוע בשמנות ממני. אז נו באמת. ("Fatty Kate")

חברת הקהילה מציגה תמונה של גופה בפני חברותיה לקהילה, אך פותחת בתיאור קצר את האופן שבו היא תופסת את גופה, תוך שהיא מסיימת את ההקדמה בהתנצלות קצרה על תוכן התמונות. מניתוחי הבלוגים בהן הכותבות מעלות את 'תמונות המצב'³⁴ שלהן, נראה שהתנצלות מעין זו לרוב מעודדת את הקוראות להחמיא לכותבת על גופה ולחזק אותה, לעודדה בכך שהיא בדרך 'הנכונה' אל הרזון הנכסף.

במקרים מסוימים, התנצלות זו מובילה לתוצאות אחרות, כפי שניתן לראות בדוגמה האחרונה. בדוגמה זו, חברות הקהילה מביעות את תחושת העלבון שלהן וכועסות על הכותבת על שהעלתה את 'תמונת המצב' שלה, מלווה בכיתוב, המתאר את גופה כשמן. החברות מזלזלות בתחושותיה של הכותבת, תוך שהן מאשימות אותה כרודפת תשומת לב. גילה הצעיר מוזכר בכעס על ידי אחת הכותבות, כמו מילת קוד לנערה המנפנת בגופה הצנום 'ודגה' מחמאות. הכותבת נאלצת להגן על תחושותיה ולהסביר כי אין קשר בין משקל וצורת הגוף של האישה או הנערה, לבין האופן שבו זו מרגישה כלפיו. כהוכחה אף מציינת שגם כאשר משקל גופה היה נמוך יותר, היא חשה 'שמנה ומגעילה'.

הכעס והעלבון שחשות המגיבות עשוי לנבוע מן העובדה שהן שואפות להשיג גוף במשקל וצורה דומה לזה של הכותבת. בכך שהכותבת מתארת את שנאתה העצמית ואת קשיי ההתמודדות שלה עם גופה, היא מנפצת לקוראותיה את האשליה ש-'אנה' היא אמצעי להשגת גוף 'מושלם' וכתוצאה מכך גם אושר. כלומר, כעסן של אותן חברות לא נקשר רק לקנאה, כפי שחלקן יוכלו לטעון, אלא למשהו עמוק יותר, להתפכחות מן האשליה שהקהילה מטפחת, במובן מסוים, לפיה אושר ורזון הולכים יחד יד ביד.

³⁴ תמונות הגוף של הכותבות. תמונות אלו מכונות 'תמונות מצב', משום שהן מוסרות לחברות הקהילה האחרות מידע לגבי מצבן בתהליך הירידה במשקל.

עם זאת, יש לציין שהיחס כלפי חברות קהילה אלו הינו אמביוולנטי: בעוד שמצד אחד, חברות הקהילה מעריכות את העובדה שהן הצליחו להגשים את שאיפתן למשקל וצורת גוף מסוימים, מצד שני, חלק מחברות הקהילה מרגישות נבגדות מכך שאותן חברות בעלות משקל גוף נמוך מתקשות להיות מאושרות וממשיכות לראות את גופן כשמן ואף מכוער.

חברות אלו זוכות בהערכתן של חלק מחברותיהן לקהילה כלפי יכולת השליטה שלהן בגופן וכוח הרצון שלהן. העובדה שהחברות הללו הצליחו להוריד במשקלן ולעצב את גופן, גם אם לא במידה המשביעה את רצונן, מעידה על כך שהן מחזיקות בידע רב בתחום ועל ניסיון 'מהשטח', דבר ההופך אותן למקצועניות. מכאן, שהסטאטוס של חברות קהילה אלה הינו אמביוולנטי.

חשוב לציין, כי הביקורות המופנות כלפי חברות קהילה בעלות משקל גוף נמוך מן המומלץ להן אינן זהות זו לזו. כלומר, כותבת חדשה בקהילה תספוג ביקורות חריפות יותר מכותבת וותיקה. הדבר נכון גם לגבי סגנון הכתיבה של חברת הקהילה – ככל שהכותבת תשתף את חברותיה בחוויותיה כבעלת הפרעת אכילה, כך הביקורות שיופנו אליה בעת פרסום 'תמונות מצב' מעין אלו שתוארתי כאן יהיו רכות יותר. בין אם הביקורות שיופנו כלפי כותבות אלה יהיו חריפות או רכות, הן קיימות ומעידות על אידיאל שקיים בקהילה, אותו חברות הקהילה צריכות לקיים.

כפי שצינתי קודם, הביקורת המושמעת כלפי אותן חברות קהילה, המחזיקות במשקל גוף נמוך, מביאה לידי ביטוי את הקושי של חברות הקהילה לקבל את העובדה שתהליך הירידה במשקל אינו מוביל, בהכרח, לאושר. יחד עם זאת, הדבר נובע גם מן הקושי של חלק מחברות הקהילה לקבל את חוסר יכולת השליטה של החברות בעלות משקל הגוף הנמוך בהפרעת האכילה שלהן. הדבר מתנגש עם הטענה הבסיסית של רוב חברות הקהילה, לפיה הפרעות אכילה הן דרך חיים ולא מחלה, כלומר, מצב נבחר ובר שליטה. ייתכן, אם כן, שהביקורת המופנית כלפי אותן חברות, מצביעה על כך שפעולותיהן של חברות אלה אינן רצויות, משום שהן לא משרתות את הצורך הקולקטיבי לייצר אשליה שמדובר במצב חולף.

ד. 3. 'אנה' מול 'מיה'

מחקרו של ג'ילס (Giles, 2006), שניתח קהילות 'פרו אנה' בארצות הברית, חשף כי קיימת מערכת היררכית פנימית בקהילה, לפיה החברות הסובלות מאנורקסיה נרבוזה זוכות

לסטאטוס גבוה בקהילה, לעומת אלו הסובלות מבולימיה נרבוזה. הבדלים אלו נוצרים בשל העובדה שחברות הקהילה גוזרות משתי הפרעות אכילה אלו משמעויות שונות זו מזו; בעוד אנורקסיה נרבוזה מעידה על כוח, שליטה, ריסון עצמי וטוהר, בולימיה נרבוזה מעידה על גרגרנות, חוסר יכולת שליטה עצמית ולכלוך (Giles, 2006, 468).

החברות בקהילת 'פרו אנה' בישראל מעמידות גם הן את הפרעת האכילה אנורקסיה נרבוזה בעמדה גבוהה מזו של בולימיה נרבוזה. מניתוח דבריהן של כותבות הבלוגים אף עולה, כי חברות הקהילה בעלות הפרעת האכילה אנורקסיה נרבוזה, 'אנות' (Anas), מבקשות 'להמיר את דתן' של אלו הסובלות מבולימיה נרבוזה, 'מיות' (Mias). זאת נעשה לא רק על ידי קשירת משמעויות שליליות לבולימיה נרבוזה, אלא גם על ידי טענה כי פרקטיקות האכילה הננקטות בהפרעת אכילה זו מובילות בסופו של דבר להשמנה.

במקרים מסוימים, חברות הקהילה מתקשות לקבל נשים ונערות הסובלות מבולימיה נרבוזה (או מהפרעות אכילה דומות) אל חיקן, מתוך טענה שהן מזויפות. הסיבה לכך היא כשל בניהול הרושם שלהן כאנורקטיות. כלומר, חברות שיבקשו לטעון שהן סובלות מאנורקסיה נרבוזה, למרות שבפועל הן מתארות פרקטיקות אכילה שאינן נהוגות בהפרעת אכילה זו, יתקלו בתגובות עוינות בקרב חברות הקהילה. מכאן, שחברות הקהילה אינן מאפשרות זו לזו לתבוע את ההגדרה 'אנה' בקלות.

גם כאן ניתן לראות כיצד האינטראקציה בין חברות הקהילה מייצרת היררכיה. יתרה מכך, הקושי של חברות הקהילה להגדיר עצמן, כמו גם אחרות, כאנורקטיות, מדגים בפנינו את הפן הממשטר של קבוצת התמיכה האלקטרונית. קהילת 'פרו אנה' אף מדגימה כיצד קבוצה בעלת סטיגמה עשויה להחזיק באידיאלים לא פחות נוקשים מאלו 'שמחוך' לקהילה, בחברה 'הנורמאלית'.

ד. 3. א. 'אנה' 'ומיה' והמשמעויות שקושרות להן חברות הקהילה

ג'ילס (Giles, 2006) מתאר במחקרו יריבות ומתחים העולים בקהילה, בהתייחסות לאנורקסיה נרבוזה אל מול בולימיה נרבוזה. נראה כי החברות המדווחות על כך שהפרעת האכילה מהן הן סובלות היא בולימיה נרבוזה (או הפרעת אכילה אחרת, בעלת מאפיינים דומים לאלו של בולימיה נרבוזה) מתקשות להתערות בקהילות המקוונות, הנושאות את השם 'פרו אנה'. הסיבה לכך היא, שאלו האחרונות מבקשות להעמיד את 'אנה' בעמדה גבוהה מזו של 'מיה', על ידי הדגשת המשמעויות הנגזרות של כוח, משמעת עצמית וטוהר מאנורקסיה

נרבוזה, לעומת משמעויות של גרגרנות, חוסר משמעת עצמית, עצלנות, רמייה ולכלוך, הנגזרות מבולימיה נרבוזה (Giles, 2006, 468-470). דבר זה נובע מן העובדה שנים ונערות הסובלות מבולימיה נרבוזה משתמשות במה שנתפס בקהילת 'פרו אנה' כקיצורי דרך, כגון משלשלים והקאות מכוונות. דבר זה מעיד, לדעת הנשים והנערות הסובלות מאנורקסיה נרבוזה, על עצלנות וחוסר יכולת לריסון עצמי. הקישור שנעשה בין בולימיה נרבוזה לבין לכלוך נובע מן 'העיסוק' של אלו הסובלות מבולימיה נרבוזה בהפרשות, כחלק מתהליך הירידה במשקל (שם).

חברות הקהילה הישראלית גם הן מעניקות לבולימיה נרבוזה משמעויות של חוסר יכולת שליטה עצמית ושל לכלוך, אך גם של חולשה פיזית, בגידה, חוסר יעילות וכיעור, משמעויות הסותרות את המטרה שלשמה חברות הקהילה פועלות – להיות יפה ומאושרת, בזכות שינוי צורת ומשקל הגוף. כך, כפי שניתן לראות בדוגמא הבאה:

"אנה 3: שכנועים למה לא לעבור למיה? מישהי? כל כך קשה לי!!"

ללא שם: שכנועים? בכיף. מיה היא מלכת הבולמוסים, ואת כל כך תשנאי את עצמך בגללה עד שתטחני ותקיא ותטחני ותקיא ולא תצאי מזה. עם אנה לפחות יש את הרגעים הקטנים שאת מרגישה טוב עם עצמך, מיה היא פשוט בולמוס אחד גדול.

ללא שם: מיה היא מלכת הבולמוסים. חוץ מזה. אני הייתי מקיאה. בצורה מחרידה. כל הזמן. בסוף הגוף שלי התרגל והקיא כל מה שהוא אכל בלי צורך לאצבעות. זה נוראי. זה ישטוף ממך את הכוחות. את תהיי חלשה ותראי נוראי. מניסיון. את גם תרגישי מגעיל. חוץ מזה השיניים נהיות צהובות ומגעילות! להקיא זה מגעיל ועושה תחושה חולה למשך היום. חוץ מזה שאת מקיא את לוקחת מהגוף שלך חומריים מאוד חשובים שהוא צריך לקיום. כשעולות [...] החומצות שמפרקות את האוכל ועוזרות בעיכול זה שורף את הגרון ברמות. ולרוב את לא תצליחי להוציא את כל האוכל שאכלת. תמיד משהו יישאר. שומנים בדרך כלל נספגים מהר בכל מקרה. וגם עם מיה יותר קל לגלות אותך. יש מלא סימנים ברורים ונראים לעין. העיניים קצת נפוחות ובוכיות ריח רע מהפה שיניים מצהיבות אצבעות קצת מקומטות לפעמים. תיזהרי. [...] אני עזבתי את מיה בשביל אנה. ("אנה 3")

בקטע זה, הכותבת פונה לקוראותיה, חברות הקהילה, ומבקשת מהן שישכנעו אותה מדוע לא 'לוותר' לעצמה ולפנות ל-'מיה', המהווה לכאורה פתרון קל. בדבריה אלה ניכר כי גם היא מחזיקה בהנחה שמעמדה של אנורקסיה נרבוזה גבוה מזה של בולימיה נרבוזה. כלומר, בכך

שהכותבת מציינת שקשה לה (וכוונתה לכך שקשה לה להמשיך במשטר הדיאטה שקבעה לעצמה 'כאנה'), היא למעשה טוענת שבולימיה נרבוזה היא הפרעה שקל יותר לעמוד בה.

בתגובה, שתי קוראות מבקשות להסביר מדוע, לדעתן, אנורקסיה נרבוזה הינה הפרעת אכילה בעלת ערך גבוה מזה של בולימיה נרבוזה. שתי המגיבות מדגישות את נושא השליטה בהקשר לבולימיה נרבוזה. המגיבה הראשונה, למשל, מתארת מצב מעגלי של חוסר יכולת שליטה, אליו נכנסת זו הסובלת מבולימיה נרבוזה. חשוב לציין, כי אין היא מניחה שאלו הסובלות מבולימיה נרבוזה הן עצמן חסרות שליטה, אלא שהמצב שבו הן נמצאות הוא של חוסר שליטה. גם הכותבת השנייה מבקשת להדגיש את המצב חסר השליטה שבו הייתה שרויה כשסבלה מבולימיה נרבוזה.

בנוסף, ניתן דגש לכך שהתנהגות בולימית מגעילה, לא כל שכן, מכערת. התגובה הראשונה מתמקדת בנושא הגועל, המודגש על ידי החזרה של הכותבת על המילים 'תטחני ותקיא', מתוך ניסיון להדגיש עד כמה המצב הזה הוא חסר שליטה, אך גם לא נעים ומגעיל. הצהרתה, לפיה 'מיה היא בולמוס אחד גדול', מרמזת, בעיניי, על רצון להזהיר את הכותבת תוך הדגשת הצד המגעיל של הפרעה הזו, משום שבולמוס אינו נתפס כדבר חיובי, אלא כחייתי וחסר שליטה.

התגובה השנייה מתארת בפרטי פרטים את האופן שבו גופה של המגיבה התעוות והתכער, כתוצאה מבולימיה נרבוזה. תיאוריה את השינויים שעבר גופה, כתוצאה מהפרעת האכילה בולימיה נרבוזה, ממנה סבלה, מטרתם להבהיר עד כמה הפרעה זו מכערת את גופה של זו הסובלת מהפרעה זו ועל כן מעמדה, מול אנורקסיה נרבוזה, נמוך.

כמו כן, לא רק שתסמיני הגוף הבולימי סותרים את הניסיון של זו הסובלת מבולימיה להשיג יופי באמצעות רזון, הם גם מאפשרים לסביבה לגלות בקלות כי אותה אישה או נערה סובלת מבולימיה נרבוזה. כלומר, בולימיה נרבוזה נחוות כבוגדת באישה או בנערה הסובלת ממנה, משום שהיא מסגירה לסביבתה את העובדה שזו סובלת מהפרעות אכילה.

אלמנטים נוספים שהכותבת מציינת, בהתייחסותה לבולימיה נרבוזה, הם חולשה פיזית של הגוף, תחושת גועל המתלווה הן לחולשת הגוף והן להקאות וחוסר יעילותה של בולימיה נרבוזה בתהליך הירידה במשקל. כל אלה פועלים בניגוד לעמדה העומדת בבסיס קהילת 'פרו אנה', לפיה חברות הקהילה מבקשות להשיג יופי, אושר, חיוניות וגוף רזה, באמצעות אימוץ דפוסי אכילה מינימאליים ככל האפשר.

המגיבה מציינת בסוף דבריה, כי היא 'עזבה' את בולימיה נרבוזה לטובת אנורקסיה נרבוזה. השימוש של המגיבה במילה 'עזבתי' מצביע על כך שהיא מייחסת לעצמה כוח ויכולת בחירה. כמו מהגר, הבוחר לעזוב את ביתו המוכר אך הדל לטובת ארץ רחוקה, בה ייפתחו לו הזדמנויות חדשות, כך גם המגיבה בוחרת לעזוב את הבולימיה נרבוזה לטובת אנורקסיה נרבוזה - הפרעה 'במעמד' גבוה יותר, שלא מעוותת ומכערת את גופה ומאפשרת לה ביעילות רבה יותר לשנות את משקל וצורת גופה.

ד. 3. ב. מי אני, 'אנה' או 'מיה'?

בניגוד למה שנטען לגבי קהילות 'פרו אנה' בארצות הברית (Giles, 2006), בקהילת 'פרו אנה' בישראל אין לנשים ונערות הסובלות מבולימיה נרבוזה, או מהפרעות אכילה בעלות תסמינים דומים, קושי מיוחד בהשתלבות בקהילה. הקהילה לא מקפידה על הפרדה והחברות בה אינן שופטות את אלו המדווחות על שימוש במשלשלים, הקאות או כל דבר אחר המאפיין את הפרעת האכילה בולימיה נרבוזה, אלא מבקשות להזהירן מפני ההשלכות של השימוש באמצעים אלו.

יחד עם זאת, נראה שמתקיימים מתחים פנימיים בין חברות הקהילה סביב נושא הגדרת הזהות של החברות 'כאנה' או 'כמיה'. פעמים רבות, יש לציין, חברות הקהילה לא מגדירות את עצמן באופן מוגדר וברור 'כאנה' או 'כמיה', אך בפעמים שבהן הן כן מבקשות להעניק שם להפרעת האכילה שלהן, הדבר עלול לגרום לעימותים וחילוקי דעות, כפי שמגדירה זאת אחת מחברות הקהילה בדוגמא הבאה:

"אנה 3: אז קודם כל, פרו אנה. מה זה בכלל? [...] אני מתכוונת מעבר למשמעות המילולית, אלא למה זה אומר. אני חושבת שבזמן האחרון המשמעות שניתנה לזה עברה שינוי דרסטי וזה גרם לי לחשוב. [...] מעצבן אותי שכל אחת מגדירה את עצמה אנורקסית. [...] נוצר מצב שבו כל אחת שרוצה לרזות וקצת קיצצה בקלוריות לאיזה תקופה מגדירה את עצמה כאנורקסית. וזה מרגיז אותי. השימוש במושג הזה לא צריך להיות כזה יום יומי. אני מגדירה את עצמי כמופרעת אכילה. [...] אני מאמינה שאנה זאת דרך חיים שאני בחרתי בה כדי להגיע למטרה שלי – לרזות. [...] בניגוד למה שכולם אומרים שהדרך מאנורקסיה למוות היא מאוד קצרה, אני לא חושבת ככה. אני חושבת שהיא דווקא ארוכה. וכואבת. אבל הקשת של הפרעות האכילה כל כך גדולה שהאנורקסיה היא חלק קטן ממנה. אני עדיין לא יודעת מה

"אני המלכה בממלכה שהיא הגוף שלי":
הבניית זהות בקהילת 'פרו אנה' בישראל

ההגדרה המדויקת של האנורקסיה ומי אנורקסית ומי לא, אבל בעיני לוקח הרבה זמן עד שמישהי מגיעה למצב של אנורקסיה והשימוש במושג הזה קצת איבד משמעות.

ללא שם: את כל כך צודקת, את לא מבינה כמה אני מסכימה איתך. אני בחיים לא אגדיר אף אחת פה כאנורקסית. הפרעת אכילה? יש לכולן כאן, אין ספק... אבל הפרעת אכילה היא לא רק אנורקסיה ובולמיה. כל התעסקות אובססיבית באוכל יתר על המידה... גם לאנשים שמנים מאוד יש הפרעת אכילה..."

Fat is bad: מסכימה איתך בהחלט. כל מישהי שמתחילה לקצץ בקלוריות בהחלט לא נקראת אנורקסית. אנורקסיה זה מצב של איבוד משקל רציני + מצב נפשי רעוע ביותר. הרבה מפה לא ככה. ואצלן זה תחילתה של הפרעת אכילה. ("אנה <3")

הכותבת בקטע זה מביעה את הכעס והתסכול שלה (ושל אחרות, כפי שניתן לראות מן התגובות) מן העובדה שההגדרה 'אנורקסית' איבדה ממשמעותה, בשל שימוש תכוף מדי של חברות הקהילה בהגדרתן את עצמן. אנורקסיה נרבוזה, כך עולה מדבריה, היא הפרעת אכילה שאינה נרכשת בקלות, אלא תלויה זמן ויכולת התמדה. מכאן, שאנורקסיה, על פי השקפת עולמה של הכותבת, אינה עוד סוג של דיאטה ואינה מצב זמני; היא אינה הפרעת אכילה 'רגילה', אלא מעמדה גבוה יותר. לכן, לא כל אחת רשאית לתבוע את הכינוי 'אנורקסית', למרות שחברות קהילה רבות כן עושות זאת, לטענת הכותבת.

הסטאטוס של חברות הקהילה, הכושלות בניהול הרושם כאנורקסית, נמוך והן סובלות פעמים רבות מביקורת מצד חלק מחברות הקהילה, המאשימות אותן בהצגת חזות שקרית. חשוב לציין, שביקורת זו בנוגע לאמינות זהותן של חלק מחברות הקהילה עולה רק כאשר אלו האחרונות מבקשות לדון בתהליך הירידה שלהן במשקל וביחסן לאוכל. כך נראה, שכאשר הן מבקשות לשתף את חברות הקהילה בנושאים אחרים כגון, קשיים חברתיים, או ביחסים עם הוריהן, הן אינן חשופות לביקורת זו.

הסיבה העיקרית לכך שחברות הקהילה מפקפקות באמינותן של חלק מחברות הקהילה, היא שהן סותרות את עצמן, לא מחזיקות בידע נרחב בנוגע למאפייני הפרעת האכילה אנורקסיה נרבוזה או, כביכול, לא עונות להגדרות של מי שהיא אנורקסית, כפי שניתן לראות בדוגמא הבאה:

"Person: זה כזה בולשיט על מי את מנסה לעבוד? [...] חברה שלי אנורקסית וברגע שיש לה בולמוס היא יכולה במשך שלוש שעות לאכול [...] עכשיו נעלו את כל

"אני המלכה בממלכה שהיא הגוף שלי":
הבניית זהות בקהילת 'פרו אנה' בישראל

האוכל במרתף כדי שהיא לא תגיע. [...] מה שקורה אחרי שדוחפים אוכל בכמות בלתי נתפסת, בקושי אפשר לזוז ואז רצים לשירותים ומקיאים הכול. בולמוס זה לא מה שאת מתארת כאן, כי זו אינה תחושת רעב. אם באמת היית אנורקסית כבר שנה לא היית מרגישה תחושת רעב. בולמוס זה רחוק ממה שאת כותבת, לכן - הבלוג הזה זה בולשיט אחד גדול.

רוצה להיות אנה: אני רוצה לאהוב את עצמי. ואני לא מרוצה.. ואני ממש לא מקיאה. אף פעם לא הקאתי .

Person: אז מאמי... ליפני שאת פותחת בלוג של עאלק אנורקסית ומשתמשת בכל מיני מושגים תיקראי קצת בגוגל. מאמי... בולמוסים יש רק לבנות שמקיאות...

רוצה להיות אנה: אוקי. אז זה לא בולמוס. אז אני לא יודעת איך לקרוא לזה. אז אני לא אנורקסית, אוקי. אני יודעת שאני אוכלת המוון (יותר מ-2000 קל) בפחות משעה, ואני לא מקיאה אחר כך. אני לא יודעת איך קוראים לזה. אז סליחה שקראתי לזה בולמוס. מעכשיו אני אקרא לזה אכילה של יותר מ-2000 קל בפחות משעה. סבבה? ואני לא אנורקסית. אני סתם אחת שרוצה להוריד במשקל.

Person: מאמי, כולם מבינים שאת צומי מזויפת.

רוצה להיות אנה: תאמינו לי שאני כן יודעת מזה בולמוס.. לא אמרתי שבולמוס זה רעב.. בולמוס זה מין אכילה כפייתית שאוכלים הכל בלי להיות רעבים בכלל. ואני חוויתי את זה [...] אז אני לא אנורקסית, סבבה, אני סתם ילדה שרוצה צומי. אין לי בעיה עם מה שאתם אומרים, באמת כל אחד והדעות שלו. [...] אתם לא יכולים לשפוט אותי ע"י פוסט מסכן, אתם צריכים לראות את התמונה הגדולה.

Let's hear the sound: תעזבו ת'ילדה מה יש לכן ממנה? [...] אז נכון היא לא אנורקסית, 99.9% מהבנות פה שבטבעת פרו אנה או כול שיט אחר לא אנורקסיות, בוא נגיד.. שבכוול ישראל³⁵ יש באמת 2 בלחץ! אז תרגיעו כבר כי זה כולה בלוג שהיא תגיד בו מה שהיא רוצה כי זה בלוג שלה ויש פה משהו שנקרא חופש הביטוי! אז את העצבים שלכם אתם יכולים לפרוק במקום אחר!" ('רוצה להיות אנה')

חילופי הדברים הללו מציגים את הקושי של חברות הקהילה לקבל את אלו הטוענות שהן אנורקסיות, למרות שפעמים רבות עולה מדבריהן שהן אינן כאלו. הכותבת בדוגמא זו תיארה

³⁵ הכוונה היא לאתר ישראל בלוג

בולמוס בפוסט אשר הוביל לשלושים וחמש תגובות כועסות, הדומות בתוכן לחילופי הדברים שהובאו כאן כדוגמא. בעוד שכמות התגובות לפוסטים האחרים שלה, בהם היא מגדירה את עצמה כאנורקטית, נמוכה ביחס לפוסט זה, היא עדיין גבוהה ביחס לתגובות שמקבלות חברות קהילה חדשות והיא נעה בין עשר לאחד עשר תגובות לפוסט, רובן בסגנון הזה.

הכעס המופנה לעבר הכותבת נובע מכשל בניהול הרושם שלה כאנורקטית ומחוסר ידע על ההבדלים בין אנורקסיה נרבוזה לבין בולימיה נרבוזה. בעוד שהיא מגדירה את עצמה כאנורקטית היא כותבת שהיא סובלת מבולמוסים, דבר המוביל לכך שחברות הקהילה חולקות על היותה אנורקטית, מתוך טענה שאנורקטיות לא אוכלות. מצד שני, הכותבת לא נתפסת כמישהי הסובלת מבולמוסי אכילה חסרי יכולת שליטה, אלא כמישהי שהייתה רעבה ואכלה. חברות הקהילה מבקשות להדגיש כי יש הבדל בין השניים.

המגיבה העיקרית בחילופי דברים אלו פונה אל הכותבת על ידי שימוש במילה 'מאמי' ובכך מדגישה את התנשאותה מעל הכותבת, כאחת המחזיקה בידע רב ועשיר יותר ממנה בנושא הפרעות אכילה. היא אף מפנה אותה בזלזול לחפש במנוע החיפוש גוגל (Google) אחר המושג 'אנורקסיה', כדי להשכיל בנושא, ובכך היא מטיחה בפניה את העובדה שזהותה האנורקטית לא אמינה. מלבד התנשאותה, נראה שהמגיבה דוחקת את הכותבת לפינה, עד שזו נשברת ומתריסה בפניה שאין היא אנורקטית, אלא מישהי המעוניינת לרדת במשקל. כתגובה לדבריה, המגיבה מטיחה בה שהיא מזויפת, המחפשת תשומת לב וכנראה שכוונתה היא שהכותבת מבקשת להשיג תשומת לב דרך ההגדרה שלה את עצמה כאנורקטית.

חשוב לציין, שהעובדה שהכותבת כנראה באמת לא יודעת כיצד להגדיר את הפרעת האכילה שלה לא רלוונטית לוויכוח שנוצר בעקבות פוסט זה, משום שהכעס שנוצר בקרב חברות הקהילה הוא למעשה לא על סוג הפרעת האכילה ממנה סובלת הכותבת, אלא על העובדה שהיא מבקשת להגדיר את עצמה כאנורקטית. כלומר, כפי שכותבת אחת המגיבות בתגובה לכעס שאותה כותבת עוררה בקרבן, רוב חברות הקהילה אינן אנורקטיות על פי ההגדרה הרפואית המדוקדקת ואכן, אין לחברות הקהילה בעיה או ויכוח עם אלו הסובלות מבולימיה נרבוזה או מהפרעות אכילה אחרות (משמע, הן לא מבקשות להדגיש בפניהן כי ערכן גבוה יותר ביחס אליהן, משום שהן אנורקטיות 'אמיתיות'). הבעיה נוצרת כאשר חלק מחברות הקהילה מבקשות להגדיר את עצמן כאנורקטיות, בעוד שבפועל הן אינן כאלה. כהוכחה, התגובות הכועסות שהופנו כלפי הכותבת המכונה 'רוצה להיות אנה' פסקו ברגע שזו פסקה לכנות את הפרעת האכילה שלה אנורקסיה נרבוזה, אלא החלה לתאר את עצמה כסובלת מהפרעות אכילה (הגדרה כללית יותר, המאפשרת לה מרחב תמרון גדול מבחינת הרגלי

אכילה). כלומר, סטאטוס זה אינו קבוע ויש מקום לשקמו על ידי שינוי הגדרת הפרעת האכילה ממנה סובלת הכותבת.

התעקשותן של חברות הקהילה לדיוק בהגדרותיה של חברת הקהילה את הפרעות האכילה ממנה היא סובלת, מצביעה על כך שאנורקסיה נרבוזה נתפסת כבעלת מעמד גבוה ביחס להפרעות אכילה אחרות. זו הסיבה, שחברות הקהילה לא מוכנות לאפשר לכל אחת המעוניינת בכך לתבוע את ההגדרה הזו לעצמה.

הצורך בדיוק בהגדרותיהן של חברות הקהילה את עצמן חושף בפנינו את האופן שבו האידיאל של 'פרו אנה' מהווה אמצעי פיקוח שמנהל ומייצר היררכיה בקהילה; פירוש המונח 'פרו אנה' אינו מתייחס רק לנשים ונערות המחזיקות בדעות חיוביות (pro) לגבי אנורקסיה נרבוזה, אלא גם למילה מקצועני (באנגלית, professional). נקודה זו חשובה בעיני, משום שעל ידי דרישה מחברות הקהילה לדייק בהגדרת הפרעות האכילה מהן הן סובלות, הן מבקשות, למעשה לשמור על טהרתה של 'פרו אנה' כמישהי מקצוענית, שרואה באנורקסיה דרך חיים ארוכת טווח ונאמנה לדרכה של 'אנה' (ולכן אינה נתקפת בולמוסים, למשל).

ד. 4. סיכום

בפרק זה, ביקשתי לבחון את מנגנוני הפיקוח הקיימים בקהילת 'פרו אנה', תוך בחינת ההיררכיה הקיימת בקהילה. טענתי היא, שהאידיאל של 'פרו אנה' מהווה אמצעי פיקוח, המייצר היררכיה בקהילת 'פרו אנה'.

'אנה' הינה האנשה של הפרעת האכילה אנורקסיה נרבוזה. דמות זו, שנוצרה על ידי חברות בקהילת 'פרו אנה', הינה מעין סמל לשלמות, ומהווה עבור חברות הקהילה מורת דרך, שתוביל אותן אל הרזון והאושר הנכספים ומי שחברות הקהילה שואפות להידמות לה (McCabe, 2009). חברות הקהילה פונות ל-'אנה' על מנת שזו תלמד אותן כיצד להפוך לרזות 'ומושלמות' כמוה על ידי הגדרת כללי התנהגות מסוימים. במובן זה, היא מהווה אמצעי פיקוח על האופן שבו חברות הקהילה מתנהלות במוסד הטוטאלי 'פרו אנה'.

השאיפה להידמות ל-'אנה' והכללים שדמות זו מציבה בפני חברות הקהילה הם, למעשה, המקור להיררכיה הקיימת בקהילה. ההיררכיה בין חברות הקהילה נובעת מן הצורך של חברות הקהילה להגן על האשליה הקולקטיבית שדמותה של 'אנה' מספקת להן. על פי

אשליה זו, אנורקסיה נרבוזה הינה ברת שליטה, היא מצב זמני והינה אמצעי להשגת רזון ואושר.

כך נראה, שהבדלי ההיררכיה, הנוצרים בין חברות קהילה בגילאי קיצון לבין חברות בקהילה המחזיקות בגיל הממוצע בקהילה, נוצרים משום שקיימת אשליה בקהילה שהפרעות אכילה (ובראשן אנורקסיה נרבוזה) הינן שלב חולף. במובן זה, 'פרו אנה' היא כזו שמצד אחד אינה צעירה מדי ולכן, כביכול, מחזיקה בידע בסיסי בנושא הפרעות אכילה, ומצד שני אינה מבוגרת מדי ובכך לא מעמתת את חברות הקהילה עם מציאות, שבה הפרעות אכילה אינן בהכרח שלב חולף. 'פרו אנה' האידיאלית אינה מתקשה להיות מאושרת מהצלחתה בשינוי צורת ומשקל גופה, ולכן אלו המתקשות לראות את גופן הרזה ככזה הופכות לחשופות לביקורת מצד חברות הקהילה. כמו כן, 'פרו אנה' האידיאלית שולטת בהפרעת האכילה שלה וביכולתה לבחור לעזוב את הקהילה, ברגע שתגיע למשקל היעד שהציבה לעצמה. חברות הקהילה אשר מביעות או מגלמות התנגדות לאשליה זו נחשפות לביקורת הקהילה והסטטוס שלהן נפגע בהתאם.

מחקרים רבים מצביעים על כך שקבוצות תמיכה אלקטרוניות מהוות מקור לתמיכה והעצמה נפשית ולהתגברות על הקשיים, שהובילו את החברים להצטרף לקבוצה (Taylor, Falke, Shoptaw and Lichtman, 1986; Galegher, Sproull and Kiesler, 1998; Davidson, Pennebaker and Dickerson, 2000; Tutty, Bidgood and Rothery, 1993; Winzelberg, 1997). קבוצת התמיכה מהווה מקור לידע 'מהשטח', מניסיונם של אחרים, כך שבמובן מסוים ההיררכיה בין בעל הסמכות והידע לבין אלו התרים אחריהם נעלמת (Hoybye, Johansen and Tjornhoy-Thomsen, 2005; Taylor, Falke, Shoptaw and Lichtman, 1986, Galegher, Sproull and Kiesler, 1998).

קהילת 'פרו אנה', לעומת זאת, מדגימה כיצד למרות העובדה שכל אחת מחברות הקהילה מחזיקה בידע מסוים (ולכן, באופן תיאורטי, ביכולתה לייעץ ובו בזמן להתייעץ עם אחרות), חלקן נחשפות לביקורת וקולן מאוים להיות מושתק בנושאים מסוימים הנידונים בקהילה. קהילת 'פרו אנה' מהווה דוגמה לאופן שבו למרות האנונימיות של חברי הקבוצה ולמרות העובדה שאין מומחה אחד, המנחה את הקבוצה באופן ברור, עדיין מתקיימת בה היררכיה. היררכיה זו מסייעת לחברות הקהילה לשמר את האשליה הגלומה בדמותה של 'אנה', כפי שצינתי קודם. כלומר, לא כל אחת מחברות הקהילה רשאית להשמיע את קולה באופן שווה, אלא רק מי שאינה מעמתת את הקהילה עם עובדות שעומדות בניגוד לאשליה הקולקטיבית.

בפרק זה בחנתי את המנגנון המפקח בקהילת 'פרו אנה' וביקשתי להראות שבעוד שחברות הקהילה אינן מתנגדות לכך שקהילת 'פרו אנה' מורכבת מנשים ונערות רבות הסובלות מהפרעות אכילה שונות, הן מתקשות לקבל חברות הטוענות שהן אנורקטיות, בעוד שבפועל הן מתארות דפוסי התנהגות שאינם אנורקטיים (כגון, התקפי בולמוס, שימוש במשלשלים וכיוצא בזה). הסטאטוס שלהן בקהילה אינו גבוה, משום שחברות הקהילה רואות בהגדרה שלהן את עצמן כאנורקטיות אמצעי לקבלת תשומת לב. התואר אנורקסיה, כך עולה, אינו ניתן בקלות ודורש התמדה ויכולת סבל. כלומר, לא כל אחת יכולה לתבוע לעצמה את ההגדרה 'אנורקטית', אלא רק אלו שאכן 'מסורות למטרה' ומוכנות לסבול לאורך זמן למענה. מכאן, שבביקורת המופנה כלפיהן, חברות הקהילה מבקשות, למעשה, לשמר את התואר אנורקסיה במעמד גבוה, כמשהו נחשק.

עצם קיומו של מנגנון מפקח מסוג זה מדגים בפנינו שוב את העובדה שלמרות האנונימיות של הרשת, המאפשרת, כביכול, לכל אחד לתבוע את מקומו בקהילה ולעצב את זהותו כפי שירצה, בכל זאת מתקיים מנגנון ממשטר, המכתיב לחברי הקבוצה כיצד עליהם להתנהג. יתרה מכך, מנגנון זה מכתיב לחברות הקבוצה כיצד עליהן להגדיר את עצמן, כך שמי שמגדירה עצמה אנורקטית, אך לא מצליחה לשכנע את סביבתה שהיא אכן כזו, תיאלץ לשנות את הגדרתה במידה ותרצה להשתלב בקהילה.

פרק ה: דיון ומסקנות

בעבודה זו ביקשתי לבחון את תהליך הבניית הזהות של נשים ונערות, הסובלות מהפרעות אכילה והחברות בקהילת 'פרו-אנה' בישראל, אל מול ההבניה החברתית של הפרעת האכילה אנורקסיה נרבוזה כמחלה וכבעיה נפשית. לשם כך ערכתי ניתוח שיח של הטקסטים בשלושים וחמישה בלוגים, המנוהלים בטבעת הבלוגים הנושאת את השם 'פרו-אנה' באתר הגג 'ישראלוג'.

משאלה זו נגזרו שאלות נוספות, כגון: באילו מובנים מתפקדת קהילת 'פרו אנה' כקבוצת תמיכה? כיצד חברות הקהילה מייצרות לעצמן ערך? מהו כוחו של מבנה קהילת 'פרו אנה' בעיצוב זהותן של חברות הקהילה? האם ומדוע קיימים אמצעי פיקוח בקהילה? אילו היררכיות קיימות בקהילת 'פרו אנה'? להלן אציג את המסקנות העיקריות העולות מן המחקר שערכתי.

ה. 1. תהליכי ייצור הערך והבניית הזהות של חברות הקהילה

נקודת המוצא של עבודה זו הינה האופן האמביוולנטי שבו נתפסות הפרעות אכילה בחברה 'הנורמאלית': מצד אחד, הן מכילות משמעויות של שליטה וכוח ולכן הנשים והנערות הסובלות מהפרעות אכילה זוכות להערכה מסוימת מסביבתן. מצד שני, הפרעות האכילה נתפסות כמחלה (כלומר, כדבר בלתי נשלט) וכאמצעי מניפולטיבי להשגת תשומת לב מצד הסביבה, בשל הקושי להבין את מניעיה הפנימיים של אישה או נערה בעלת משקל גוף נמוך להתחיל או להמשיך בתהליך הירידה במשקל.

על מנת לבחון את תהליך ייצור הערך של הנשים והנערות החברות בקהילת 'פרו אנה' ביקשתי ראשית להציג את הסטיגמה החברתית (גופמן, 1983 [1936]) הנושאת נשים ונערות אלה ואת הקשיים שבהתמודדותה, לא כל שכן כאשר מדובר בנשים ונערות שאינן מעוניינות לקבל טיפול וטוענות שבחרו באנורקסיה כדרך חיים (Dias, 2003; בוניאל-נסים וברק, 2008).

בדומה למחקרים אחרים שביקשו לנתח את קהילת 'פרו אנה' טענתי, כי קהילה זו מתפקדת כקבוצת תמיכה, המהווה סביבה נטולת שיפוטיות, אשר מאפשרת לחברותיה לבטא קולות המושתקים או הנשפטים באופן שלילי בסביבתן הממשית (Williams and Reid, 2007; Dias, 2003; Gavin, Rodham and Poyer, 2008; Bortsky and Giles, 2007;

(Borzekowski et al, 2010). כחלק מניתוח קהילת 'פרו אנה' מזווית זו, תיארתי את האופן שבו עצם החברות בקהילה היא המאפשרת לחברות הקהילה לייצר לעצמן ערך, בין היתר על ידי הבעת התנגדות לפרשנות שניתנת לפעולותיהן על ידי החברה 'הנורמאלית'. התנגדות זו באה לידי ביטוי בהטענת פעולות אלה במשמעויות של כוח, שליטה והצלחה.

במקביל, השאיפה לייצר ערך בניגוד לסטיגמות המוצמדות להן באה לידי ביטוי בהטענת משמעויות שונות לסולם הערכים הדומיננטי. חברות הקהילה מבקשות לייצר לעצמן ערך בכך שהן מייחסות לבני החברה 'הנורמאלית' תכונות שבעצמן מהוות מושא להטלת סטיגמה, כמו שומן. במובן זה, חברות הקהילה מבקשות לצייר תמונה אחרת של היחס שלהן לגופן: במקום לטעון שגופן הוא חלש, רעב ואף חולה, כפי שהוא נתפס בחברה 'הנורמאלית', הן מדגישות דווקא את הדאגה לבריאותן ולהיותן טהור ולכן שומרות עליו ובוחרות בקפידה את המזון שהן בוחרות להכניס אליו. החברה 'הנורמאלית', אם כך, מצטיירת כגרגרנית וחסרת יכולת שליטה. בצורה זו ניתן לראות כיצד חברות הקהילה, בינן לבין עצמן, טוענות כי הסטאטוס שלהן גבוה מזה של אלו המתנגדים להן, המשתייכים לחברה 'הנורמאלית'.

טענתי, כי כקבוצת תמיכה קהילת 'פרו אנה' משיבה במידת מה את השליטה של חברות הקהילה על נראות גופן. כשם שהחברות בקהילה מאפשרות לחברות לקבל את זכות הדיבור ולתאר את חוויותיהן כבעלות הפרעות אכילה מנקודת המבט שלהן, כך גם גופן מתואר על ידן ומנקודת מבטן, דבר שנמנע מהן בעולם שמחוץ לקהילה. יכולת זו הינה בעלת חשיבות גבוהה, מאחר וגופן של נשים ונערות הסובלות מהפרעות אכילה מהווה מוקד למבטה של הסביבה 'הנורמאלית' ומסתיר פעמים רבות את תחושותיהן הפנימיות, המלוות את הפרעת האכילה. דרך היכולת להחליט באילו נסיבות לחשוף את גופן, אילו חלקים שלו לחשוף והיכולת לתאר את התחושות העולות בהן בהקשר זה, חברות הקהילה הופכות מאובייקטים לסובייקטים.

במובן זה, בעוד שחלק מן התיאוריות הפמיניסטיות מתארות נשים כאובייקטים, הפועלים בתגובה לכלליה של התרבות המערבית הגברית הדומיננטית המופעלים עליהן (Bordo, 1986; Orbach, 1995; MacSween, 1979; Lawrance, 1989), תהליך ייצור הערך של חברות בקהילת 'פרו אנה' מציג סובייקטים, הפועלים ביחס לאותם כללים. חברות הקהילה אמנם הפנימו את כלליה של התרבות הדומיננטית בכל הנוגע למשקל וצורת גופן 'הרצוי' של נשים, אך הן מבקשות להתנגד להם, על ידי הטענתם במשמעויות של כוח, טוהר והצלחה.

עם זאת, מחקר זה הראה כי חברות הקהילה מחלקות את סביבתן באופן דיכוטומי לכדי פרטים (Individuals) רזים ושמנים. כתוצאה, ערכן העצמי עולה כאשר הן מצליחות לרדת במשקל, או כאשר הן עומדות במשטר הדיאטה שהציבו לעצמן. עם זאת, כאשר חברות הקהילה מתקשות לעשות זאת ערכן העצמי יורד בעיניהן והן קושרות לעצמן ערכים שליליים, הנקשרים בעיניהן לשומן.

הדבר נובע מכך שחברות הקהילה מיחסות ערך גבוה לאידיאל של 'אנה'. הווה אומר, שחברות הקהילה המצליחות לעמוד במשטר הדיאטה שהן מציבות לעצמן מתקרבות לאידיאל זה, ולכן מחזיקות בסטאטוס וערך גבוה, לעומת החברות האחרות. במקביל, חברות הקהילה שאינן מצליחות לעמוד במשטר הדיאטה שהציבו לעצמן מחזיקות בסטאטוס נמוך בקהילה, נתפסות בעיני עצמן כשמןות וערכן כ-'פרו אנה' יורד.

עוד תואר האופן שבו חברות הקהילה מעניקות להפרעת האכילה אנורקסיה נרבוזה 'מעמד' גבוה, בדומה לאופן שבו הממסד הרפואי תופס אותה. כלומר, כשם שהמוסד הרפואי מגדיר נשים ונערות כאנורקטיות על פי קריטריונים רפואיים מובחנים וברורים, כך חברות הקהילה מתקשות לראות בעצמן אנורקטיות כאשר הן אינן עומדות בחלק מהקריטריונים (כגון, משקל גוף נמוך, הפסקת המחזור ועוד).

קריטריונים ברורים אלה, המהווים אינדיקציה לקיומה של הפרעת האכילה אנורקסיה נרבוזה, נושאים בקרב חברות הקהילה משמעויות של שליטה, כוח וטוהר. דבר זה מוביל לכך שערכה של חברת קהילה המחזיקה בפרקטיקות גוף ואכילה המזוהים עם אנורקטיות גבוה מזה של חברות קהילה אחרות, בעלות הפרעות אכילה אחרות.

כפי שטענתי במהלך העבודה, הצורך של חברות הקהילה להרחיק את עצמן מאנורקסיה נרבוזה אינו בהכרח נובע מהפנמה של התפיסות הרווחות בנוגע לאכילה ונשיות בתרבות הדומיננטית, אלא דווקא מבלבול בשל הסתירות הפנימיות הקיימות בהן: בעוד שמצד אחד מותר ואף מומלץ מבחינה בריאותית לאכול מכל סוגי המזון, מצד שני מושם דגש רב על צריכה מבוקרת ויכולת שליטה עצמית. נשים אף 'מתוגמלות' חברתית על יכולת שליטה עצמית בהקשר של צריכת מזון, בכך שהסביבה קושרת להן ערכים חיוביים וכך נוצר בלבול נוסף, הנוגע לשאלה 'מה הוא הגוף 'הבריא' והנכון על פי התרבות הדומיננטית?'. האם הגוף 'הבריא' הוא למעשה הגוף הרזה, אליו שואפות הנשים והנערות החברות בקהילת 'פרו אנה'?

ה. 2. קהילת 'פרו אנה' כמוסד טוטאלי

החידוש המרכזי בעבודה זו טמון בתפיסה של קהילת 'פרו אנה' כמוסד טוטאלי (גופמן, 2006 [1961]) ייחודי, בו חברות הקהילה הן החוסות והמנהלות בה בעת. הראיתי, כי בכוחה של קהילה המתקיימת במרחב הווירטואלי 'החופשי' לסגור ולפקח על חבריה, כך שאלו יתקשו לעזבה.

למרות שקהילה זו מתקיימת במרחב הווירטואלי, דבר המעיד, על פניו, על כך שהיא מהווה מרחב פתוח וחופשי, ניתן לראות כי חברות הקהילה מבקשות לבודד את קהילתן מן העולם שמחוץ לו. דבר זה בא לידי ביטוי בקושי למצוא את קהילות 'פרו אנה' ברשת, אך גם על ידי בקשות ישירות של חברות הקהילה לקוראיהן שלא להטיף להן ולכבד את הבלוג שלהן, המהווה את המרחב הפרטי שלהן.

במקביל לשרטוט הגבולות של חברות הקהילה בין הקהילה לבין אלו שאינם חברים בה, הן גם מופרדות על ידי המוסד מפני העולם החיצוני. החוסות נעות בין קהילת 'פרו אנה' לבין העולם שמחוץ לבלוג וכך נוצרת הנצחה של הבידוד של חברות הקהילה מסביבתן; רכישת הרפרטואר של המוסד הטוטאלי 'פרו אנה' מבודדת את חברות הקהילה מסביבתן, דבר המוביל אותן להעמיק את הקשר בין לבין חוסות אחרות במוסד, דבר המוביל לאימוץ רחב יותר של רפרטואר המוסד ולבידוד שלהן מסביבתן וכן הלאה. אם כן, תפיסת הקהילה כמוסד טוטאלי מאפשרת הבנה עמוקה יותר של הקושי של חברות הקהילה לעזוב אותה.

כמו כן, תפיסה זו של הקהילה חושפת את כוחם של אמצעי הפיקוח המתקיימים בה, המושגים על חברות הקהילה ועל ידן. פעולת הוידוי, הבאה לידי ביטוי בפרסום תפריטים יומיים ושיתוף בהתמודדות היום יומית עם הפרעות האכילה, מהווה דוגמה לאמצעי פיקוח שחברות הקהילה מפעילות זו על זו. כלומר, הוידוי מכונן את חברות הקהילה כסובייקטים בעלי אמת פנימית ובה בעת, כאובייקטים, הכפופים למנגנון הפיקוח, המכתיב את האופן שבו עליהן להתמודדות. לכן, חברות הקהילה לומדות לצנזר את עצמן או לערוך את דבריהן בצורה מסוימת, על מנת לקבל את אישורן של חברות הקהילה האחרות להיותן חלק מן הקהילה ובכך לשמר את הסטאטוס החברתי שלהן.

העובדה שתכני הבלוגים חשופים לעיני כל מהווה גם היא אמצעי פיקוח; חברות הקהילה חוששות באופן קבוע מפני שפיטתן על ידי חברותיהן האחרות. לכן, גם במקרה זה, על מנת

להשיג ולשמר את הסטאטוס החברתי שלהן, חברות הקהילה נאלצות 'לציית' לכללי השיח של הקהילה.

מכך עולה, שהשיח על הפרעות האכילה בקהילה מהווה אמצעי משטור. הווה אומר, שבאמצעות השיח על הפרעות אכילה בקהילת 'פרו אנה' לומדות חברות הקהילה את 'כלליה' של הקהילה, כגון היחס לבולימיה או האופן שבו על חברות הקהילה לתאר את תחושותיהן כלפי הפרעות האכילה שלהן.

חברות הקהילה מבקשות לפקח גם על האופן שבו חברות אחרות 'משתחררות' מן המוסד 'פרו אנה'. הדבר מתאפשר משום שחברות הקהילה שבוחרות לעזוב נפרדות באופן פומבי בבלוג שלהן. עזיבתה של אחת מחברות הקהילה מתקבלת בברכה מעורבת בכעס ועצב; מצד אחד, עזיבתה של אחת מחברות הקהילה מסמלת תקווה לחופש עבור אלו שנותרו בקהילה, אך מצד שני חלק מחברות הקהילה רואות בכך ויתור או הרמת ידיים של אותה חברה ולכן, בדומה למוסדות טוטאליים 'קלאסיים', גם החברות בקהילת 'פרו אנה', המהוות כמנהלות המוסד, מבקשות לפקח על עזיבתן את הקהילה ולמנוע זאת.

קיומם של אמצעי הפיקוח המופעלים על ידי חברות הקהילה על עצמן מאפשרים לבקר את תפיסתו של גופמן את המוסד הטוטאלי ככזה שבו המשמעת מוטלת על קבוצת החוסים באופן היררכי (כלומר, מלמעלה למטה). במקרה המבחן של קהילת 'פרו אנה' חברות הקהילה מתפקדות מצד אחד כחוסות במוסד, אליו הן מבקשות להיכנס באופן מודע, על מנת לשנות את עצמן, לאור מודל שלכאורה הוא המודל של נשיות אידיאלית. מצד שני, חברות הקהילה מתפקדות כמנהלות, אשר מפעילות על עצמן אמצעי פיקוח ו'נירמול'.

ה. 3. 'אנה' כאמצעי פיקוח

'אנה' הינה האנשה של הפרעת האכילה אנורקסיה נרבוזה. דמות זו, שנוצרה על ידי חברות קהילת 'פרו אנה', מהווה עבור חברות הקהילה אידיאל של שלמות גופנית. 'אנה' מכהנת בקהילת 'פרו אנה' כמורת דרך, המכוונת את חברות הקהילה ליופי, רזון ואושר (McCabe, 2009). 'אנה' מכתובה לחברות הקהילה כיצד עליהן לנהוג, אם ברצונן להיות רזות, יפות ומאושרות. במובן זה, היא מהווה מעין מפקחת על האופן שבו חברות הקהילה 'צריכות' להתנהל במוסד הטוטאלי 'פרו אנה'.

האידיאל של 'אנה' פועל באופן של יצירת היררכיה בין מי שמצליחה לעמוד 'בדרישותיה' של 'אנה', אשר הסטאטוס שלה בקהילה גבוה, לבין אלו שמתקשות לעשות זאת. היררכיה זאת נובעת, בין היתר, מן הצורך של חברות הקהילה להגן על האשליה הקולקטיבית שדמותה של 'אנה' מספקת להן. על פי אשליה זו, אנוקסיה נרבוזה הינה ברת שליטה, מצב זמני ואמצעי להשגת רזון ואושר. הווה אומר, כי הסטאטוס החברתי של חברות הקהילה אשר פוגעות בתחזוק האשליה הקולקטיבית הוא נמוך, לעומת הסטאטוס החברתי של אלו התורמות לשימורו.

בעבודתי בחנתי שלושה צירים של הבדל היררכי המתקיימים בקהילה: הבדל בין חברות קהילה בגילאי הקיצון לבין חברות קהילה בגיל הממוצע בקהילה; הבדל המבוסס על סטיגמה המוצמדת לחברות הקהילה המחזיקות במשקל גוף נמוך; והבדל בין נשים ונערות הסובלות מהפרעת האכילה אנוקסיה נרבוזה לבין אלו הסובלות מהפרעת האכילה בולימיה נרבוזה. הבדלים אלה נובעים מן הצורך של הקהילה לשמר את התפיסה לפיה הפרעות האכילה הן דבר חולף וכי הן אינן מהוות אמצעי להשגת תשומת לב, אלא אותנטיות. זו הסיבה שחברות קהילה צעירות מחזיקות בסטאטוס נמוך בקהילה ונחשדות כמזויפות. כמו כן, 'פרו אנה' 'האידיאלית' אמורה להיות מאושרת מהצלחתה בשינוי צורת ומשקל גופה, ולכן אלו המתקשות לראות את גופן הרזה ככזה הופכות להיות חשופות לביקורת מצד חברות הקהילה. יתרה מזאת, 'פרו אנה' 'האידיאלית' שולטת בהפרעת האכילה שלה וביכולתה לבחור לעזוב את הקהילה, ברגע שתגיע למשקל היעד שהציבה לעצמה. חברות הקהילה המביעות תכנים המאיימים לסדוק את האשליה הקולקטיבית הזו מסתכנות בסטאטוס חברתי נמוך.

בנוסף, בחנתי את הקושי של חברות הקהילה לקבל לחיקן נשים ונערות הטוענות שהן אנוקסיות, בעוד שבפועל הן מתארות פרקטיקות גוף ואכילה שאינם אנוקסטיים (כגון, התקפי בולמוס, שימוש במשלשלים וכיוצא בזאת). הסטאטוס שלהן אינו גבוה בקהילה, משום שחברות הקהילה רואות בהגדרה שלהן את עצמן כאנוקסיות אמצעי לקבלת תשומת לב. כפי שכבר תואר קודם לכן, התואר 'אנוקסית' אינו ניתן בקלות ודורש התמדה ויכולת סבל. כלומר, לא כל אחת יכולה לתבוע לעצמה הגדרה זו, אלא רק אלו שאכן עומדות בדרישותיה של 'אנה' מהן לאורך זמן. כלומר, הבדלים היררכיים אלו מעידים על הצורך של חברות הקהילה לשמר את התואר אנוקסיה במעמד גבוה, כמשהו נחשק ובעל ערך.

עצם קיומו של מנגנון מפקח מסוג זה מדגים את העובדה שלמרות האנונימיות של הרשת, המאפשרת, כביכול, לכל אחד לתבוע את מקומו ולעצב את זהותו כפי שרצה, בכל זאת

מתקיים מנגנון ממשטר, המכתיב לחברות הקבוצה כיצד עליהן להתנהג. יתרה מכך, מנגנון זה אף מכתיב לחברות הקבוצה כיצד עליהן להגדיר את עצמן על מנת להתקבל לקהילה, כך שמי שמגדירה עצמה כאנורקטית, אך לא מצליחה לשכנע את סביבתה שהיא אכן כזו, תיאלץ לשנות את הגדרתה במידה וברצונה להשתלב בקהילה.

חשיפת מנגנון ממשטר ומפקח זה שופכת אור על האופן שבו החברים בקבוצות תמיכה מקוונות מבנים את זהותם, אך גם מדגימה כי גם בקבוצות שאינן מנוהלות על ידי בעל סמכות מובהק קיימת היררכיה. היררכיה זו נובעת מן האידיאל של הקבוצה, הנוצר על ידי חברי הקבוצה עצמם.

ביבליוגרפיה

(7.11.2011), "המרפאה להפרעות אכילה", המרפאה לרפואה פסיכולוגית, אתר המידע של מרכז שניידר לרפואת ילדים, נדלה בנובמבר 2011:

<http://www.schneider.org.il/Index.asp?CategoryID=575&ArticleID=1803>

אברמוביץ', איריס (25.04.2009), "בריא זה הרזה החדש", YNET, נדלה במאי 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3705993,00.html>

אופיר, אורנה (02.03.2003), "על גרגרנים, זוללי לילה ומעלי גירה", YNET, נדלה באפריל 2011:

www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2464373,00.html

אילוז, אווה. 2008. אינטימיות קרה: עלייתו של הקפיטליזם הרגשי. הוצאת הקיבוץ המאוחד. אליעז, יועד (22.08.2010), "הכל בראש: 4 גורמים פסיכולוגיים לירידה במשקל", YNET, נדלה במאי 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3936745,00.html>

אליעז, יועד (05.09.2010), "מתחילים אחרי החגים: תירוצים ששוברים דיאטה", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3935056,00.html>

בוניאל-נסים, מירן, ועזי ברק (2009). פרו-אנה: נערות "עלומות" באינטרנט. *מפגש לעבודה חינוכית סוציאלית*, 29, 171-192.

אלהרר-ברוש, דוד ועינב דרומי (06.12.2010), "מרגישה שמנה? עשי דיאטה ועזבי אותי בשקט", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3994713,00.html>

רונית רייטשטיין "אני המלכה בממלכה שהיא הגוף שלי":
הבניית זהות בקהילת 'פרו אנה' בישראל

בין, אניטה (23.08.2010), "עשו ואל תעשו: 9 שינויים בחיים שיביאו להרזיה", YNET, נדלה במאי 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3937331,00.html>

בית-אור יסעור, מיטל (17.01.2010), "ניסתה להקיא בעזרת מברשת שיניים – ובלעה אותה", YNET, נדלה במאי 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3835460,00.html>

בן-זאב, רותי (22.02.2010), "מתבוננת במראה וכל מה שהיא רואה זה שומן", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3850796,00.html>

בן-נון, רן (19.07.2006), "20 הדיאטות הגדולות ביותר של כוכבי הוליווד", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3274545,00.html>

בן-נון, רן (14.08.2008), "הרעלת מזון", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3582554,00.html>

ברונסקי, עמי (11.03.2007), "אנורקסיה במשפחה: מתי נדע שזה קורה ואיך נפעל", YNET, נדלה במאי 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3362230,00.html>

גבריאלי, שרון (30.12.2010), "הטיפ היומי: לחגוג בסילבסטר ולשמור על המשקל", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4006588,00.html>

גולן, שיר-לי (08.04.2010), "לצום לפני אירוע: 7 הפרעות אכילה מוכרות לכולם", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3857201,00.html>

גולן, שיר-לי (28.09.2010), "הטיפ היומי: איך לעצור אכילה בסתר", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3958034,00.html>

גולן, שיר-לי (30.01.2011), "הפרעה: נשים שמחבלות במזון כדי להפסיק לאכול", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4019330,00.html>

גולדין, סיגל. 2002. "אנורקסיה בישראל או 'אנורקסיה ישראלית'? כמה הערות על 'תסמונת תלוית-תרבות' בהקשר גלוקלי". *סוציולוגיה ישראלית*, ד(1), 105-136.

גופמן, ארווינג. 1980 (1959). *הצגת האני בחיי היומיום* (תרגום: שלמה גונן). תל אביב: דביר.

גופמן, ארווינג. 1983 (1963). *סטיגמה* (תרגום: שרה ספן). תל אביב: דביר.

גופמן, ארווינג. 2006. *על מאפייני המוסדות הטוטליים* (תרגום: מעיין זיגדון). תל אביב: רסלינג.

גור, יונתן (05.11.2008), "מאנורקטי במשקל 36 ק"ג יוסי החלים והפך לדוגמן", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3618159,00.html>

גורדון, א. ריצ'רד. 1991. אנורקסיה ובולימיה: אנטומיה של מגיפה חברתית. הוצאת אה בע"מ.

גל, איתי (26.01.2009), "הצעירות בישראל חושבות: אנורקסיה זה יפה", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3662125,00.html>

גל, איתי (01.02.2011), "מחקר: הפייסבוק מגדיל את הסיכון להפרעות אכילה", YNET, נדלה במאי 2011:

רונית רייטשטיין "אני המלכה בממלכה שהיא הגוף שלי":
הבניית זהות בקהילת 'פרו אנה' בישראל

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4021667,00.html>

גליקמן, אביעד (13.06.2010), "הממשלה נגד אנורקסיה: בעד חוק הדוגמניות", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3904400,00.html>

גרסיה, קרולינה (07.09.2011), "טוויטר סירבה לסגור חשבונות בהם פורסמו תכנים מעודדי אנורקסיה", El Pais, נדלה בספטמבר, 2011 (תרגום: רן אברמזון):

http://www.elpais.com/articulo/sociedad/Twitter/niega/eliminar/contenidos/proanorexia/elpepusoc/20110907elpepusoc_18/Tes

דורון, יעל (27.06.2009), "הייתי בולימית 15 שנה. כדאי לספר לבעלי?", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3734461,00.html>

דנה, מירה ומרילין לורנס. 1999. נשים אוכלות את עצמן: על אנורקסיה, בולימיה ואכילה כפייתית. מודן הוצאה לאור.

דרור-סרוסי, יעל ומיכל יערון (03.08.2010), "הדרך להרזיה: לא לסיים את כל האוכל בצלחת", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3926186,00.html>

וולף, נעמי, 2004. *מיתוס היופי* (תרגום: דרור פימנטל וחנה נווה). הוצאת הקיבוץ המאוחד. ונטורה, גיל (20.12.2009), "האם הפוטושופ הוא הסיבה לאנורקסיה?", YNET, נדלה במאי 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3821793,00.html>

ורבין, אנאלו. 2006. "אני יודעת שאם לא אוכלים אז מתים, אבל זה מה שאני רוצה", *עיונים במשפט, מגדר ופמיניזם*, 809-849.

טל, ברוריה (05.04.2011), "מכורים למאפים? שיטה שעוזרת להיגמל", YNET, נדלה במאי 2011:

רונית רייטשטיין "אני המלכה בממלכה שהיא הגוף שלי":
הבניית זהות בקהילת 'פרו אנה' בישראל

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4051806,00.html>

כהן, צחי (26.01.2010), "נולדתי מחדש בגיל 30: שרון נאבקת בבולימיה", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3837028,00.html>

כהן-טירקל, סמדר (16.07.2010), "דיאטה שעובדת: 10 תובנות שיעזרו לכם להצליח", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3915251,00.html>

כהן-טירקל, סמדר (21.02.2011), "חיפשתי נחמה בצלחת: איך רחל רזתה 53 ק"ג?", YNET, נדלה במאי 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4026125,00.html>

כהן-טירקל, סמדר (24.03.2011), "לא יכולתי להסתכל על עצמי: פאני רזתה 33 ק"ג", YNET, נדלה במאי 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4039254,00.html>

מוזיקנט, רונית (08.07.2007), "אמא לא אוכלת", YNET, נדלה במאי 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3422568,00.html>

ניסקי, יעל (29.04.2010), "רזון גואל", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3882463,00.html>

עופר, אסנת, (23.06.2008), "העיקר שעל המצבה שלי יהיה כתוב 'מתה רזה'", YNET, נדלה במאי 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3542298,00.html>

עינב, חגי (27.06.2010), "הטיפול שהציל אותה: מ', בולמית, תתגייס לצה"ל", YNET, נדלה במאי 2011:

רונית רייטשטיין "אני המלכה בממלכה שהיא הגוף שלי":
הבניית זהות בקהילת 'פרו אנה' בישראל

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3910327,00.html>

פוקו, מישל, 1996. *תולדות המיניות: הרצון לדעת* (תרגום: גבריאל אש). הוצאת הקיבוץ המאוחד.

פרמנטו, ג'וליה (19.01.2010), "להיות שמן זה לא יפה, וזה בשליטתנו", YNET, נדלה במאי, 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3836173,00.html>

צליל, שרון (03.11.2008), "200-600-400-800", MAKO, נדלה בדצמבר, 2011:

<http://www.mako.co.il/digital-magazine/Article-7ab67b9f7a16d11004.htm>

קזין, ארנה (15.09.2008), "הפרעות אכילה הן היום הנורמה", YNET, נדלה במאי 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3596299,00.html>

קליינר-פז, עירית (01.09.2006), "התחתנתי עם אנורקסית", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3298250,00.html>

רובינשטיין, אלעד (30.07.2008), "בצל האנורקסיה: זה התחיל בדיאטה והסתיים בצום", YNET, נדלה במאי 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3570754,00.html>

שיר, סמדר (12.08.2009), "קוראים לי דנה ואני מחלימה מאנורקסיה", YNET, נדלה במאי 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3760376,00.html>

שיר-רז, יפה (25.03.2011), "למה הכרס שלכם היא סכנה בריאותית", YNET, נדלה במאי 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4039341,00.html>

רונית רייטשטיין
 "אני המלכה בממלכה שהיא הגוף שלי":
 הבניית זהות בקהילת 'פרו אנה' בישראל

שלו, אדר (18.02.2008), 2,000 גולשים קוראים לסגור בלוגים פרו-אנורקטיים", YNET, נדלה בדצמבר 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/1,7340,L-3508136,00.html>

שני, איזבלה (02.06.2010), "מתקשים לרזות? למה כדאי לכם לנהל יומן אכילה", YNET, נדלה במאי 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3891884,00.html>

שקד, רענן (26.08.2010), "על צד סמול", YNET, נדלה באפריל 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3944194,00.html>

שרים, ירון (26.09.2010), "חוזרים למשטר: 7 צעדים לדיאטה אחרי החגים", YNET, נדלה במאי 2011:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3959845,00.html>

Ablon, Joan, 2002. "The nature of Stigma and Medical Conditions". *Epilepsy & Behavior*, Vol. 3(6), 2-9.

Askham, Janet, Kate Briggs, Ian Norman and Sally Redfern, 2007. "Care at Home for People with Dementia: A Total Institution?". *Aging and Society*, Vol. 27, 3-24. Cambridge University Press.

Avni, Noga, 1991. "Battered Wives: The Home as a Total Institution". *Violence and Victims*, 6(21), 137-149.

Bock, Bettina and Petra Derkzen. "The Construction of Professional Identity: Symbolic Power in Rural Partnerships in The Netherlands." *Sociologia Ruralis*: 47 (2007) 189-204.

Basow, Susan A. and Diane Kobrynowicz, 1993. "What is she eating? The effects of meal size on impressions of a female eater". *Sex Roles*, 28(5-6), 335-344.

Ben-David, Sarah, 1992. "Staff-to-Inmates Relations in a Total Institution: A Model of Five Modes of Association". *Int. J Offender Ther Comp Criminol*, Vol. 36(3), 209-219.

Bishop, Ronald, 2001. "The Pursuit of Perfection: A Narrative Analysis of How Women's Magazines Cover Eating Disorders". *Howard Journal of Communication*, Vol. 12(4), 221-240.

Bock, Beth C. and Robin B. Kanarek, 1995. "Women and men are what they eat: The effects of gender and reported meal size on perceived characteristics". *Sex Roles*, 33 (1-2), 109-119.

Bordo, Susan, 2008. "Anorexia Nervosa: Psychopathology as the Crystallization of Culture". In: Counihan, Carol and Penny Van Esterik (eds.), *Food and Culture: A Reader* (162-186), London: Routledge.

Bordo, Susan, 1989. "The Body and the Reproduction of Femininity: A Feminist Appropriation of Foucault". In: A. M. Jagge and S. Bordo (Eds.), *Gender, Body, Knowledge: Feminist Reconstruction of Being and Knowing* (pp. 13-33). New Brunswick: Rutgers University Press.

Borzekowski, Dina L. G., Summer Schenk, Jenny L. Wilson, and Rebecka Peebles, 2010. "e-Ana and e-Mia: A Content Analysis of Pro-Eating Disorder Web Sites". *American Journal of Public Health*, Vol. 100(8), 1526-1534.

Brotsky, Sarah R. and David Giles, 2007. "Inside the "Pro-ana" Community: A Covert Online Participant Observation". *Eating Disorders*, Vol. 15, 93-109.

Bruch, Hilde, 1978. *The Golden Cage: The Enigma of Anorexia*, Wells, open Books.

Burns, Marree, 2004. "Eating Like an Ox: Femininity and Dualistic Constructions of Bulimia and Anorexia". *Feminism Psychology*, Vol. 14(2), 269-265.

Caskey, Noelle, 1985. "Interpreting Anorexia Nervosa". *Poetics Today*, Vol. 6(1:2), 259-273.

Caskey, Noelle, 1986. "Interpreting Anorexia Nervosa". In: Suliman, Susan Rubin (Ed.), *The Female Body in Western Culture (175-189)*. Cambridge: Harvard University Press.

Chaiken, Shelly and Patricia Pillner, 1987. "Women, but not Men, Are What They Eat: The Effect of Meal Size and Gender on Perceived Femininity and Masculinity". *Personality and Psychology Bulletin*, 13(2), 166-176.

Chernin Kim.1985. "The Hungry Self: Women, Eating, and Identity". New York: Time Books.

Davis, Christie, 1989. "Goffman's Concept of the Total Institution: Criticisms and Revisions". *Human Studies*, Vol. 12(1-2), 77-95.

Davison, Kathryn P., James W. Pennebaker and Sally S. Dickerson, 2000. "Who talks? The social psychology of illness support groups". *American Psychologist*, 55(2), 205-217

Dias, Karen, 2003. "The Ana Sanctuary: Women's Pro-Anorexia Narratives in Cyberspace". *Journal of International Women's Studies*, 4(2), 31-45.

Dornbusch, Sanford M., 1955. "The Military Academy as an Assimilating Institution". *Social Forces*, Vol. 33(4), 316-321.

Dwyer, Johanna, 1985. "Medical Complications of Anorexia Nervosa". In Emmett, Steven Wiley (Ed), 1985. *Theory and Treatment of Anorexia Nervosa and Bulimia: Biomedical, Sociocultural and Psuchological Perspectives (20-51)*. New York: Bruner\Mazel, Inc.

Erickson, Thomas, 1997. "Social Interaction on the Net: Virtual Community as a Participatory Genre". *System Sciences, 1997, Proceedings of the Thirtieth Hawaii International Conference on System Sciences*, Vol. 3, 13-21.

Foucault, Michel, 1975. *Discipline and Punish: the Birth of the Prison* (trans. Alan Sheridan). New York: Random House.

Galegher, Jolene, Lee Sproull and Sara Kiesler, 1998. "Legitimacy, Authority, and Community in Electronic Support Groups". *Written Communication*, 15(4), 493-530. Sage Publications.

Gavin, Jeff, Karen Rodham and Helen Poyer. 2008. "The Presentation of 'Pro-Anorexia' in Online Group Interactions". *Qualitative Health Research*, Vol. 18(3), 325-333. Sage Publications.

Giles, David. 2006. "Constructing Identities in Cyberspace: The Case of Eating Disorders". *British Journal of Social Psychology*, Vol. 45, 463-477.

Gooldin, Sigal, 2008. "Being Anorexic: Hunger, Subjectivity, and Embodied Morality". *Medical Anthropology Quarterly*, Vol. 22(3), 274-296.

Gramling, Robert and Craig J. Forsyth, 1987. "Exploiting Stigma". *Sociological Forum*, 2(2), 401-415.

Halmi, Katherine A., 1974. "Anorexia Nervosa: Demographic and Clinical Features in 94 Cases". *Psychosomatic Medicine*, Vol. 36(1), 1974.

Høybye, Mette Terp, Christoffer Johansen and Tine Tjørnhøj-Thomsen, 2005. "Online interaction: Effects of Storytelling in an Internet Breast Cancer Support Group". *Psycho-Oncology*, Vol. 14(3), 211-220.

Lawrence, Marilyn. 1979. "Anorexia Nervosa: The Control Paradox." *Women's Studies International Quarterly*, 2(1):93-101.

MacSween, Morag, 1995. *Anorexic Bodies: a Feminist and Sociological Perspective on Anorexia Nervosa*. London: Routledge.

Mccabe, Jessi, 2009. "Resisting Alienation: The Social Construction of Ineternet Communities Supporting Eating Disorders". *Communication Studies*, Vol. 60(1), 1-16.

McLorg, Penelope A., and Diane E. Traub, 1987. "Anorexia Nervosa and Bulimia: The Development of Deviant Identities". *Deviant Behavior*, 8(2), 177-189.

Miller, Hugh, 1995. "The Presentation of Self in Electronic Life: Goffman on the Internet". *Proceedings Embodied Knowledge and Virtual Space Conference*, London, UK, (1-8).

Mishne, Gilad and Natalie Glance, 2006. "Leave a Reply: An Analysis of Weblog Comments". *Proceedings WWW'06 Workshop on the Weblogging Ecosystem*, May 22-26, Edinburgh, UK (1-8).

Mooney, Kim M., Joanne DeTore and Kristin A. Malloy, 1994. "Perceptions of Women Related to Food Choice". *Sex Roles*, 31(7-8), 433-442.

Mori, DeAnna, Shelly Chaiken, and Patricia Pliner, 1987. "'Eating lightly' and the Self-Presentation of femininity". *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(4), 693-702.

Mouzelis, Nicos. P, 1971. "On Total Institutions". *Sociology*, Vol. 5, 113-120.

Nardi, Bonnie A., Diane J. Schiano and Michelle Gumbrecht, 2004. "Blogging as Social Activity, or, Would you Let 900 Million People Read Your Diary?". *Proceedings CSCW'04*, November 6-10, Chicago, Illinois, Usa (222-231). ACM.

Norris, L. Mark, Katherine M. Boydell, Leora Pinhas and Debra K. Katzman, 2006. "Ana and the Internet: A Review of Pro-Anorexia Websites". *International Journal of Eating Disorders*, 39(6), 443-447.

Orbach, Susie. 1986. "Hunger Strike: The Anorexic's Struggle as a Metaphor for Our Age". London: Faber and Faber. Vol. 3, 49-62.

Overbeke, Grace, 2008. "Pro-Anorexia Websites: Content, Impact, and Explanations of Popularity". *Mind Matters: The Wesleyan Journal of Psychology*,

Pillner Patricia and Shelly Chaiken, 1990. "Eating, social motives, and self-presentation in women and men". *Journal of Experimental Social Psychology*, 26(3), 204-254.

Rich, Emma, 2006. "Anorexic Dis(Con)nection: Managing Anorexia as an Illness and an Identity". *Sociology of Health and Illness*. Vol. 28:3, 284-305.

Roehrig, James P. and Carmen P. McLean, 2010. "A Comparison of Stigma Toward Eating Disorders Versus Depression". *International Journal of Eating Disorders*, Vol. 43(7), 671-674.

Salem, Deborah A., Anne Bogat and Christina Reid, 1997. "Mutual Help Goes On-Line". *Journal of Community Psychology*, Vol. 25(2), 189-207.

Schoemaker, Casper, 2004. "A Critical Appraisal of the Anorexia Statistics in *The Beauty Myth*: Introducing Wolf's Overdo and Lie Factor". *Eating Disorders*, Vol. 12, 97-102.

Scott, Susie, 2010. "Revisiting the Total Institution: Performative Regulation in the Reinventive Institution". *Sociology*, Vol. 44(2), 213-231.

Shenkar, Oded, 1996. "The Firm as a Total Institution: Reflections on the Chinese State Enterprise". *Organization Studies*, 17(6), 885-907.

Stark, Louisa R., 1994. "The shelter as 'total institution': An organizational barrier to remedying homelessness". *American Behavioral Scientist*, 37(4), 553-562.

Stewart, Maria-Christina, Pamela K. Keel and R. Steven Schiavo, 2006. "Stigmatisation of Anorexia Nervosa". *International Journal of Eating Disorders*, Vol. 39(4), 320-325.

Stewart, Maria-Christina, R. Steven Schiavo, David B. Herzog and Debra L. Franko, 2008. "Stereotypes, Prejudice and Discrimination of Women with Anorexia Nervosa". *European Eating Disorders Review*, Vol. 16(4), 311-318.

Snow, David A. and Leon Anderson 1987. "Identity Work among the

Homeless: The Verbal Construction and Avowal of Personal Identities". *The American Journal of Sociology* 92(6), 1336-1371.

Sommer, Robert and Humphry Osmond, 1960. "Symptoms of Institutional Care". *Social Problems*, Vol. 8(3), 254-263.

Sproull, Lee and Manuel Arriga, 2004. "Online Communities". In: *The Internet Encyclopedia-*

<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/047148296X.tie128/abstract>

Stewart, Maria-Christina, Pamela K. Keel and Steven Schiavo, 2005. "Stigmatization of Anorexia Nervosa". *International Journal of Eating Disorders*, 39:4, 320-325.

Swartz, Leslie. 1985. "Anorexia Nervosa as a Culture-Bound Syndrome". *Soc. Sci. Med*, Vol. 20(7), 725-730. Pergamon Press Ltd.

Taylor, Shelley E., Roberta L. Falke, Steven J Shoptaw and Rosemary R. Lichtman. 1986. "Social Support, Support groups, and the Cancer Patient". *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, Vol. 54(5), 608-615.

Troop, Nicholas and Anna Baker, 2009. "Food, Body and Soul: The Role of Disgust in Eating Disorders". In: *Disgust and its disorders: Theory, assessment, and treatment implications*, 229-250.

Tutty, Leslie M., Bruce A. Bidgood and Michael A. Rothery, 1993. "Support Groups for Battered Women: Research on their Efficacy". *Journal of Family Violence*, Vol. 8(4), 325-343.

Williams, Sarah and Marie Reid, 2007. "A Grounded Theory Approach to the Phenomenon of Pro-Anorexia". *Addiction Research and Theory*, Vol. 15(2), 141-152.

Winzelberg, Andrew, 1997. "The analysis of an electronic support group for individuals with eating disorders". *Computers in Human Behavior*, 13(3), 393-407.

Zurcher Jr., Louis A., 1967. "The Naval Recruit Training Center: A Study of Role Assimilation in a Total Institution". *Sociological Inquiry*, Vol. 37(1), 85-98.